פרשת **בשלח** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתל"ב שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יאמר לו' ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
פיתחי קרתי ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח ההילולא ..... ח
דבר בעתו ..... ט
נועם שבתי ..... י
לפעמים צינון לאחשוה ..... יא
פשוטלחן פלכם ..... יב
דברות קודש ..... יב

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

הנני ממטיר לכם לחם מן השמים

צעד אחר צעד מלווה באנחות, צועד לו העני בין עיר לעיר כשמשא כבד רובצת על שכמו, המשא הכביד מאוד על הליכתו והוא השתרך לאיטו כשהוא נאנח ומתנשף בכבידות, והנה, עברה באותה דרך מרכבה, היושב במרכבה הי' טוב לב ובראותו את העני הרובץ תחת משאו נכמרו רחמיו עליו, הוא עצר את המרכבה והציע לעני לעלות למרכבה ולנסוע יחד עמו.

העני הודה לו ובשמחה הוא עלה על המרכבה והם המשיכו לנסוע, לפתע הבחין בעל המרכבה שהעני אמנם יושב על הספסל, אולם הוא ממשיך לשאת את המשא הכבד על כתיפו ואינו מניחו מידו, הוא פנה אליו ואמר לו שהוא תמה על מעשה זה, שהרי הוא יכול להניח את המשא מידו ולפוש מהמאמץ הגדול.

ענה לו העני: הנני מכיר לך טובה על כך שלקחת אותי במרכבה שלך, אולם אינני מעוניין להטריח אותך ואת הסוסים לשאת גם את המשא הכבד שלי, די לך בכך שאתה מסיע אותי, את החבילה אמשיך להחזיק לבדי.

צחק בעל המרכבה מאוד והסביר לעני: מאחר שעלית למרכבה עם המשא שלך, אין כל הבדל אם הנך מחזיק את המשא ביד או שהנך מניח אותה מידך, בכל מצב הרי הסוסים נושאים את משאך, לכן, הורד אותו מכתיפך, כי במעשה זה אינך מקיל עלי במאומה והנך גורם קשיים לעצמך, ללא תועלת כלשהי לזולת.

והנמשל מובן, עמל הפרנסה הוא אחד מהדאגות הגדולות הסובבים ומעיקים את האדם במשך ימי חיותו עלי אדמות, לא מועטים המה הרובצים תחת עול בלכלת ביתם למצוא טרף ולחם חקם, ואכן מבחינת עין הגשמי קשה מאד להתמודד עם דאגה גדולה זו כי רבה היא, גם אנשים שהינם מאמינים בני מאמינים ויודעים שהקב"ה הוא המחיה אותם ואת בני משפחתם, חוששים בעניני הפרנסה מפני העתיד.

אך מאידך מצאנו נוחם לנפשינו להתגבר ולהחזיק מעמד בכל מצב שהוא, והוא עפי"מ שאחז"ל "מאן דיהיב חיי יהיב מזוני" הקב"ה שנותן לנו חיים הוא זה שנותן לנו גם מזונות, האדם דומה בהנהגתו לאותו עני היושב בעגלה וממשיך להחזיק את החבילה בידו, כדי לא להכביד על העגלה.

הפסוק אומר "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך" חובה עלינו לבטוח בה' שיתן לנו את כל צרכינו, נשליך את יהבנו על ה', אל לנו לדאוג ולהמשיך להחזיק את החבילה בידינו, ה' הנושא אותנו ואת חיינו, נושא גם את המזונות שאנו נזקקים להם.

אם הי' לפרעה כח הליצנות, לא היו מועילין כל המכות

ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים, "שמעתי ממורי ורבי איש אלקים קדוש **מהור"ר מנחם מענדיל מרימנאב** נבג"מ, שאמר על 'ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים', שאמרו רז"ל (ע"ז יט.) על 'ובמושב לצים לא ישב' (תהלים א, ב) זה פלשתים, שפלשתים ליצנים היו [ולפיכך לא נחם אלקים דרך ארצם]. ואמר: **אילו היה יודע פרעה שעם ליצנות יכולין להכחיש כל העולם לא היו ישראל יוצאים מתחת ידו לעולם** ח"ו [ופרעה לא היה נגוע במדת הליצנות, **"כי אם היתה זאת בפרעה לא היו מועילים לו גם העשר מכות, כי היה מעביר ומחליש ומכחיש הכל ע"י ליצנות".** ילקוט מנחם, ליקוטים עמ' רכטן]. ובפעם שנית אמר והראה באצבעו דרך חלון ואמר בזה הלשון: **רואים אתם שזה שמים, ועם ליצנות יכולין להכחיש שזה אינו שמים!** ואחר סעודתו אמר בביתו: אתם סבורים שבבית מדרשינו היום בשעת התפילה לא היו ליצנים, היום התפלל זה, והיו מתלוצצים שמאריך ואין קולו ערב בתפילתו, ע"כ ודפח"ח".

תפלה למשה להרח"ק מסאמבור זי"ע (פר' ויצא)

ההתבוננות הנכונה ותשובה קודם תפילה ועסק התורה

דבר אל בני ישראל וישובו ויחנו לפני פי החירות בין מגדול ובין הים לפני בעל צפון. "התורה הקדושה מרמזת ומורה לנו בזה דרך טובה וישרה, בהתנהגות האדם בעת לימוד התורה ובעת התפלה, היינו **שיתיישב בדעתו ושכלו קודם הלימוד או התפלה, לפני מי הוא עומד,** על דרך דע לפני מי אתה עומד (ברכות כח: ע"ש) וכמו שהחסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפלה כדי שיכוונו את לבם למקום (שם ל:). וזהו: 'וישובו ויחנו לפני פי החירות' שישובו בתשובה שלימה לפניו קודם שעושים חירות לפיהם. ובזה (ע"י שישובו, ע"ש), 'ויחנו' יתנו חן לדיבורם בקודש, 'בין מגדול' היינו תפלה, כמ"ש (משלי יה, יז) 'מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב' (ודאה במדרש שוחר"ט תהלים קמב, שהפסוק מוסב על תפלה) 'ובין הים' היינו לימוד תורה, ע"ד הנקרא ים התלמוד, 'לפני בעל צפון' היינו, **"שיבינו וישכילו לפני מי הם עובדים עבודתם, ולפני מי הם עומדים הלא לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, אשר כל הצפונות וחנסתרות הוא יודע, ולפניו נגלו כל תעלומות לב ומחשבות האדם ותחבולותיו".**

אוהב ישראל

הקב"ה הורה בזה למשה רבינו דרך הנהגה למנהיג הדור

ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, משה רבינו ע"ה היה עניו גדול מכל האדם, וכמו שהתוה"ק בעצמה מעידה עליו והאיש משה עניו מאד מכל האדם, **והנה מנהיג העם צריך שינהג את נשיאותו ברמה ובחוזק,** ובעת צורך אפילו בתקיפות, נגד ראשי העם, בלי שום התבטלות להם. ומשה רבינו ע"ה שהי' עניו מכל האדם, ראה הש"י שלא יהיה בכוחו להנהיג אותם בתקיפות כזה, כי יהי' לו התבטלות אליהם, ויאמר אין אני כדאי להיות ראש ומנהיג, כי מה אני, כדרך הענוים. אמר לו הש"י **'מה תצעק אלי'** כי ידוע שלשון **'מה'** הוא ענין ענייות, כמו שנאמר (שמות טז, ז) 'ונחנו מה', וזהו שאמר לו הקב"ה **'מה', תצעק 'אלי', היינו בדברים הנוגעים אלי היינו להקב"ה צריך להיות לך ענייות,** אבל **'דבר אל בני ישראל'** ותיבת 'דבר' הוא לשון קשה (רש"י במדבר יב, א) שלבני ישראל צריך אתה להתנהג ביד חזקה, **ואל יהיה לך ענייות נגדם, כי לישראל אתה ראש ומנהיג. 'ויסעו'** שכן הוא בענין נסיעה להצדיק, שלא יהיה להצדיק ענוה עד שלא ירשה להאנשים לנסוע אליו, לא זו הדרך, רק תנהג נשיאתך ברמה שאתה נשיא ישראל, ובאם שיצטרכו לנסוע לצדיק, לא ישבו בביתם רק יסעו אליך, ולא תדחה אותם במידת הענוה שבך.

אמרי קודש ממרן הקדוש מצאנז זללה"ה
שבתחילת ספר חמדה גנוזה, וכ"ה בעוד ספרים בשמו

אנו גורמים שגם הקב"ה יאמר שירה כפי איכות כונתינו

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר אשירה לה' וגו'. הפסוק מתחיל בלשון יחיד "ישיר", ואח"כ בלשון רבים "ויאמרו", וחוזר ללשון יחיד "אשירה". וי"ל, דאיתא (תדבא"ר ריש פי"ח): "כל תלמיד חכם שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו", ולכאורה צ"ב מה שייך לומר כביכול "כנגדו". אמנם ידוע מאמרם ז"ל (ברכות ו.) שהקב"ה מניח תפילין, וכתוב בהם: "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" (דה"א יז, כא), ואמר להם הקב"ה לישראל: אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, שנאמר "שמע ישראל ה"א ה' אחד", ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר "ומי כעמך ישראל" וגו'. **הרי שכפי שבני ישראל מקיימים המצוות, באותה בחינה הקב"ה מקיים אותן, כביכול.** וכשבני ישראל מקיימים מצוות ומכוונים לייחד ולהגדיל שמו ית', כן הוא ית"ש מכוון לגדל ולרומם את ישראל. **וזו הכוונה: "הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו", כלומר, באותה בחינה עצמה שהוא לומד,** ואם לומד בכוונה להמשיך שפע רב בכל העולמות, הקב"ה גם כן משפיע לו כל טוב, ואם לומד בכוונה לייחד שמו הגדול ית', אזי הקב"ה גם כן לומד בבחינה זו לרומם ולגדל קרנו. וזה הפירוש בפסוק: **'אז ישיר' כי כמו שישראל היו אומרים שירה, היה הקב"ה גם כן אומר שירה, וישראל אמרו בכוונה זו שיזכו וגם חש"ת יאמר שירה.** וזה פירוש: **"אז ישיר"** וגו' פירוש, בשביל שיאמר הש"ת שירה: **"ויאמרו"** שניהם שירה, היינו הש"ת וישראל, ולכן כתוב כאן לשון רבים, דקאי על שניהם, **ואח"כ מסיים ואומר מה היתה שירת ישראל, לכן כתיב בלשון יחיד דקאי על שירת ישראל, דכל אחד אמר שירה שלו.**

הרח"ק מהר"ש מבעלזא זללה"ה

זהרורי אורה
מספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאפיק ידים בכוחות איתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

מעשה בראשית כפופים לתורה ועמליה
לעשות ככל אשר יגזרו עליהם וממשלתם עליהם

וישב הים לאיתנו, לתנאו הראשון. צריך לדעת אופן התנאי כו'. **"אכן תנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה, ולעשות כל אשר יגזרו עליהם, וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא"**, כו'. והנה ביציאת ישראל ממצרים עדיין לא קבלו התורה ואין גזירתם על הנבראים גזירה, ולזה לא הככים הים ליחלק להם וטען למשה 'אתה נבראת בששי ואני בשלישי', זה רמז כי אינו בן תורה **שאם היה בן תורה הנה הוא קודם לו, כי התורה קדמה לעולם כולו,** ולזה נתחכם ה' והוליך ימינו ליסין משה פירוש הראהו כי הוא בן תורה, המתייחם לה יסין דכתיב (דברים לג ב) מימינו [אש דת למו] וגו', וכשראהו תיכף ומיד נקרע כתנאי הראשון, **ולזה כל צדיק וצדיק שיעמוד אחר קבלת התורה, יביא בידו שטר חוב אחד לכופו ליחלק לפניו,** ותמצא שכשלא רצה ליחלק לרבי פנחס בן יאיר ולהמתלוה עמו רצה לקונסו, ופחד הים ממנו.

אור החיים

תפילה

כשישראל אומרים שירה למטה
חש"י כביכול אומר עמהם שירה למעלה

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר. נראה לפרש בעזרת השם, דהנה הבעל שם טוב אמר פירוש הפסוק **ה' צלך,** שהשם יתברך ברוך הוא מתנהג עם האדם גם כן כמו הצל. כמו שכל מה שהאדם עושה גם הצל עושה, כן הבורא ברוך הוא מתנהג עם האדם גם כן כמו שהוא עושה. **ונמצא כשישראל אמרו חשירה בשעת גאולת מצרים אז היה הקדוש ברוך הוא גם כן שר כביכו"ל את השירה הזאת. והנה 'ישיר' לשון יפעיל הוא. וכך פירוש הפסוק 'אז ישיר',** כלומר שישראל פעלו בשירתם. **'את השירה הזאת לה',** כלומר שהקדוש ברוך הוא כביכו"ל גם כן ישיר את השירה הזאת. **'ויאמרו לאמר',** שהיו אומרים שיאמר השם יתברך גם כן את השירה.

קדושת לוי

צריך בכל יום לגשת לתפילה בהתבוננות חדש ברוממות אל ובגדולתו. ותחילת התפילה בהתאמצות דוקא

ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו כו'. [עיי"ש שהקשה איך יצאו בהשכמה ללקוט קודם התפילה]. **אך התורה חקדושה מלמדת לנו דרך גדול לעבודת בוראינו ית"ש, והוא כי מן הראוי הוא שישכיל האדם ויתבונן בכל יום ויום קודם תפלתו ברוממות האל וגדולתו ית"ש, ויתחכם באיזה ענין ושכל יעמוד להתפלל לפניו, ואיזה פירוש של שבח ובינה ותהלה שיכוין, כי אין מן הראוי לעמוד לפני מלך בשר ודם לומר אף לפניו בכל יום תהלה ושירה אחת כאתמול גם היום גם למחר בלי שום השתנות, על אחת כמה וכמה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה להתפלל לפניו בכל יום בשוה, וצריך להשכים ולהתבונן איזה שכל חדש בכל יום ע"י התבוננותו ברוממות האל ית"ש,** וזהו שירו לד' שיר חדש [תהלים צו א] היינו **שצריך להשכיל בכל יום לומר שיר חדש, היינו שהתפלה תהיה באיזה ענין ושכל חדש שלא היה בו ביום אתמול ומקדמת דנא,** ועתה נאמר שגם לקיטת המן בכל יום ויום קודם תפילתם היה לצורך זה, שיתבוננו בו ברוממותו וגדולתו האל יתעלה, וירא איך המטיר להם לחם מן השמים שזה למעלה מן הטבע, מאין זה **כי אם שיש בורא המשגיח ובעל יכולת ומרומם על כל ברכה ותהילה, וזהו היה להם להכנה אל התפלה להתפלל בשכליות חדשים ופירושים ותהלות ותשבחות שונים בראותם רוממות האל מאד.** והנה פירושי התורה נקראים דבר כד"א בדבר ה' שמים נעשו, שהוא על ידי התורה כלי אומנותו של הקב"ה, וזהו **'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצאו העם ולקטו דב"ר יום ביומו',** פי' שילקטו בדברים השייכים לאותו יום, והיינו פירושי התורה והתפלה שנקראים דברים חדשים, השייכים לאותו היום ביומו, והיא ע"י התבוננות וראית עין בעין רוממות וגדולת האל בירידת המן, **ולקיטת המן היה לקיטת אלו הדברים.**

ועוד הקדים אדומ"ו וללה"ה הקדמה אחת לבאר הפסוק השני הנ"ל,שהשכיל והתבונן **למה חחמה היא באדמימות כל כך בצאתה ואח"כ היא נכבית ומתלבנת,** והבין הטעם, כי באמת אין רצון החמה לצאת להזריח על העולם כדאיתא בגמרא [ויק"ר פל"א ט], אך היא עושה באימה רצון קונה, והיא מוכרחת להתגבר מאוד נגד רצונה רצון גופני וחומר ולבטל רצונה מפני רצון בוראה ית"ש, ומחמת זה בא לה האדמומית שמוכרחת להכריח רצונה בהכרח, **והוא כענין האדם עומד להתפלל, ונפשו משתוקקת אל קונה, וחנוף העכור נוטה להיפוך להפרידה, והיא מוכרחת להתגבר מאוד ולהתפלל בכוחות גדולות עד בא לו האדמימות בפניו,** ואמר אדומ"ו שאינו יכול לבאר זה הענין כל כך על בוריו כי יש בזה ענין מוסתר אינו מושג כלל, **אמנם אחר כך כשכבר נתחמם ונתלהב מאוד, והיינו כשבא באמצע התפלה, ואז כבר ניתש וחלש רצון הגופני, ונמס על ידי התחממותו והתלהבותו בתפלה.**

והענין הזה רמזה לנו התורה בפסוק הנ"ל, **'וילקטו אותו בבוקר בבוקר',** היינו לקיטת הדיבורים ושכליות חדשים אל תפילתם כנ"ל, רק היו צריכים עדיין התגברות מאוד, אמנם אחר כך **'וחם השמש',** כלומר כשכבר נתחמם בהתלהבות ועבודות וכחות גדולים אז **'ונמס', פירוש שנמסו ונשתברו כל המסכים ורצונו הגופני המבדילים כו'** (עיי"ש).

מנחם ציון (שלה)

אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים. יבואר לפי דברי השלה"ק על מה שאמרה רחל הבה לי בנים, שחשבה שהי' מנע ממנה פרי בטן כי מתאוה לתפלתן של צדיקים, ולכן אמרה הבה לי בנים דהיינו שירבה בתפלה, ועי"ז השיב לה יעקב שזה היא דווקא באי"י שהוא תחת הקבי"ה בעצמו, אבל בחוי"ל שהיא תחת שרי מעלה אין הקבי"ה מייסר הצדיק מפני שמתאווה לתפילתו, כי אולי יפסיקוהו עוברי דרכים שרים החיצונים, וזהו שהשיב יעקב התחת אלוקים אנכי, האם אני באי"י שהוא תחת יד הקבי"ה בעצמו, ובזה פי' בשמי"י דזהו שאמר והנה מצרים נוסע אחריהם, היינו שרו של מצרים נסע אחריהם, שהפילו הי' לארץ והוסר ממשלתו ואז היה בכוח בני"י לבקש אף בחוי"ל שאין מעכב על ידן, והנה מבואר במדרש כי השר של מצרים היה נדמה לפרעה כמיץ סוסים, והיינו אשריה לה' אף שהוא בחוי"ל, כי גאה גאה כתרגומו היינו שהשפיל הסט"א ואין מעכב על ידי בני"י לשיר ולהתפלל גם בניכר, סוס ורכבו רמה בים שהשפילם הקבי"ה וא"כ הוא המנחיג, ולכך אשירה לה'.

(ישמח משה)

☆

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ויאמרו לאמר. יתבאר בהקדם דברי האלשיך עה"כ ואתחנן אל הי' בסעת ההוא לאמר, עי"ד שאומרים קודם התפילה אדי שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך, ענינו כי בעמדו להתפלל יראה ורעד יבא בו וחיל ורעדה יאחזנו עד כי מגודל החד והבושה מי אנכי שאזכה להתפלל ולהודות וכו', בלתי אפשרי לפתוח שפתיועד כי מוכרח לבקש רחמים אדי שפתי תפתח וכו', וז"ש ואתחנן אל הי וגו' לאמר, היינו שיהא בכוחי וביכולתי להתפלל לאמר אתה החילות, וז"ש כאן אז ישיר

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותינו"ק עצי התמרים

מפלת הרשעים נסתבב דייקא ע"י היראים המתחברים עמהם

ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים ושלשם על כלו. וכל רכב מצרים. וברש"י פי' מהיכן היו הבהמות הללו, אם תאמר משל מצרים הרי נאמר 'וימת כל מקנה מצרים', ואם תאמר משל ישראל והלא נאמר 'וגם מקנינו ילך עמנו', משל מי היו, מהירא את דבר ה', מכאן היה ר"ש אומר כשר שבמצריים הרוג, טוב שבנחשים רצוץ את מוחו. **ושמעתי פעם מפ"ק מרן מסאטמאר זי"ע,** שאמר על אותן יראי' ה' ההולכים שלובי יד עם הציונים, **כי המצריים נטבעו בים רק מחמת שהי' ביניהם גם יראי' ה',** כי אלמלא הם, מהיכן הי' להם סוסים לרכוב ולרדוף אחרי בני ישראל בשש מאות רכב ופרשיו, הלא גוועו כולם במכת דבר, אלא כנ"ל וכמו שפירש רש"י ז"ל בפרשת בשלח (פסוק וכל רכב מצרים, 'מהירא את דבר ה' היו כו'), **נמצא שהיראים שבהם גרמו למפלתן, שיטבעו בים סוף, וד"ל.**

אמרי דבש (פרק י"ז, דף קכ"ז)

השם גבולך שלום, חלב חיטים ישביעך

ראו כי ה' נתן לכם השבת על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים, שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. פעם אחת ביום שבת קודש פרצה שריפה בבית הרב החסיד המפורסם מוה"ר יוסף ליב כהנא ז"ל, ואכל את כל מחמדי ל"ע, ובשבת שלאחריו דרש הגה"ק רבינו בעל ייטב לב זיעוכי"א האבדק"ק סיגוט יצ"ו, ונשא מדברותיו בקודש בביהכ"נ דשם, ובין הדברים הזכיר מאמר חכז"ל (מסכת שבת דף קי"ט:) אין הדליקה מצוי' אלא במקום שיש חילול שבת וכו', וליהוי ידוע לכל שברור הדבר אצלי שאצל הרה"ח הנ"ל לא הי' ח"ו חילול ש"ק, והדליקה נפלה רק בעון של בני העיר שיש ביניהם חילול שב"ק, היינו שיש שאינם נזהרים בהוצאה לרשות הרבים ר"ל, כי בימים ההם עדיין לא הי' עירוב בעיר סיגוט יצ"ו, והמליץ הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע הפסוק (תהלים קמז, יד) השם גבולך שלום וגו', היינו אם יהי' עירוב בעיר, אז יהי' עירנו בבחינת 'רשות היחיד' שהוא כענין שלום, כגוף אחד. **"ומי שיעשה ויפעול עשיית העירוב לזה, אני מבטיחו חלב חטים ישביעך וגו', כלומר שלא יחסר לו דבר מעולם, ואני מבטיח לו עולם הבא",** וזקנינו הנגיד הצדיק המפורסם בחסידותו ובפעולותיו הנשגבות מוה"ר משה ארי' פריינד זצ"ל כו', עשה והשתדל והרבה פעלים לצורך הדבר, ולא עלתה בידו, שהמתנגדים לדבר, עמדו בעוכריו ועכבו הדבר להכעיס. וסיפר רבינו זי"ע (ה"ה האדמו"ר מנאסוויד) שאחר פטירתו של הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע, פעל אביו ה"ה זקנינו זצ"ל ותיקן את העירוב, ואמר ע"ז הלא אמרו חכז"ל (חולין ז:) גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם וכו', וע"כ בודאי הבטחתו זו של הייטב לב זי"ע נשארה לעולם.

גדולת יהושע (דף כ"א)

וגו' שעלה בלבן של משה וישראל לשיר, אך מגודל היראה והפחד והבושה עמדו ולא יכלו דבר דבר, ע"כ ויאמר תחלה שבקשו רחמים לאמר, שיהא בכוחם ויכולתם לאמר הנאמר אחר כך דברי השירה הזאת.

(ייטב לב)

☆

ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום. יש לבאר דהנה תיבת היום מורה על התשובה, שע"י שידע האדם שאין לו אלא אותו היום שעומד בו בלבד לחיות ע"פ האדמה וכמאמר התנא שוב יום אחד לפני מיתתך וע"כ החי יתן אל לבו לשוב לפני הי בכל עת וזמן בלב שלם, והנה איתא בגמ' כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, ודקדק הטורי זהב דאי לא עשה תשובה, שבת מאי מהני ואי עשה תשובה, שבת למה לי, וכתב לבאר דמיירי שעשה תשובה, אלא דתשובה לא מהני שיהא מוחלין לו כדאיתא עבר על כריתות ומיתות בית דין, תשובה תולה ומיתה ממרקת, קא משמע לן כאן דאם בעשותו תשובה שומר שבת כהלכתו, מהני תשובה שיהא נמחל לו, וזייש אכלוה היוים היינו התשובה, ולכאורה האיך מהני תשובה על כל, ע"ז אמר כי שביית היוים, ושניהם כאחד טובים ומכפרים.

(קדושת יו"ט)

☆

אז ישיר משה. ובגמי איתא באותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב"ה, אמר להן הקב"ה מעשי ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה לפני, יתבאר עפיי"מ דאי במכילתא נטית ימינך תבלעמו ארץ באיזה זכות ניתנה להם קבורה, בשכר שאמרו הי הצדיק, אמר הקב"ה צדקתם את הדין אני לא אקפח את שכרכם, ואתן לכם מקום קבורה, ומעתה י"ל כי כל זמן שלא זכו המצרים לקבורה לא היה מקום לומר שירה ע"ד שאמר **עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה זה אלי ואנוהו**. ונראה לבאר על פי דברי המדרש עה"כ וישמע אלקים את קול הנער וכו', אמרו לפניו אדם שהוא עתיד לחמית בניך בצמא אתה מעלה לו באר, אמר להם עכשיו מה הוא וכו' איני דן את האדם אלא בשעתו, והקשו המפרשים הא בן סורר ומורה נהרג על שם סופו שעתיד לכלות ממונו ומלסטם את הבריות, וכאן אמר הקב"ה איני דן את האדם אלא לפי שעתו, ותי' ביפה תואר דשאני בי"ד של מטה שהוא יותר קשה, כמו שעונשין משלשה עשר שנה, ואילו בי"ד של מעלה אין עונשים אלא בן עשרים, והנה כמו כן י"ל שהים טען שיש לדון את בניי על שם סופן שעתידין לחטוא בהעגל , אבל כיון שהקב"ה בעצמו בא במדת חסדו לדונם, ע"כ לא היו נידונים על שם העתיד ונקרע הים לפניהם, ועל זאת שבחו אהובים ורוממו לאל ובניי ענו שירה בשמחה רבה ואמרו כולם, עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה זיה אלי ואנוהו, וכפירושיי בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע, שהיו מראין כי כל מה שזכו לישועה באה מחמת שדן אותם הקב"ה בעצמו, ודיני שמים הם דיני רפיא בחסד וברחמים ואינו דן את האדם על שם סופו.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

הדרך היחידי לנצחון הוא כשהולכים עפ"י תורה

והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק. ביאר רבינו הקדוש זללה"ה תחת אחד השיחים את דברי הרמב"ן בפ' בשלח, על הפסוק 'וכאשר יניח ידו וגבר עמלק', וכי משה היה עושה שיגבר עמלק עליו, אלא אסור לאדם לשהות שלש שעות כפיו פרושות השמים. **ובכן נתבונן במצב של אז, עת צרה וסכנה נוראה, עמלק בא להלחם, משה וישראל בצער, ובכל זאת אם ההלכה נפסקת שאסור להשהות כפיו שלש שעות, מניח משה את ידיו, על אף כי גבר עמלק, כלומר, אין מציאות ללחום עם עמלק ולנצחו אם עוברים על ההלכה**, ואם עוברים על ההלכה, הרי ממילא זהו נצחונו של עמלק ח"ו.

עולמות שחרבו (דף ס"ו)

טוב יותר לצאת למלחמה מסוכנת מלדור בכפיפה אחת עם הרשעים

ויאמר כי יד על כס י-ה מלחמה לד' בעמלק מדר דר. שמעתי מהרב משה שמעון ווינטרויב, שאמר בשם כ"ק מרן האדמו"ר רבן של כל בני הגולה מסאטמאר זצוק"ל זיע"א, מלחמה לד' בעמלק מדר דר למה, משום (דברים כה, יח) ויזנב בך את כל הנחשלים, כלומר את הערב רב אשר הענן פלט אותם, ויש להקשות למה פלט אותם הענן, הלא באם הענן היה קולט את הערב רב פנימה כמו יתר עם ישראל, לא היה יכול עמלק לעשות להם ולא היו צריכים לעשות מלחמה בעמלק מדור דור, **אבל התירוץ הנכון "כי יותר טוב מלחמה לד' בעמלק מדור דור מאשר להיות עם הערב רב תחת ענן אחד"**, ודפח"ח.

ים של שמואל (דף ע"א)

פנינים מתורתן של מרן רגי"ה ק' בעל דברי יואל זי"ע מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים וגו' פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה. במדרש רבה (פ"כ ס"ז) כשעלה פרעה את העם מי נווח ווי, פרעה נווח ווי וכו'. ויש להבין למה נווח פרעה ווי. ועוד דהיה לו להעמיד דרשה זו לעיל בפ' בא דמיירי מעיקר יציאתן של ישראל ממצרים, כאשר אמר פרעה (לעיל יב לג) קומו צאו מתוך עמי, ולמה בפרשתן אשר הזכיר ענין יציאתן ממצרים רק בדרך אגב.

וי"ל בדרך נמוח דהנה כתיב (תהלים קה לח) שמח מצרים בצאתם כי נפל פחדם עליהם, שהיו המצרים שמחים בצאתו ישראל מתוכם ידם, שעל ידי זה נפטרו מכל הצרות והיסורין שבאו עליהם בשבילם, ועל כן כשמע פרעה דיש חשש פן יחתם העם ברחומם מלחמה ושבו מצרימה, ובשביל כן לא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים, נתבהל שמא יאבדו בחמת למצרים, ועל כן נווח ווי, דמה לו לצרה הזאת שיחזרו ישראל אליו מחמי שכבר סבל על ידם די והותר.

ס"ג בשלח תשכ"ז

ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל וגו'. במדרש רבה (שמו"ר פ"כ סי"ט) עליו הכתוב אומר (משלי י ח) חכם לב יקח מצות, שכל ישראל היו עסוקים בכסף וזהב, ומשה היה עסוק בעצמות יוסף, שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף וגו'. וכן הוא במס' סוטה (דף יג.). והקשה במהרש"ל למה תיאלו עבור זה בתואר חכם, הלא היה מתאים יותר לתוארו בשביל כן בתואר נדיב או בתואר חסיד.

ונראה על פי שאמרו עוד שם בגמרא, שהניחו ישראל את עצמות יוסף למשה להתעסק בו, כי אמרו כבודו בגדולים יותר מבקטנים. ואמנם משה רבינו שהיה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה (במדבר יב ג), בודאי חשב בדעתו כי שאר בני ישראל חשובים ממנו, ואם כן עליו לעמוד מן הכלי ולא להתעסק בו, רק להניחו למי שחשוב ממנו, אך כשראה כי אין חשוב וגדול אחר מתעסק בזה, אז הבין בחכמתו כי אין הזמן כעת להשתמש במדת הענוה [המלט ער פארשטיין בחכמתו אז יעצט אין ניטט קיין צייט צו פרחוען עניות], אלא מדרגה ויגבה לבו בדרכי ה' (דברי הימים-ב יז ו), ולכן היה מדת עוחתנותו וזירז עצמו להתעסק במצוה גדולה הלזו. ולזה נאמר עליו מכ"ש לב יקח מצות, כי בשביל שהשתמש בחכמתו זכה למצוה זו, אבל אם היה משתמש בגדקתו או בחסידותו, לא היה זוכה למצוה גדולה הלז.

ס"ג ואתחנן (נחמו) תשכ"ה

[וסיפר ר' יוסף פרענקל ע"ה משווירין יע"א, שהיה שם נוכח בעת אמירת התורה הנ"ל, כי עדיין מצלצלים באזנו איך שאמר רבינו דיבוריו באש קודש: אז עס איז נישט דא קיין אנדערער גדול וואס שטעלט זיך ארויס, שטעלט מען זיך אליין ארויס. והבינו כולם על מה ירמזון מילין].

וינער ה' את מצרים בתוך הים. אומרים בתפלת שחרית (בעזרת נשותינו) וזדים טבעת וידידים העברת, ולכאורה היה מן הראוי לומר בהיפך, מתחלה וידידים העברת ואחר כך וזדים טבעת, כי מתחלה היה וידידים העברת ורק אחר כך היה וזדים טבעת.

ויש לומר דידוע (ע' אגן עזרת כהן) טבעת התפיקורסים דקריעת יס סוף היה בדרך הטבע, כי כן דרכו של הים לסוג לאחור בעיזה זמן מסיוס. אבל כשראו לילך שמוך היס לתיתנו ונטבעו הזדים, אז ידעו הכל כי יד ה' עשתה זאת ולא נעשית על פי דרכי הטבע. וזהו כוונתינו בתפלה, וזדים טבעת, דבעת שנטבעו הזדים ידעו הכל למפרע כי וידידים העבר"ת, היינו שאתה ה' העברת לחוסס בשידוד המערכה ולא בדרך הטבע.

אחרון של פסח בעיר סאטמאר יצ"ו, בשיחה עם תלמידו הרה"ח ר' לייבעלע פאשקעס ז"ל הי"ד, והובא בתמר יפרח הג"ה אות קו

כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. והקשו המפרשים על סיום דבריו כי מי ה' רופאך, הלא כיון שלא יהיה שום מחלה, למה יצטרכו עוד לרפואה. וגם יש לדייק בריבוי דקרא כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, כי נראה מזה דהבטחת הקב"ה היא רק על המחלות שהיו במצרים, אבל מה יהיה עם שאר המחלות שלא היו במצרים, וכי הם יבואו על בני ישראל חלילה.

ובחלומי רציתי לפרש כוונתו על דרך זה, שאם יתנהגו ישראל כשורה, אז כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, ומאחר כך מסיים הכתוב ומה

יהיה עם שאר המחלוקת, על זה אמר כי אני ה' רופאיך, כי אף אם יבואו עליך חלילה חמד משאר המחלוקת, ירפאך ה' מהם.

פ' בשלח תש"ו, הובא בקונטרס פעולת צדיק לחיים (להרה"ח ר' חיים מרדכי שטיינבערג ע"ה) עמוד סב, ששמעו מפי רבינו ז"ל

ויאמר משה אל אהרן אמור אל כל עדת בני ישראל קרבו לפני ה' כי שמע את תלונותיכם. וים להבין תחילה קרבו לפני ה', הלא העיקר הוא מה ששמע ה' את תלונותיהם, וקריבה זו מה מיבה.

ואפשר לומר בדרך מוסר להגה תחילה התלונה שהתלוננו בני ישראל הרי היתה על הקב"ה בעצמו, וכמאמר הכתוב (שם ח) לא עלינו תלונותיכם כי על ה', ואם כן בודאי היה זה חטא ופגם לבני ישראל, ופגם זה גרם להם להתרחק מה', וכדרכה של עבירה שגורם ההתרחקות מהשי"ת, ועל כן הוצרך משה רבינו להזהירם שיחזרו בתשובה ויתקרבו שוב אל ה'. וזה שאמר קרב"ו לפני ה', שירצו להתקרב אל ה', והטעם כי שמע את תלונותיכם, והתלונה הלא היתה על ה', ועל כן גרמה זאת שתתרחקו מה', ולכן התובה מוטלת עליכם לחזור בתשובה, ועל ידי זה תזכו להתקרב שוב אליו יתברך.

כתי"ק פ' בשלח (הובא בשיב לבב)

ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' מלא העומר ממנו למשמרת לדורותיכם למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציאי אתכם מארץ מצרים. פירש"י לדורותיכם בימי ירמיהו, כשהיה ירמיהו מוכיחם למה אין אתם עוסקים בתורה, והם אומרים ניח מלאכתנו ונעסוק בתורה מהיכן נתפרנס, הוצרך להם לנחמת המן, אמר להם אתם רואו דבר ה' (ירמיה ב לא), שמעו לא נאמר אלא רואו, זהו נתפרנסו בתורתיכם, הרבה שומעין יש לו למקום להכין מזון לירמיו, ע"כ. ויש לעיין דמשמע מזה דאין האדם צריך לעסוק במקצוע כלל, אמנם הלא מצינו מקרא מפורש (דברים יד כט) למען יברכך ה"י בכל מעשה ידך אשר תעשה, אם כן חזינן מזה כי על האדם לעסוק בחיזה עסק לצורך הפרנסה.

ויש לומר כי בודאי לא היה כוונת ירמיה הנביא לומר שלא יעסקו ישראל כלל בעסק הפרנסה, ויצא להם אחם מן השמים, כי לנם זה לא זכה רק דור המדבר בלבד, ולעתיד לבא בבילת המשיח נזכה לזה עוד הפעם שירד לנו מן השמים. אלא ירמיה הנביא בא ללמדינו בזה לימוד לדורות, כי מהשפעת המן יפעלו הפרנסה לכל הדורות הבאים עד דוריו אלה, ולזה אמר להם הרבה שלומין יש לו למקום להכין מזון לירמיו, היינו שים לו יתברך הרבה דרכים כיצד להשפיע פרנסה לבני ישראל, דכשאר יתנהג האדם על דרך התורה, ולא יעשה את הטפל לעיקר, רק יתמין בהקב"ה שהוא זן ומפרנס לכל, ויקבע עתים לתורה, אז יזכה ליהנות מהשפעת מן ההוא. וזהו שהוכיחם ירמיה הנביא על שחלמם, נגיח מלאכתנו ונעסוק בתורה מהיכן נתפרנס, הוצרך להם בבילת המן, להרחות להם שהשפעה זו יתמשך עד הנה לחלו שיעסקו בתורה.

ס"ב בשלח באחד משנים הראשונים על אדמת אמעריקא, מפי הרה"ח ר' משה האנדלער ע"ה

והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק. כתב הרמב"ן, ורבותינו אמרו במדרש (ספר הבהיר אות קלח) וכי משה היה עושה שיגבר עמלק עליו, אלא לומר לאדם שהות שלש שעות בפיו פרשות השמים, ולכן הניח משה את ידיו, וכשאר יניח ידו וגבר עמלק, ע"ד. והנה הנה ומבוזן במצבן של ישראל בעת ההוא, מלד אחד היה עת לרה ליעקב וסכנה גורמה כי בא עמלק להלחם עם ישראל, ומשה ובני ישראל הטטרו על חוכן מולדתי, ועם כל זה כיון דהלכתא ליפסקא שאסור לשהות כפיו פרושות השמים שלש שעות, הניח משה את ידיו, ואף שזה גרם אחר כך כי וגבר עמלק. וכל זה לפי שאין במציאות נלחום עם עמלק ונצחנו, אם עוברים על חיזה הלכה, ואדרבה אם עוברים על שום הלכתא, אז זה עצמו נצחונו של עמלק הוא.

עולמות שהרבו עמוד סו

ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדור דור. פירש"י נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק. ויש להבין דבזכירת מעשה עמלק כתיב (דברים כה יח) ויזנב בך כל הנחשלים אחריך, ופירש"י חסרי כח מחמת חטאם שהיה הענן פולטן. ולכאורה כיון שזה גרם אחר כך שלא יהיה שמו וכסאו שלם, ויהיה מלחמה לה' בעמלק מדור דור, אם כן למה הניח הקב"ה חיבות הדבר לידי כך, הלא היה יכול לבבד חיקלוט הענן גם החנשים החטחים. אלא מוכח מזה דמוטב שיהיה מלחמה לה' בעמלק מדור דור, ושלא יהיו שמו שלם וכסאו שלם, ובלבד שלא יהיו ישראל הבשרים יחד עם הערב רב [לייטש מען פון עמלק'ן מדור דור, אבער נוצאמען מיטן ערב רב טאר מען ניסט זיין, מ'מוז זיין עקסטער].

ס"ג יתרו תשכ"ב ותשכ"ה

סיפורי צדיקים, בגיאור הפסוקים המלאים זיו ונוגה מפיקים

אז ישיר וכו' ויאמרו לאמר

הרה"ק ר' שמואל מקאמינקא זצוק"ל שמע שהרה"ק ר' פנחס מקאריץ זצוק"ל שהי' עוד צעיר התחיל להתנהג באדמורו"ת ונסע אליו לראות אם הוא ראוי לזה בשבת בעת תפילת שחרית כשאמר הרה"ק ר' פנחס "הכל יודוך" ניגש הרה"ק מקאמינקא ועמד בצדו זמן רב והקשיב לתפילתו, אח"כ אמר שבשעה שאמר ר' פנחס הכל יודוך אז כל הברואים בכל העולם התחילו להודות לה', וזהו אז ישיר משה וכו' ויאמרו לאמר שבשעה שאמרו שירה ויאמרו לאמר שכל הברואים בשמים ובארץ ובתוך הים אמרו אתם שירה לה'. **(בית אברהם)**

אז ישיר משה

מסופר על הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זללה"ה בעמדו בתפילה לפני מלך אל חי וקים דבר יום ביומו, הי' עבודתו בכוחות עצומות במסירות נפש ממש, פעם אחת היה בעיר לבוב ושמע שיש ציפור אחת שהיא אומרת שירה פעם אחת בחייה, ואז היא מזמרת בהתלהבות כל כך עד שגופה מתבקע והיא מתה, והלך וראה אותה והיה מתעורר ממנה לעבודת ה', ותמה על עצמו היתכן שאני נשאר שלם בגופי אחרי תפילתי, מה ערך יש לתפילה כזו, למחר הכין עצמו בהכנה דרבה והתפלל בהתלהבות למעלה מכוחות אנושי עד שנפל למשכב מחוסר אונים, ובדקוהו הרופאים ואמרו שנסדק ריאתו רח"ל, ונתיאשו הימנו באומרם שאין תרופה למכתו ח"ו, ואמר הרה"ק רבונו של עולם האם רק תפלה אחת כזו היתה רצוני להתפלל, הלא כמה וכמה תפלות כאלה אני רוצה להתפלל ולשפוך שיח לפניך ה', אחר זה זכה לנס וחזר לבריאותו, לימים אחר כך כשהיה בלבוב וראה אותו אחד מן הרופאים שבדקוהו בפעם ההוא, אמר הרופא העוד רבי זה חי, נשבע אני שהוא חי בלא ריאה, ע"כ סיפור המעשה. ועפי"ז יל"פ מה שפתחו ישראל ואמרו בשירת הים, אז ישיר משה, ודקדקו המפורשים למה אמר ישיר שהוא לשון עתיד, ועיין ברש"י, ומביא עוד בשם המדרש מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה. אכן לפי הנ"ל י"ל דהנה כתב האריז"ל בליקוטי תורה בפרשתן, עזי וזמרת יה, פסוק זה נאמר בראש השירה, כי פרחה נשמתן, ושמעו קול שירה, ופתח הקב"ה את אזניהם ושמעו זמירות כל צבא מרום ועל ידי כן חזרה נשמתן בהם כמבואר בזוהר הקדוש (בשלח דף מה.), וזהו שאמר עזי וזמרת יה, פי' כחי ועזי שהיה לי, היה על ידי זמרת יה, פי' על ידי אותן זמירות ששמעתי מן מלאכי השרת שאמרו לשם יה, שעל ידי זה ויהי לי לישועה, שנושעתי מן המות, עכ"ד. ויש לומר דבעת אמירת שירת הים זכו ישראל לבחינה זו, שמגודל התלהבותם בההכנה לאמירת השירה פרחה נשמתן מהם, ולזה אמרו בתחילת השירה אז ישיר משה ובני ישראל בלשון עתיד, כלומר שאנו רוצים לומר עוד בבחינה ובעבודה כזו כמה וכמה שירות ותשבחות לה' על כל הנסים והנפלאות שעשה עמנו, וע"י בקשה זו חזרה להם חיותם והודו ושיבחו לשמו הגדול. וזה נרמז בדברי רשיז"ל מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה, שאז באותה שעה זכו בני ישראל לחזור לבריאותם השלימה וניצלו ממיתה לחיים, ובכן מכאן הוכחה וראיה לתחיית המתים בעת שתעלה רצון מאת הבוי"ת.

(מתוך דרשת הגה"צ אבדק"ק סאטמאר-וויליאמסבורג שליט"א לפני תלמידי התלמוד תורה פה בני ברק, א' פרשת בשלח תש"ע לפ"ק)

ראתה שפחה על הים

עודו בנערותו ישב הגאון ר' שמעון סופר והאזין לשיעורים שהשמיע אביו הגדול החתם סופר בפני בני ישיבתו הרמה, כאשר למדו חומש ורש"י בפר' בשלח הביע החתם סופר את התפעלותו ממדריגת הנבואה שזכתה שפחה פשוטה במעמד הנשגב של קריעת ים סוף עד שאחז"ל שאפילו יחזקאל הנביא לא זכה למדריגה נשגבה זו. קפץ ממקומו שמעון בנו הינוקא, ואמר: אבא! אני אגיד לך הכוונה באופן פשוט הנה כשתרצה לשלוח מכתב ע"י המשרת שאינו יודע ומכיר כתב ולשון אינך צריך לחתום את האגרת בחותם אף אם תמסרוהו לידו כשהיא פתוחה מה בכך, הוא יביט ויראה ולא יבין מה כתוב שם לא כן אם תשלח האגרת ע"י אחד מתלמידך היודע ומבין לקרוא את תוכן המכתב אז בוודאי תחתמהו כראוי כי אם יראה בוודאי יבין, כך, סיים הבן את הסברו, ראתה שפחה על הים, היא ראתה אבל לא הבינה מה היא רואה בבחינת אותו משרת הנושא אגרת, התלמידים שנכחו באותו מעמד שחקו ושמחו לשמוע את דברי הקטן והתפעלו מבן אהובו של רבם. **(מכתב סופר)**

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם. שמעתי בשם הקדוש החוזה מלובלין זלה"ה, שאמר בדרך צחות על הרבנים שנוסעים לפעמים להצדיק הגדול שבדורם, ואם כי בעיניהם הם בעצמם צדיקים תמימים וישרים, עם כל זאת נוסעים לראות אם האמת הוא שהצדיק המפורסם גדול מהם, ובאמת הצדיק הגדול נסתרה דרכו בקודש וטמיר ונעלם מהם. ואף אם ידבר לפעמים בפשיטות עם פשוטי עם, אף על פי כן הוא דבוק במחשבתו עם דיבורו בעולמות העליונים, והם לא יבינו דרכו ודביקותו בו יתברך כי נפלאת בעיניהם. וזהו שכתוב '**ויבואו מרתה**', זהו שמו של הצדיק שמורה דרך ה' להקרובים אליו. '**ולא יכלו לשתות מים ממרה**', רצ"ל לשתות מים אין מים אלא תורה (ב"ק יז.) '**ממרה**', מהצדיק הגדול. לבעבור '**כי מרים הם**', כלומר יחשבו שגם הם יוכלו, ועל כן לא יוחקקו הדיבורים הקדושים בלבבם כלל.

מבשר טוב

אז ישיר משה ובני ישראל וגו' אשירה לה'. אי' בגמ' (סוטה ל:) בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה וכו' ויש להבין הלשון נתנו עיניהם, ונל"פ עפי"מ דאי' בגמ' (חולין צ"א:) חביבין ישראל יותר ממלאכי השרת, כי המלאכים אין מזכירין את השם אלא אחר שלש תיבות (קדוש קדוש קדוש) וישראל מזכירין אחר שתי תיבות (שמע ישראל) והקשו שם הלא גם אצל המלאכים מצאנו אחר ב' תיבות (בריך כבוד), ותירצו, ההיא אופנים אומרים, והמה חשובים יותר ממלאכי השרת, עיי"ש, והנה כאן הזכירו ישראל את שם ה' אחר תיבה ראשונה "אשירה לה'" (כי פסוק ראשון "אז ישיר" אינו אלא סיפור מעשה, והתחלת השירה היא מ"אשירה לה'"), וא"כ לכאורה תמוה האיך עשו כן, והלא לא מצינו מעלה גדולה כזו, וי"ל דאיתא במדרש ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל וכו', כי כולם היו רואין את השכינה, והיו מראין באצבע "זה אלי ואנוהו", עוד אי' במדרש שאפילו האופנים אין ראוים לראות את השכינה, נמצא שישראל על הים היו חביבין יותר מהאופנים, ולכך הזכירו אז את שם ה' אחר תיבה ראשונה, אמנם לדורות דיינו שנהיה שוים אל האופנים,

ובזה מדויק לשון הגמ' נתנו עיניה"ם לומר שירה, כי ישראל היו מסופקים אם להזכיר שם ה' אחר תיבה הראשונה או לא, ורק אחרי שנתנו עיניה"ם וראו את השכינה, הבינו שהיו אז במעלה יותר מן האופנים, ובזה מיושב גם אמרם ז"ל "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל", ולכאורה הלא הפסוק "זה אלי ואנוהו נאמר בשירת האנשים, ומנין שגם הנשים זכו לראות השכינה, ברם לפי האמור שלכן הזכירו את השם אחד תיבה אחת, משום שזכו לראות כבוד השכינה, א"כ דון מינה לגבי נשים שגם בהן מצאנו שהזכירו את השם אחד תיבה אחת, דכתיב "יתן להם מרים שירו לה'", א"כ שפיר מוכח שגם הן זכו לראות השכינה וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל.

(מעשה רוקח)

☆

ויקרא שם המקום מסה ומריבה על ריב בני ישראל ועל נסתם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו אם אין. ונראה עפי"מ דאי' בגמ' (שבת קמ"ז:) ר' אלעזר בן ערך איקלע להתם, כי הדר אתא קם למיקרי בספרא, בעא למיקרא החדש הזה לכם, אמר החרש היה לבם, ואי' בשם הגה"ק ר' שמשון מאסטארפאלי זי"ע לפרש דהנה השר של שכחה ריי"ב שמו, ושם הממונה על הזכרון דז"ך, ואותיות האמצעיות של הח"ד"ש ה'ז"ה ל'כ'ם הוא דז"ך, ונתהפך לו באותיות ריי"ב הח"ד"ש ה'י"ה ל'ב'ם, עיי"ש, ובזה נל"פ מאמה"כ ויקרא שם המקום "מסה ומריבה" ותני והדר מפרש על ריי"ב בני ישראל, כלומר מה שהלינו ישראל הי' משום שר של שכחה ששמו ריי"ב ושיכח מאתם כל הנסים ונפלאות שעשה להם הקב"ה.

(נפש יהונתן)

☆

(ובאלופי יהודה כתב לפרש בזה מאמה"כ (דברים י"ז ח') כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם וכו' דברי ריבות בשעריך שאם תראה שיפלא ממך דבר למשפט ושולט עליך השכחה, אז סימן שדברי ריבו"ת בשעריך ששם ריי"ב מלאך הממונה על השכחה בשעריך

☆

[ועי' בפני דוד (פר' בא) שמפרש שלכן נקרא המלמד תורה לישראל בשם רב"י כי ע"י הלימוד שמשריש בבני ישראל הוא מבטל מהם השכחה ששם השר של שכחה היא ריי"ב]

דורש טוב

שבתון שבת קודש לה' מחר, את אשר תאפו אפו וגו', איתא בגמ' ביצה דף ט"ו דרמז לעירוב תבשילין מן התורה, 'את אשר תאפו אפו', **וקשה כיצד נרמז בזה עירוב תבשילין.**

ונראה דהנה ידוע בכללי הדקדוק שבהוספת האותיות 'ון' בסוף המילה מורה על הקטנת דבר ההוא, כגון 'אישון עין' נקרא כן משום שרואין צורת איש קטן בתוך האישון, ולפי זה מורה מילת '**שבתון**' על שבת בבחינה קטנה, דהיינו יו"ט הקל משבת, כיון שמותרים בו מלאכות אוכל נפש. ואמר הכתוב '**שבתון**', כלומר אם יום טוב היום אשר חל '**שבת קודש לה' מחר**' דלמחרת הוא שב"ק, אזי '**אשר תאפו, אפו**' אל תאפו אלא על מה שאפיתם כבר מאתמול מערב יו"ט, '**ואת אשר תבשלו בשלו**' תבשלו רק על מה שבישלתם אתמול

ומסיים הכתוב, '**ואת כל העודף הניחו למשמרת עד הבוקר**' כי מה שעירוב תבשילין דרבנן מועיל אף דמלאכות שבת אין נעשין ביו"ט מדאורייתא, **היינו מטעם** דבעצם מדאורייתא הרי אמרינן 'הואיל ואי מיקלעי אורחים', וממילא שרי בכל גווני לבשל ביו"ט אף שאין צריך לו עתה, **ורק מדרבנן** כיון דלא אמרינן 'הואיל' לכן צריכין עירוב תבשילין (עיין מג"א ושאר אחרונים ריש סי' תקכ"ז) אשר עי"ז נמצא שבאמת הוכנו המאכלים ליו"ט אלא שהיות שלא באו אורחים נשתיירו המאכלים למחרתו וזה רמז הכתוב באמרו '**ואת כל העודף הניחו למשמרת עד הבוקר**' היינו לשבת, **כי רק בתורת עודף רשאין להכין מיו"ט לשבת.**

(**הרה"ק מהארנסטייפל זללה"ה**)

יחננו בקו"ל

מכתבים הערות והארות שנתקבלו על שולחן המערכת

אל כבוד חברי מערכת החשובה "קול התאחדותינו"
בקרב קהלתינו הק' בבני ברק יצ"ו

אחרי הושטת שרביט התודה והברכה על הגליון החשובה היו"ל זה רבות בשנים עולת שבת בשבתו, ומאיר ביתינו מדי שבוע בשבוע, ובפרט המדור 'משלחן מלכים' השיחות קודש מכ"ק רבינו שליט"א המופיע כבוד בתוך הגליון עם ההערות המאירות אשר הוא למשיבת כל נפש מאנשי שלומינו די בכל אתר ואתר, הננו בזה רק להוסיף גרגיר נאה על שיחה של רבינו שליט"א עם הגאון רבי שמעון יצחק שלעזינגער שליט"א מארה"ק המודפס בתוך גליון לפ' שמות העל"ט, ומקודם אעתיק את לשון השיחה:

רבינו: דור שכולו חייב, דער ייטב לב האט אמאל געזאגט ביי די הקפות, חיי"ב איז די ראשי תיבות י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו. וועז ס'וועט זיין דער כולו חייב, אלעס וועט זיין יעלזו חסידים בכבוד ירננו, דעמאלטס וועט משיח קומען.

הגרש"י: דער רבי זאגט יעלזו חסידים בכבוד, וועז אלע חסידים וועלן זינגען איין ניגון אז משיח זאל שוין קומען.

רבינו: דער פעטער ז"ל האט אמאל געזאגט אויף זיך, אויף זיין נאמען, איז די ראשי תיבות י'ואל ב'ן ח'נני' י'ו"ט (כן ידוע שאמר רבינו ז"ל להאהבת ישראל ז"ל ששמו ושם אמו מרומז בר"ת של הפסוק י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו).

אבער עכ"פ חיי"ב איז י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו, אזוי האט דער ייטב לב געזאגט, דאס הייסט חיי"ב, ס'איז נישט געדרוקט אין ייטב לב, דער פעטער ז"ל האט דאס נאכגעזאגט בשם דעם ייטב לב.

ס'איז געדריקט אין דברי יואל אויף שמחת תורה (דף תרנ"ב) ער טייטשט דארט דעם אבינו מלכינו 'קרע' רוע גזר דיננו, אז מ'צורייסט דאס ווארט חיי"ב און מ'איז מהפך פון חיי"ב אויף יחב"י וואס איז ר"ת י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו.

אמרתי לנכון להעלות על הכתב, ואולי להדפיסו לתועלת הרבים, עובדא נאה בענין זה שסיפר הגה"צ רבי שמואל טייטלבוים זצ"ל רב דק' ישועות חיים דטשענסקאוויטץ, אשר בשנת תשכ"א בסוף ימיו של אביו הגאון הצדיק רבי יהושע חיים טייטלבוים זצ"ל אב"ד טשענסקאוויטץ מזקני וחשובי הרבנים בארה"ב וממקורבי רבינו הק' הדברי יואל זי"ע (ואף גם שימש כסגן נשיא התאחדות הרבנים יחד עם הגאון רבי יונתן שטייף ז"ל, מיום הוסדה בשנת תשט"ו ועד יום פטירתו) **כבר נחלה בעוה"ר, ומצב בריאתו הי' בשפלות מתוך יסורים ומכאובים ה"י, ורביה"ק זי"ע בא לבקר בהיכלו לקיים מצות ביקור חולים, והרה"צ**

מטשענסקאוויטץ ז"ל התמרמר לפני רבינו על מצב בריאתו, ואמר לרביז"ל שהרבי ר' אלימלך זי"ע כתב בנועם אלימלך פ' בשלח שבאמונה שלימה בצדיקי אמת יוכל הצדיק להמשיך ישועה מן השמים "ואני מאמין באמונה שלימה בכחו של רבינו שיכול להמשיך לי רפואה שלימה"

רבינו ז"ל התעמק במחשבותיו הטהורות, וצורתו הק' נשתנה לגמרי, ואחר כמה דקות פתח ואמר: זקיני הק' מרן הייטב לב פ"א באמצע ההקפות הפסיק ואמר "אנו שמחים ביום הזה כי הוא זמן שמחתינו על שעשינו תשובה ועבירות נעשו זכיות, לכאורה איך אפשר לשמוח ואולי כתבו וחתמו בשמים גזר דיננו ח"ו ובשמים אין מוחקין", וע"ז המשיך ואמר, "אולי הכוונה הוא שהלא אנו מתפללין ק' רוע גזר דינינו ולא ק' בטל', כי אנו מבקשין מהשי"ת אשר הגם שאין מוחקין בשמים מה שכבר נכתב ונחתם, אבל לכה"פ יקרע את מילת חיי"ב ויסדר אותו עם תגין על התיבה, ויעלה כזה ק' יחב"י שנוטריקון ע"ז ח"סידים ב"כבוד י"רננו, לכן נמשיך לרקוד בשמחה כי בכח זה אנו מהפכין את כל החובות לטב ולחיין ולשלם", כן אמר רביז"ל בשם הגה"ק הייטב לב זי"ע.

ולזה המשיך רביז"ל להרה"צ מטשענסקאוויטץ ז"ל ואמר: "הלא שמך הוא י'הושע ח'יים ב'ן י'וכבד ומרומז ג"כ במילת יחב"י אשר ר"ת י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו, ובכח סגולה זו יה"ר שיתהפך הכל לטובה לרפואה שלימה וגמורה.....

ודברות קודש אלו מרביז"ל הי' לחיזוק ולעידוד על לב אביו הרה"צ מטשענסקאוויטץ ז"ל.

ואכן לאחר פטירתו, על ראש מציבתו בביה"ח בעיר לאנג איילענד נחקק פסוק זה עם הר"ת: י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו על משכבותם.

בתודה מראש על הדפסת המכתב, תשכילו ותצליחו במעשיכם לזכות את הרבים.

י' שבט תשפ"ב לפ"ק, מנאי י'. טייטלבוים פה ברוקלין יצ"ו

אל מעלת כבוד חברי המערכת החשובים שיחיו

מאוד נהניתי לראות השיחות קודש מלא תוכן של כ"ק מרן רבינו שליט"א עם הגאון רבי שמעון יצחק שלעזינגער שליט"א, אך אמרתי להעיר בזה על מה שמובא שם בתוה"ד כאשר ציטט הגאון הנ"ל דברי המגן אברהם "לכל קשיא יש תירוץ", וציינתם שם למג"א בסי' כ"ז, ולכאורה ט"ס הוא כי לא מצאתי שם במג"א ענין זה, ואחרי חיפוש מצאתיו בסי' קצ"ו ס"ק א' בסופו, וז"ל שם: ואף בהג"מ לא נחלק עליהם, אלא הקשה עליהם, וכל קשיא יש לה תירוץ, ולכן אין להקל, עכ"ל עיי"ש [אגב, זהו החילוק בין "קשיא" ל"תיובתא", עי' בס' הערוך בערך "תיובתא" בשם רבינו חננאל ועוד].

תחזקנה ידיכם להמשיך בעבודת הקודש ולא תצא שום מכשול מתח"י, חפץ ה' בידכם יצליח להגדיל תורה ולהאדירה, ויפוצו מעיינותיכם חוצה כשאיפתכם הטהורה.

כ"ד ידיכם מוקירכם ש. ה. עיר תהילה קרית יואל יע"א

באותות הוקרה והודאה, נברך בזה מעומקא דליבאה, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, משמי מרומא עילאה, קדם מע"כ האי גברא יקירא, ארי שבחבורה, רב פעלים לתעודה ולתורה, עומד לימין קהילתינו המעטירה, מוזיל זהב מכיסו למען הרחבת גבולי קדשינו תדירא, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו ברוח נדיבה ומסורה, לחן ולכבוד צב"י תפארה

הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר עקיבא צבי קליין הי"ו

חבר הנהלת ישיבה גדולה ד'סאטמאר קרית יואל יע"א

לרגל נישואי בתו החשובה שתחי' למז"ט ובשעטו"מ

עב"ג החתן החשוב והנעלה, מופלג בכל מעלה, תורה יר"ש וחסידות אצלו כלולה

החתן כמר **טובי' גדלי'** הי"ו

בן ידידינו הרבני הנכבד והנעלה, נודע לשם ולתהילה

מו"ה **יוסף אהרן יודא שפיטצער** הי"ו

אב"י בבארא פארק יע"א

יה"ר שיזכה לראות ולדוות ממנו ומכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה,
במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא,
אושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות,
תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

הנהלת הקהילה

פה בני ברק יצ"ו

ויהי בחצי הלילה (ב)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

הנה בעצם הענין של חצות היום והלילה יש לחקור ולעיין אימתי הוא חצות, דבשלמא חצות היום, נראה וניכר זמנו של חצות כשהחמה הוא באמצע הרקיע, למעלה מראש של אדם [ולכן זמן חצות היום אינו שוה בכל יום, דתלוי במציאות כשהחמה הוא בראש של אדם] אז הוא חצות היום כמשמעו, אבל בלילה כשהחושך מאפיל על הארץ, וליכא שום דבר הסובב בלילה שיהא שייך לומר דעכשיו הוא חצות, וא"כ איך מחשבין זמן חצות הלילה.

ובאמת יש בזה כמה וכמה שיטות בגדולי הפוסקים, ונבאר השיטות בקצרה, ב'מגן אברהם' או"ח סי' א (סק"ד) מובא בשם 'שערי ציון' בשם הזוהר הק' פ' ויקהל, דלעולם חשבינן י"ב שעות מתחילת הלילה הן בחורף כשהלילות ארוכים, והן בקיץ כשהלילות קצרים, דהלילה לעולם י"ב שעות, ומה שבמציאות אנו רואים בחורף יותר שעות בלילה, זה מפני שהלילה לוה את שעות הללו מהיום, ומעיקר אין זה משעות הלילה, וה"ה בקיץ כאשר אנו רואים פחות שעות בלילה, זה מפני שהיום לוה את שעות הללו מהלילה, וא"כ לעולם מונין שש שעות מתחילת הלילה ואז הוא חצות, היינו אמצע הלילה, וכשצאת כוכבים הוא בשעה 6 אז חצות הלילה הוא בשעה 12, ואם צאת הכוכבים הוא בשעה 8 אז חצות הלילה יהי' בשעה 2, וכן מבואר במשנת חסידים מס' חצות, ובסידור ר' שבתי, וסידור ר' קאפיל, ועוד, וכ"ה ב'לקוטי מהר"ן' סי' קמ"ט, וזל"ק: "ועיקר חצות הוא תמיד אחר ששה שעות מתחילת הלילה הן בקיץ והן בחורף" וכו', עי"ש.

אבל השו"ת 'שב יעקב' ח"א (סי' א) סובר דחצות הוא לעולם באמצע הלילה, דמחשבין מתחילת הלילה עד סוף הלילה באמת כפי מה שהוא, דהיינו, בלילי חורף מחשבין ליל ארוכה, ובקיץ ליל קצרה, ובאמצע הלילה הוא חצות, וכ' שם דמחשבין מחצות היום י"ב שעות, ואז הוא חצות הלילה עי"ש, וכ"כ היעב"ץ ב'מור וקציעה' סי' א', וב'לחם שמים' מס' ברכות פ"א, וכן האריך ב'שערי תשובה' סק"ו, וכ"ה ב'שלחן ערוך הרב' (מהדו"ת סעי' ח), וזל"ק: "וזמן חצות לילה הוא שוה בקיץ ובחורף לעולם י"ב שעות אחר חצי היום שהוא אמצע הלילה ממש" עי"ש, וכן סובר הרש"ש ב'נהר שלום' (דף יט ע"ב), עי"ש.

וב'ברכי יוסף' בסימן א' ג"כ הסכים לשיטת ה'שב יעקב' דלעולם חצות הוא באמצע הלילה, ולעולם חושבין ו' שעות לפני חצות, וו' שעות אחר חצות, ומסיק דכן כ' ה'חסד לאברהם' בספרו 'אור החמה' על פי' הזוהר בשם המהר"ם קורדובירו ז"ל, והכריח הדבר דבשלמא הנוגע לקר"ש ותפלה ושבת זמן זמנם הוא לפי הארץ שיושב בה, אבל תיקון חצות לא ישתנה כי הוא תלוי במשמרות אשר בשמים ממעל והם לפי עת רצון, **וזמן חצות אשר בגן עדן הארץ, שהוא תחת קו השוה, שהיום והלילה שוים לעולם, ולפיהן יהיה תיקון**

חצות, ולכן י"ב שעות אחר חצות היום הוא חצות לילה בשמים ובג"ע בארץ, והם דברים של טעם, אבל יש להרב מהרח"ו זצ"ל שיטה אחרת בזה ככתוב אצלנו במקום אחר", עי"ש.

הרי לנו חידוש גדול דטעם הדבר שזמן חצות הוא באמצע הלילה, הוא **משום שאין הולכין בתר המקום אשר הוא שם, רק בתר קו השוה אשר שם לעולם היום ולילה שוין כמו בתקופת ניסן ותשרי בכל העולם**, והטעם הוא דג"ע הוא תחת קו השוה. ובאמת מש"כ דג"ע הוא תחת קו השוה, יסוד דבר זה הוא ב'אבן עזרא' פ' בראשית (ב, יא) עי"ש בלשונו "וידענו כי גן עדן תחת הקו השוה, שלא יוסיף היום ולא יחסר כל ימות השנה", וע"ע שם ברמב"ן. אולם יש חולקים ע"ז ואכ"מ להאריך בזה, ועוד חזון למועד, וכן מסיק החיד"א בספרו 'מורה באצבע' (אות מ"ה) "זמן חצות לילה היותר נראה הוא שתים עשרה שעות אחר חצות יום כמנהג שעות צרפת", עי"ש.

ובספר 'סור מרע ועשה טוב' להרה"ק מזידיטשוב זיע"א כ' דחצות הוא תמיד בשעה 12, וה'בני יששכר' הסכים שם בהוספות מהרצ"א שם, וכ"כ בעטרת צבי תחילת פ' ויקהל, וכ' שם דגם כוונת שערי ציון הוא כנ"ל, דחצות הוא תמיד בשעה 12.

ועיי' ב'שלחן הטהור' סימן א' שכתב: "חצות הלילה וכו' הוא זייגער צוועלף בין בקיץ ובין בחורף", עי"ש, ובסק"ח ציין לדברי היעב"ץ שם, וכנראה הולם שם לשיטתו דגם זמני קר"ש ותפלה הולכין לפי שעות שוות עי"ש.

ובס' 'ישראל והזמנים' סימן י"ח דן בזה באריכות, שהיות אשר מדבריהם ז"ל מבואר שחצות היינו באמצע הלילה, א"כ יש לחקור ולעיין מתי מתחיל זמן לילה ומתי נגמר הלילה. דעל פי סברא נראה דסוף הלילה הוא לכו"ע בזמן עלוה"ש, כיון דקיי"ל במס' מגילה (כ.) דמעלוה"ש יממא הוא, וזמן עלוה"ש לכו"ע הוא בשיעור הילוך ד' מיל לפני נץ החמה של אותו היום, אבל תחלת הלילה יהי' תלוי במחלוקת רבינו תם והגאונים, דלשיטת הגאונים תחילת הלילה באר"י הוא אחר עבור ג' רבעי מיל מעת שקיעת החמה, ולשיטת ר"ת הוא אחר עבור שיעור הילוך ד' מיל מעת שקיעת החמה, וכן בכל מקום ומקום תלוי במחלוקת זו, דלשיטת הגאונים הוא בכל מקום לפי זמן צאה"כ באותו האופק, ולשיטת ר"ת יהי' תלוי במחלוקת, דלאלו הסוברים דאף לשיטת ר"ת אם רואין לפי האופק יציאת ג' כוכבים קודם עבור 72 מינוט מהשקיעה מודה ר"ת דמחשבינן מאז להתחלת הלילה, א"כ גם לענין זה יתחשב אז כסוף היום, אבל כפי שאנו פוסקים דלשיטת ר"ת בעינן בכל מקום ומקום שיעור קבוע שיעבור מהשקיעה, שיעור הילוך ד' מיל, ואינו תלוי בזמן ראיית ג' כוכבים לפי האופק, א"כ ה"ה לענין זה הדבר כן ורק אז יתחשב להתחלת הלילה, א"כ יעלה לפי"ז דזמן חצות לילה יהא תלוי במחלוקת הר"ת והגאונים בזמן לילה.

ולפי"ז אשר זמן חצות הלילה יהי' תלוי במחלוקת הגאונים ור"ת, א"כ אולי יש להחמיר באיסורי דאורייתא כגון מצוות אכילת מצה וכדו', דלשיטת הגאונים זמן חצות הלילה יהי' במוקדם קצת, וציין שם לספר 'טהרת יו"ט' (ח"ז דף פ) שמביא שם דרשה מרבינו ז"ל שהאריך בשיטת ר"ת והגאונים וכ' שם בתו"ד: "דמה שאמר משה רבע"ה לפרעה כחצות הלילה ולא אמר בחצות בדיוק, **כי חצות לילה תולה בקביעת תחילת הלילה, ולא הי' יכול לברר ולגלות זאת לפרעה, לכן אמר לו כחצות**, אבל בני ישראל ידעו האמת", עי"ש.

שוב ראיתי כ"ז ב'דברי יואל' לפ' החודש (דף רמ"ב) לאחר שהאריך לבאר כל הענין דאומה"ע חושבין הלילה משקיעה ראשונה, ובני ישראל משקיעה שניה, ומה שאמרו בגמ' דחכמי ישראל הודו לאומות העולם, היינו דאסור לגלות להם שיש שקיעה שניה, כתב שם: "דהנה לפי מה שהתבאר נמצא שיש חילוק בין דעת חכמי אומות העולם לדעת חכמי ישראל גם בנוגע לזמן התחלת הלילה, כי לדעת חכמי אומה"ע חושבים התחלת לילה בזמן שקיעת החמה לפי ראות העין כאן למטה, ולדעת חכמי ישראל חושבים התחלת הלילה לפי חשבון השקיעה השניה אשר כן הוא בגבהי מרומים, ואמנם אף שנחלקו בזמן התחלת לילה אבל בהזמן של עלות השחר אינם חולקים, **ומעתה נמצא**

שיש חילוק ביניהם בזמן חצות הלילה שהוא בין התחלת הלילה ועלות השחר, שהרי יש חילוק גדול אם חושבים מהשקיעה הראשונה ועד העלות, או אם חושבים מזמן השקיעה השניה ועד העלות, שאם חושבים מזמן השקיעה השניה ועד העלות הרי אז גם זמן החצות מתאחר לפי"ז, והנה כשאמר הקב"ה למשה רבינו בחצות הלילה אני יוצא וגו' ודאי שהיתה זאת לפי חשבון של השקיעה השניה שאז הוא לילה בשמים ממעל, ואמנם אצטגניני פרעה ידעו רק מהחשבון של אומות העולם שחושבים לפי השקיעה הראשונה, ומעתה כיון שכן לא היה משה רבינו יכול לומר בחצות הלילה וגו' כי מכיון שיטעו אצטגניני פרעה לחשוב לפי חשבונם, הרי כשישאלו אותו לא יוכל להשיבם מענה כראוי, כי אסור לגלות עדיין זה לאומות העולם, וכמו שכתבנו למעלה, שלכן נצחו חכמי אומות העולם לחכמי ישראל בטענות כיון שלא היו רשאים להשיב", עי"ש כל הענין באריכות.

גם ציין שם (בס' 'ישראל והזמנים') לס' 'תמר יפרח' הנדפס בסוף נועם מגדים: שאמר רביז"ל שיש ג' שיטות בזמן חצות: **א.** זמן שלנו עפ"י שיטת ר"ת, **ב.** שיטת הגר"א, וע"כ הכוונה לחשוב החצי מזמן צאה"כ לפי האופק עד עלוה"ש, דאילו לחשוב החצי משקעה"ח עד נצה"ח יעלה בשוה עם חצות לשיטת ר"ת הנ"ל. ועוד שיטה **ג.** ולא ביאר שיטה הג', ואילו הכוונה לחשוב תמיד שעות שוות, עי"ש.

ובס' 'דובר ישרים' אות א' מביא בשם הגה"ק הרבי מלובלין ז"ל דחצות הוא בשעה י"א וחצי, ומבאר הדברים דס"ל שמחשבים הלילה מצאה"כ לפי האופק עד עלוה"ש ועל פי רוב זהו בשעה י"א וחצי, וכן מביא בס' 'דברי יוסף' דף ס' בשם הגה"ק רבי נתן אדלער ז"ל שחשב חצות לילה חצי הזמן שבין ראיית ג' כוכבים לעלוה"ש, וע"ע בס' ארצות החיים' להמלבי"ם בסימן א' (ארץ יהודה סק"ג), שמבאר כל הענין באריכות.

אמנם לכאורה הי' נראה, וכן האיר שם בס' 'ישראל והזמנים' דלפי מה שכתבו **דלעולם חצות הוא י"ב שעות אחר חצות היום**, וביום לכו"ע זמן חצות הוא בין נצה"ח לשקיעת החמה, וא"כ הכא בלילה לעולם יהי' חצות בין שקעה"ח לנץ החמה כמובן, וע"כ צריך לומר דלענין חצות לכו"ע מחשבין לילה משעת שקיעת החמה עד זריחתה, וכמ"ש בדברי יוסף שם דחצות הלילה היינו כשהחמה תחת רגלינו, ועוד לפי מה שביאר הרמ"ק דחושבין לפי קו השוה בודאי החשבון תלוי בי"ב שעות אחר חצות היום.

אולם כפי הנראה, רבינו זי"ע ועוד פוסקים עמו סוברין דזמן חצות הלילה תלוי במחלוקת הגאונים ור"ת, וא"כ לכאורה יש ענין להחמיר בענין חצות הלילה למצות דאורייתא, וכנ"ל.

ולמעשה עיין ב'אשל אברהם' תנינא (סימן תעז סעי' א) דדן שם כשרואה ליל פסח דלא יוכל לאכול אפיקומן בחצות אי רשאי לדלג הגדה כדי לאכול אפיקומן בחצות ולהשלימו אח"כ, ומסיק שם וז"ל: "מ"מ י"ל שאכילה לפני חצות עדיף. אך אם אין לפניו מורה שעות בבירור בכיוון אין לדלג. **דאולי חשבון חצות בכך משקיעה לעהש"ח, ואולי יב"ש אחר חצות היום הניכר לכל צל תחתיו, ועי"ז אולי גם חצי שעה שהצל תחתיו בהחשבון, ואולי אם החשבון הוא משקיעה עד נה"ח, ואולי אין החשבון רק כפי מה שבארה"ק בירושלים תובב"א**, אך כל זה לדלג כנ"ל. משא"כ גבי לכתחילה לפני חצות, אין לנו אלא סתמיות לשון הפוסקים, לכאו"א חצות שלפניו הטיב", עי"ש. הרי לנו מבואר מדבריו שמסופק בכל הני צדדין שהזכרנו לעיל, ויותר גם מסתפק שם במה שכתבני בשבוע העבר, אי חצות תלוי באר"י או כל או"א על מקומו, וע"ע בספר ישראל והזמנים שם כל הענין.

לזכות הילד מרדכי אהרן בן ריזל דבורה
לרפואה שלימה

אנו מקדמים בברכה את
אורחינו הדגול הרבני החסיד
המופלג דולה ומשקה מתורתו
של רבינו זוכה ומזכה את הרבים

הרה"ג ר'

שמואל עקשטיין

שליט"א

מעיר קרית יואל יצ"ו

מוציא לאור של הספרים

קדושת יואל - ליקוטי אורה

שכיתת רגליו מהתם להכא, לזכות את הרבים ולהפיץ תורת רבינו זצלה"ה

ולגרום בזה שיהא שפתותיו דובבות ברכות
עד בלי די, לכל הלומדים בספריו.

נרוצים נמשך משך

ויה"ר שתשרה שכינה
במעשי ידיו להגדל
תורה ולהאדירה,
ועוד רבות בשנים
יזכה להרבות פעלים
ולהפיץ מעיינות
רבינו הק' על פני תבל
מתוך הרחבת הדעת
וסייעתא דשמיא.

הכ"ד
תלמידי
וחסידי
סאטמאר
בארה"ק

לשכת הסת"ם

שאלות ותשובות בהלכות סת"ם
שהגיע בקרב ההוראה

דיני כתיבת שם השם [ב]

הנטפל לפניו

יב] האותיות הנטפלין לפני השם, כגון להשם, אין בהם קדושה ומותר למוחקה. ואינו צריך לקדשה[1].

הכותב שם השם שיש לו נטפל לפניו, מקדש השם לפני תחילת כתיבת הנטפל. רק אם שכח מלקדש לפניה, ועדיין לא התחיל לכתוב עיקר שם השם, מהני לקדשו אז[2]. ומנהג ספרא דווקנא לקדש אחר כתיבת הנטפל דלפניו, דעי"ז יכול הסופר לרכז כל מחשבותיו אך ורק לשם הנכבד והנורא בלי שום הפסקה באמצע[3].

הנטפל לאחריו

יג] אבל הנטפל לאחריו כגון 'א–להיכם'[4] [כ'ס' הם נטפלים] יש בהם קדושה, ואסור למחקה. אבל נחלקו הפוסקים האם קדושתו מחמת עצמו, וקידוש שם השם, מהני גם להנטפל. או דקדושתו אגב עיקר השם[5]. והנפ"מ יהיה באופן שהפסיק והיה לו היסח הדעת לפני שכתב הנטפל, ולא קידש עוה"פ, דאם נאמר כהצד שקדושתו אגב עיקר השם, כשר, משום דאינה צריכה קידוש מחמת עצמה. אבל אם נאמר דקדושתו מחמת עצמו יהא פסול.

תגין

יד] יש לעיין האם צריכים לקדש כשכותב התגין של השם. והנה כשכותב התגין בשעת כתיבת השם, נתקדש התגין ע"י **שקידש השם. אמנם הצ"ע היינו כשמתייג אחר כך. והנה לכתחילה יקדש התגין. ובדיעבד שלא קדשו אינו מעכב, דלע גרע מלא עשה תגין כלל, שנקטינן שאינו פסול בדיעבד[6]. [ועדיין לא ברירא לן לענין מחיקת התגין האם דינו כשם השם שאסור למחקו, או שאינו נחשב כחלק מהאות].**

נסתפק אם קידש השם

טו] מסתפק אם קידש שם השם נקטינן להחמיר [באופן שלא אמר 'יכל אזכרות שבו' בתחילת הכתיבה]. אמנם הני מילי דמחמרינן מספק, כשיש לו סיבה מיוחדת לספיקו, כגון שהיה טרוד בטירדה מסוימת. אבל כשאין לו סיבה לחשוש אמרינן 'סירכא נקיט ואזיל', ובוודאי קדשו כהרגלו תמיד. ומה שאינו זוכר אינו חסרון דאין אדם מחויב לזכור תמיד אם קידשו[7].

---

1. לשכת הסופר (סימן י סק"ו) וז"ל "פשיטא לי דהנטפלין לפניהן אינן צריכין קידוש. שאם שכח מלקדש את השם עד לאחר שכתב הנטפל הרי זה מקודש".

2. כן משמע מלשון הקסת הסופר (שם בלשכה"ס) שכתב "שאם שכח מלקדש את השם עד לאחר שכתב הנטפל הרי זה מקודש". משמע דהדרך לקדש השם לפני כתיבת הנטפל. וכ"כ במקדש מעט (שם ס"ק לא) "ולא דמי לשם שיש נטפל לפניו דמקדש מסתמא קודם כתיבת הנטפל, דהנטפל מחובר להשם ואינו הפסק".

3. בית הסופר (חלק ג סימן י סק"ד).

4. בגליון הקודם כתבנו להעיר על דבר המנהג כשרוצים לכתוב 'א-לקינו', כותבים עם קו"ף במקום ה"א, משום שלא רוצים לכתוב שם השם. שלכאורה עדיין יש בזה חסרון משום שם 'א-ל', כפי המבואר בשו"ע כשרוצה לכתוב אלקינו, כיון שכתב 'אל', יש כבר קדושה, כיון דהוה שם במקום אחר. ולכאורה עדיף לכתוב כדלהלן א-להינו, וכיון דהוה הפסק בין שם א-ל, שוב אינו שם, ואינו צריך לכתוב קו"ף במקום ה"א. וכאן המקום להודות להני סופרים שכתבו ליישב על דבר המנהג באופנים שונים. ועדיין צריך ביאור.

5. ז"ל הלשכת הסופר (סימן י סק"ו) "כי קמיבעיא לי בנטפלין לאחריהן, כגון שעבר והפסיק קודם שכתבן וחזר וכתבן סתם, או שנמחקו וכתבן בלא קידוש מאי. ומצד הסברא היה נ"ל דכשר. דאינן צריכין קידוש מצד עצמן, שהרי אינן אסורין במחיקה אלא מחמת שקדשן השם. אמנם מדברי החתם סופר (סימן רעד) נראה דס"ל דבעי קידוש, וצ"ע".

6. שו"ת שבט הלוי (ח"י סימן ז) "אם לא קידש התגין לשמה לא בדיבור ולא במחשבה, מה דינם דיעבד, ואם מותר להעביר עליהם קולמוס ולקדש כדין. יראה לע"ד דאף דתגין בעינן לשמה לכתחילה, היות הם כתרי אותיות, ולא גרעו מכל תיקוני תפילין דבעינן לשמה וע"י מחויב, לא ע"י פסולים כמבואר באו"ח (סימן לט), מ"מ היות כי קיי"ל כדעת הסוברים (סוף סימן לו) דאין תגים מעכבים דיעבד גם אם לא כתבם כדעת רוב פוסקים, ממילא יוצא דאם כתבם דיעבד גם בלי לשמה כשר. ואון לי ראיתי בביה"ל (סימן לט ד"ה בכל תיקון), דתגין דשעטנ"ז ג"ץ, אם עשאם אחד מהפסולים לכתיבת תפילין ומזוזות דיעבד כשרים כיון דגם אם לא נכתבו כלל כשרים".

7. יעויין בפתחי תשובה (יו"ד סימן סט ס"ק טו) דאשה ששכחה האם מלחה הבשר אסרינן, דלמעשה רב אין שכחה. אבל אם בוודאי מלחה צד אחד, רק שכחה האם מלחה צד השני, יש להקל דאין זו מעשה רב, ואדרבה הרגל הדבר עשתה. בית הסופר (שם).

חוקים להורותם

הלכות יומיות, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תעסיית ביאורים ומעמים שונים

נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

פרטי דיני קדימה בברכות המצויים ביותר

בחמשה עשר בשבט

ענין אכילת פירות בט"ו בשבט

במגן אברהם (סי' קל"א ס"ק ט"ז) **כתב בשם תיקון יששכר** (דף ס"ב כ"ה) **בט"ו בשבט ראש השנה לאילנות, נוהגין האשכנזים להרבות במיני פירות של אילנות ע"כ.**

בירושלמי (קידושין פ"ד) **רבי חזקיה ר' כהן בשם רב עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראת עינו ולא אכל, ר' לעזר חשש להדא שמועתא ומצמיח ליה פריטין ואכיל בהון מכל מילה חדא בשתא, ובפירוש פני משה** (שם) **ביאר דר' אלעזר היה מאסף לו פרוטות קטנות כדי לקנות בהן מכל דבר חדש לפחות פעם אחת בשנה, א"נ הא דקאמר עתיד אדם ליתן דין וחשבון שראת עינו ולא אכל משום שאינו נותן לבו לחזור אחריהן לברך ולהודות השם ב"ה שברא מינים אלו להחיות בהן בני אדם, וכמו שאינו נחשב בעיניו טובת יתעלה ב"ה, וע"ז קאמר ר' אלעזר היה חושש לשמועה זו והיה רואה להביא עצמו לידי חיוב לכל הפחות פעם אחת בשנה כדי לברך על כל מין ומין, וליתן שבח והודיה לאל יתעלה ברוך הוא ומבורך, המשגיח ומפרנס ומכין מזון לכל בריה וצורך כל נפש חיה, יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים.**

האוכל פת ושאר מאכלים

האוכל פת ושאר דברים מברך קודם על הפת, ועל שאר המאכלים אם הם מאכלים שדרכם לאוכלם בסעודה אינו מברך עליהם, ואם הם מאכלים שאין דרכם לאכול בסעודה מברך עליהם, ואפילו מאכלים שדרכם לבוא בסעודה, אולם בסעודה כזו מטרת אכילתו הוא רק בשביל ריבוי המינים, ובלא זה לא היה אוכלו [כגון זית בסעודה שאין הדרך לאוכלו], צריך לברך עליו.

דעתה אינו אוכלו מחמת דברים הבאים בסעודה, ובס' מרא דשמעתתא הביא שהגה"ק הגאב"ד רמ"א פריינד זצ"ל בירך על הזית בט"ו בשבט אף כשאכלו בסעודה, כיון שלא אכלו לשם סעודה אלא לשם אכילת פירות בט"ו בשבט.

האוכל חטה תפוחה [שלוה] ושאר פירות

יש לפניו מין משבעת המינים [שברכתו העץ] וחטה תפוחה [שלוה - פאפ"ט וויה"ט, שוג"ר קריס"פ שברכתם האדמה] ושניהם חביבים אצלו בשוה יקדים לברך על החטה, ואם מין העץ יותר חביב עליו יקדים לברך עליו.

(אם החיטה חביב היא קודמת, דיש בה שני מעלות א. חביב, ב. מוקדם בפסוק, ואם שניהם חביבים בשוה מברך על החיטה, דחטה מוקדם בפסוק, כפי שנקט במשנ"ב (סי' ר"א ס"ק י"ח) כפי המ"א, אלא דלפי הגר"א מברך בזה על איזה שירצה, ואם העץ חביב מברך על העץ שהוא חביב).

האוכל פרי העץ ופרי האדמה

מונח לפניו פרי העץ ופרי האדמה [חוץ ממין חטה], אם שניהם חביבים עליו בשוה או שהעץ יותר חביב עליו מקדים לברך על העץ, ואם פרי האדמה יותר חביב עליו יקדים לברך על מין האדמה, אפי' כשהעץ היא ממין שבעה.

(שו"ע (שם סעי' ג', ובמשנ"ב סקי"ח), וחביב היינו שפרי האדמה תמיד חביב עליו יותר, ובביאור הלכה (סוף ד"ה וי"א) הוסיף דבעינן שהאדמה תהא חביב עליו גם עתה, דאם העץ חביב עתה עליו מברך על פרי העץ אף שהאדמה תמיד חביב עליו, ויש שכתבו דמנהג העולם לברך קודם ברכת העץ אפי' כשמין האדמה חביב עליו יותר, וכפי שכתב בכף החיים (סק"ו וסק"ד) כתב ליישב מנהג העולם שאף כשהאדמה חביב מקדימים לברך על מין העץ).

האוכל פירות ואתרוג דמצוה

אם יש לפניו מז' המינים או שאר פירות שחביבים יותר מברך עליהם, ואם אין לפניו מז' המינים או שאר פירות שחביבים יותר, מסתבר דמברך על האתרוג דמצוה.

(בס' אורחות חיים (סי' תרס"ד אות ח) הביא בשם יפה ללב הענין לאכול בט"ו בשבט האתרוג שקיימו בה המצוה, ובשו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' ס"ח אות כ"א) ציין לדבריו דיש ענין לקיים מצוה עם חפץ שקיימו בה מצוה, ולכן מסתבר שיש לו חשיבות להקדימו, אלא כיון דאין זה דין מפורש לכן אינו קודם לשאר דיני הקדימה שהם מפורשים בשו"ע, וכ"כ בס' מלבושי מרדכי (סי' ה' הע' כח) בשם בעל שבה"ל זצ"ל, ובס' דרכי חיים ושלום (סי' תתל"א) הביא

שבעל המנח"א זצ"ל היה נוהג לטבל את הפרי משבעת המינים בתוך לחלוחית האתרוג ובירך ואכלם כאחד, בכדי לצאת שני המעלות.

פירות שמברכים עליהם שהחיינו

יש לפניו פירות חדשים ושאר פירות, אם שאר הפירות הם ממין ז' או שמוקדם בפסוק או מין שחביב עליו מברך עליהם, ואם שאר הפירות אינם ממין ז' או שאינם מוקדמים בפסוק והם חביבים בשוה, יש הנוהגין לברך על מין החדש שמברכים עליו שהחיינו.

(דבפרי חדש יש לו חשיבות הן מחמת השמחה שבו והן מחמת שמברכין עליו ברכה מיוחדת, אלא דאין להקדים זה לפני שאר דיני הקדימה המפורשות בשו"ע, וכן הביא בס' מלבושי מרדכי (סי' ה' הע' ל' בשם בעל שבה"ל זצ"ל)).

ירקות שיש בהם קדושת שביעית

יש לפניו מין אדמה שיש בו קדושת שביעית ומין שאין בו קדושת שביעית, מסתבר שיברך על המין שיש בו קדושת שביעית.

(כיון דיש פוסקים הסוברים דיש מצוה באכילת פירות שביעית כפי שלמד בפי' מגילת אסתר בדעת הרמב"ן (בס' המצות עשין מ"ע ג'), ולכן יש מקום לומר דיש חשיבות להקדימן, כשאין סיבה אחרת להקדים את המין השני).

אכילת הפירות כפי סדר הפסוק

מעיקר הדין דיני הקדימה אינו נוהג אלא בשעת הברכה, ולא בשעת האכילה, ולכן אחר שבירך ואכל ממין המוקדם, הרשות בידו לאכול שאר המאכלים כפי רצונו, אולם יש הנוהגים בט"ו בשבט לאכול כל הפירות כפי סדר הפסוק.

פשטות הראשונים והשו"ע משמע דההחשיבות הוא על הברכה ולא על האכילה, וכ"כ בס' תורת חיים (סי' רי"א ס"ק ז') ונעתיק לשונו עיקר הענין להקדים הוא יען שמברך עליו דבזה מראה חשיבות אותו דבר שעליו הוא מברך ומשבח להשי"ת, ולכן מברך על מין ז' שהוא חשוב מחשיבות ארץ ישראל או החביב, אבל אם כבר בירך אזי ליכא שום חשיבות בהקדמה, עכ"ל, והדבר מצוי כשאוכלים הפירות בט"ו בשבט דכשבירך בופה"ע על הפרי הראשון א"כ אין צורך לאכול אח"כ לפי סדר הפסוק, אולם עי' בס' מרא דשמעתתא שכתב שהגה"ק הגאב"ד רמ"א פריינד זצ"ל נהג לאכול כל שבעת המינים בט"ו בשבט כפי סדר הפסוק על אף שכבר בירך על פרי הראשון, ובס' מלבושי מרדכי (סי' א' הע' ו') הביא בשם זקינו בעל שבה"ל זצ"ל דדיני קדימה נאמרו רק על הברכה, ומה שיש אוכלים בט"ו בשבט לפי סדר המעלות לסלסול בעלמא עושים כן ע"כ.

ובסעודת מצוה מבואר בחת"ס (החדשים, סוכה ו. רש"י ד"ה דבש) דיש לאכול לפי סדר הקדימה אף שבירך כבר, דהוא חידש ליישב הקושיא האיך ילפי' דיני קדימה מפסוק בתורה "ארץ חטה ושעורה וגו'" הרי חיוב ברכה הוא רק דרבנן, והאיך אפשר שהתורה כתבה דין שמה"ת אי אפשר לקיימה, ותי' שעיקר דין קדימה הוא מה"ת וילפי' מינה לכל המצות המעשיות שיש בהם דין קדימה, כגון אם יש לפניו להפריש ביכורים או תרומות ומעשרות או לאכול סעודת מצוה דצריך להקדים את הפירות המוקדמים בפסוק ולקיים בהם המצוה תחילה ע"כ, ועפי"ז כתב בס' ויקהל משה (להגאון רבי משה שאול קליין שליט"א, ח"א עמ' שיא) דכאשר אוכלים כמה מיני פירות בסעודת שבת לא סגי במה שמברכים על פרי הראשון על פי דיני הקדימה, אלא אף לאחר מכן צריך להקדים אכילת הפירות המוקדמים בפסוק אע"פ שאינו מברך עליהם שכבר פטרם בברכה שבירך, מפני שיש בהם מצות עונג שבת באכילתם ע"כ, ואולי עפי"ז יש לבאר מה שהבאנו מהגה"ק הרמ"א פריינד זצ"ל שבט"ו שבט אכל כל הז' מינים כפי דיני הקדימה אף שכבר בירך, כיון דיש בזה ענין לאוכלם בט"ו בשבט הרי זה נחשב כמצוה.

אגוזים ותפוחים

יש שכתבו שאחרי החשיבות של הז' המינים והאתרוג יש חשיבות לפירות שנמשלו בהם ישראל כגון אגוזים ותפוחים כמ"ש אל גנת אגוז ירדתי כתפוח בעצי היער ויש להקדימם לשאר פירות.

(כף החיים אות ז', אולם בקובץ מבית לוי מובא בשם שבה"ל זצ"ל דאין נוהגין כן, ומסתבר דאף הרוצים לנהוג כן, זהו דוקא כשאין לפניו מעלות הקדימה המפורשים בשו"ע כמו גדול ושלם וחביב).

האוכל פת ופירות לחוד

האוכלים בט"ו בשבט רק פת ושאר פירות, אם אינם אוכלים גם שאר מאכלים, אינו מברך על הפירות.

(דהנה נחלקו הראשונים כשקובע סעודתו על הפירות אי צריך לברך על הפירות, ובשו"ע (סי' קע"ו סעי' ג') הביא המחלוקת וסיים דטוב שיאכל מתחילה הפירות עם פת ואז אינו מברך כלל על הפירות שיאכל, ונמצא דאם יקבע סעודתו רק על הפירות ויאכל מתחילה פירות עם פת, נמצא שאינו מברך על הפירות, ואשר ע"כ אם רוצה לאכול הפירות בתוך הסעודה ולברך עליהם, ידקדק לאכול עוד תבשילים בסעודתו, כדי שלא לינכם בכלל קובע סעודתו על הפירות, ואזי יוכל לברך על הפירות).

גרגיר של רימון או של ענב

האוכל הפירות שלא בתוך הסעודה, נכון ליזהר שלא לאכול פחות משיעור כזית מפרי שהוא בריה כגון גרגיר של ענב או של רמון, כשאינו אוכל כזית משבעת המינים.

(והטעם די"א שבאכילת בריה כיון שהיא דבר חשוב נתחייב בברכה אחרונה אפי' בפחות מכשיעור, וי"א דאף בריה צריכה שיעור, ולכן מספק פסק המחבר דלא יאכל ממנה פחות משיעור שלא להכנס לספק ברכות, ולכן אם אינו אוכל כזית משבעת המינים הריהו בכלל ספק בריה).

חטה תפוחה [שלוה]

חטה תפוחה [שלוה, פאפ"ט וויה"ט שוג"ר קריס"פ] הנעשית מגרעיני חטה קלופים שנתפחו ע"י חום, ברכתם בורא פרי אדמה.

(כיון שהגרעינים לא נתבשלו כלל ורק נתפחו ע"י חום ואינו חשיב בישול, ונחשב כאוכל דגן חי שברכתה אדמה).

ונכון שלא לאכלם אלא בתוך הסעודה.

(דהתוס' נסתפק אי יש לברך לאחריהם ברכת מעין שלש דאע"פ שברכתם הראשונה אדמה, מ"מ כיון שמין דגן הוא אפשר שצריך לברך מעין ג', ואף ד"על המחיה" אינו יכול לומר כיון שאינו מין מזון, יאמר "על האדמה ועל פרי האדמה", כמו שאומרים "על העץ ועל פרי העץ", אלא כיון דלא מצינו שתיקנו נוסח זה לכן נשאר הדבר בספק, אלא דהמ"א פסק דכיון דמעיקר הדין ברכתו בורא נפשות לכן כשאכלו שלא בתוך הסעודה יברך בורא נפשות, ואף פחות משיעור הרי הוא בכלל הספק כיון דכל גרעין של "חטה" נחשב ל"בריה" וספק הוא שמא נתחייב בברכה אחרונה).

אכן לקטנים יש להקל לאוכלם אף שלא בתוך הסעודה ויברכו לאחריהם בורא נפשות (הגאון רבי שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל).

לעילוי נשמת

הרב החסיד

מוה"ר יחזקאל שרגא בראך ז"ל

ב"ר שלמה יהודה ע"ה

נלב"ע י"ג שבט

הונצח ע"י בנו-נכדיו הנגידים הנכבדים

מוה"ר שמואל חיים בראך הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' בבארא פארק

מוה"ר אברהם בראך הי"ו

מראשי קהילתינו הק' בוויליאמסבורג

מוה"ר אברהם יהושע גלאנץ הי"ו

מגדולי עסקני קהילתינו הק' בקרית יואל

מוה"ר יהודה וויס הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' בקרית יואל

דין שאלת שלום לנשים (ב)

א] אף שאסור לשלוח דברי שלומים לאשה גם ע"י בעלה מ"מ מותר לשאול ולברר אצל הבעל מה שלום אשתו, ואיך היא מרגשת.[א]

ב] נחלקו הפוסקים אם מותר לברר אצל איש אחר על שלום אשה כגון ששואל את בנה או אחיה בשלומה די"א דמותר.[ב] ויש הסוברים דמותר לשאול רק את בעלה בלבד אבל לשאול איש אחר אסור.[ג]

ג] אם מותר לשאול לאשה בשלום אשה אחרת כגון ששואל את אחותו או בתו בשלום חבירתה או ששואל בעלת אכסניא שלו בשלום אמה, תלוי בפלוגתת הפוסקים הנ"ל.[ד]

ד] אמנם זהו דווקא בשואל ומברר אצל אשה אחרת בשלום חבירתה אבל לכו"ע מותר לשאול ולברר אצל אשתו בשלום אשה אחרת (שבה"ל ח"ה סי' ר"ז),[ה] **ומ"מ מן המובחר שלא תאמר אשתו לאחרת שבעלה שאל בשלומה אלא תשאל ותברר מעצמה מה שצריך ולא תזכיר את בעלה** (שבה"ל שם).

ה] באופן ששואל ומברר אצל הבעל מה שלום אשתו דזה מותר, יש לעיין אם מותר לבעל לומר ולספר לאשתו שפלוני שאל אותו בשלומה[ו] ולכן מן הראוי להמנע מזה היכא דאפשר.[ז]

ו] אין לומר לאשה "שלום עליכם" אף שהוא בלשון רבים ג"כ אסור.[ח]

ז] מותר לומר שלום עליכם לאיש ואשה או לאשה וילדיה משום דאינו מכוון עליה באופן פרטי אלא כולל בשאלתו גם את מי שמותר לשאול בשלומו.[ט]

ח] לומר לאשה בלשון רבים "מה שלומכם" מנהג העולם להקל בזה[י] ומן הראוי לדקדק ולומר "מה שלום המשפחה".[יא].

ט] י"א דאפשר דכל האיסור הוא רק לשאול בשלומה איך הוא מרגשת ומה מעשיה אבל מותר לשאול אותה בלשון "מה נשמע".[יב]

ביאורים והוספות

(א) כמבואר ב"מ פ"ז ע"א לימדה תורה דרך ארץ שישאל אדם באכסניא שלו, וברש"י שם כתב וז"ל "לא שישאל לה לשלום אלא לבעלה ישאל מה שלום הגברת" עכ"ל.

(ב) כ"ה דעת הב"ח דלאו דוקא אצל הבעל מותר לברר אלא אפילו אצל אחרים יכול לשאול דעיקר האיסור הוא לשלוח לה שלום אבל לברר אצל אחרים בשלומה מותר.

(ג) חלקת מחוקק סק"ז והבית שמואל ס"ק י"ג חולקים על הב"ח וס"ל דאסור והטעם בזה כי אולי יגיד לה שפלוני שאל על שלומך ויבואו לידי חבה.

(ד) דלדעת הב"ח יש להתיר ולהח"מ וב"ש יש לאסור מחשש שתגיד לאשה פלונית שפלוני שאל בשלומה.

(ה) דאף דהח"מ וב"ש סוברים דמותר לברר דווקא אצל בעלה, אבל בנידו"ד י"ל דבכה"ג כיון שהוא שואל ומברר ע"י אשתו לא שייך כ"כ שיבוא לידי קירוב וחבה עם האחרת.

(ו) דבח"מ וב"ש דאסרו לשאול איש אחר בשלום האשה מחשש שאולי יגיד לה שפלוני שאל בשלומה, ולפי"ז יש להסביר מה הטעם שהתירו לשאול ע"י בעלה והרי יתכן שג"כ יאמר לה שפלוני שאל בשלומה, ובראש פינה כתב דהבעל וודאי לא יגיד לה כדי שלא תבוא לידי חבה עמו, אך יתכן לפרש כי אם השליחות הוא ע"י הבעל זה עצמו כמו שמירה שלא יתפתח כאן שום קירבה ולכן אין כאן חשש אפילו באופן שיאמר לה בפירוש שפלוני שאל בשלומה וכ"מ קצת מתשו' שבה"ל ח"ה סי' ר"ז.

(ז) כמו שכתב בשה"ל שם לגבי לשאול לאשתו בשלום אשה אחרת.

(ח) בשבה"ל ח"ד סי' קס"ח כתב "ואיני רואה לדינא הבדל בין שלום עליכם הרגיל ללשון שלום בלבד".

(ט) כ"כ בספר אהלך באמיתך פכ"ב, ופשוט דאסור לומר שלום עליכם לכמה נשים ביחד.

(י) בשבה"ל ח"ה סי' ר"ז דאף דעיקר שאלתו הוא על האשה מ"מ הכוונה הוא לכל המשפחה עיי"ש ולכאורה כוונתו אפילו באופן שרק האשה לבד נמצאת שמה, ואינו דומה לאמירת שלום עליכם דמבואר לעיל שאין לאומרו היינו משום דהתם כוונתו לאשה בלבד אלא שהרגילות לדבר בלשון רבים גם ליחיד, אבל כאן באמירת מה שלומכם הכוונה באמת לכל המשפחה.

(יא) אמרי יעקב אבהע"ז סי' כ"א, שעה"צ ס"ק נ"ח דבכה"ג וודאי ליכא שום חשש פקפוק.

(יב) אמרי יעקב שם, וטעמו דלשון זה יש לפרשו באופן כללי מה נשמע בעולם חדשות ואין הכוונה לשאול בשלומה הפרטית.

עבודה זרה - דף י"ז

בזכות שניצח את הס"מ שביקש להכשילו ביאוש, זכה למדריגה נשגבה שיצאה נפשו באהבת ה'

בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת. ביאור המאמר באופן פשוט אמר **האדמו"ר הרה"צ מאמשינאוו זללה"ה** (ימות עולם עמ' ר"ן) דאיתא שגוזע מחמת אהבת ה', דמצינו בגמ' (יומא פו:) דהעושה תשובה מאהבה זדונותיו נעשין זכויות, ונמצא שהוא הפך את הכל, ובכה רבי שהיה צריך להגיע לידי כך רק באופן זה. חשבתי מה היתה עבודתו של ר' אלעזר בן דורדיא עד שהגיע למדרגה כזו **"אז ער איז אויסגעגאנגען פארן אויבערשטן".** כוחו של ר' אלעזר בן דורדיא היתה שעם זאת שעבר על עבירות, לא נפל ברוחו ולא התייאש רק עשה תשובה, ומה שאמרה לו אשתו שאין ביכלתו לעשות תשובה **זה היה מהסטרא אחרא שרצה להביאו לידי יאוש, ולכן ביקש משמים וארץ והניח ראשו בין ברכיו, ויצאה נשמתו מחמת אהבת השי"ת,** עכ"ד ז"ל שם.

ועוד האריכו צדיקים זי"ע למעניתם בביאור בחינה זו בענין רבי אלעזר בן דורדיא, אשר עיקר הלימוד מזה הוא אשר גם אחרי שחטא אדם ונפל ממדרגותיו, צריך שתהי' לו בהירות הדעת, כי תפקידו בשעה זו לא להשלים בשום אופן עם המציאות, ויחלץ עצמו מבור שחת ומעמקי הזוהמה שנפל בהם, כי בשעה זו מוכרח אשר דוקא ההתחזקות בכל הכח נגד היאוש מתוך מצב שפל זה דייקא יבוא אל תיקונו. שזה היה ענין ר"א בן דורדיא שלא הניח עבירה בעולם וכו', וכשחזר בתשובה הלך וישב בין שני הרים וגבעות, אמר הרים וגבעות בקשו עלי רחמים וכו' שמים וארץ וכו', עד שאמר אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכי' עד שיצתה נשמתו. יצתה בת קול ואמרה ר"א בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא. בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת, ולא עוד אלא שקורין אותו רבי.

והיינו כי זה הי' תיקונו של ר"א שדוקא לאחר שיפול לשיא עמקי הקליפות, משם דוקא מילא יעודו ותפקידו בעולמו, וכיון שגמר תפקידו יצאה נשמתו. ועל כך נקרא "רבי" שלימד את הדרך לבעלי תשובה. וכדאי' בספה"ק שפתי הבעש"ט הק' זי"ע הפסוק **'אם יהי' נדחך בקצה השמים משם יקבצך' וגו', 'משם' דייקא, כי דוקא אחרי שהוא כבר נדח בקצה השמים, ואעפ"כ מתחזק ואינו מתייאש, משם יקבצך, מתוך זה יגיע ליעודו בעולמו, ומסבב הסיבות מביאו למצב ירוד ושפל כזה,** ע"מ **שמכח לבבו הנשבר והנדכה יבוא לתכלית תיקונו.**

מאור התוה"ק הוא שמחזירו למוטב, אבל העסק בחכמת המוסר לבדה בלא התמדת התוה"ק אין בה תקוה לתיקון המדות

אי סייפא לא ספרא אי ספרא לא סייפא. הביא הגה"ק בעל ארץ צבי בשם הרה"ק מסאכאטשוב בעל אגלי טל זללה"ה **דכל מיני מוסר שאדם לומד כשאינו באמצעות דברי תורה, הוא נשאר רק במוח ואינו פועל הלב לשנותו ממה שהוא,** וע"כ ראה

מס' כתובות:

דף ס"ח

ג' ביאורים בדברי הגמ' 'בואו ונחזיק טובה לרמאים' עפ"י ג' עובדות, מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, מהרה"ק מצאנז זי"ע, ומרביה"ק זי"ע

א] עפ"י מימרא מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע כשישבו בסוכתו אנשים פשוטים ומגושמים

בואו ונחזיק טובה לרמאים שאלמלא הם היינו חוטאים וכו'. פי' הרה"ק רבי פנחס מדינאוויץ זללה"ה (תלמיד מובהק להרה"ק מאפטא זללה"ה, הובא בספר 'שפתי צדיקים' עמ' שכ"ז) דהפי' הוא כי אם היינו נותנים צדקה רק לטובים ולצדיקים ומדקדקין אנחנו בין טוב לאינו טוב, וכתיב (תהלים קכא, ה) ה' צילך, כצל הזה, כאומרם ז"ל במדרש (עי' של"ה ריש שער הגדול). ואז גם הקב"ה היה מדקדק עמנו בתשלום השכר לעולם הבא בין טוב לאינו טוב, והיינו "חוטאים" ע"ד 'אני ובני שלמה חטאים' (מלכים א' א, כא) כי הן השמים לא זכו בעיניו וגו' (איוב טו, ט). **אבל עכשיו שיש רמאים, ואנחנו סובלים ואין אנו מדקדקין, ונותנים צדקה למי שפושט יד גם הקב"ה ישלם לנו מדה במדה.**

ועפ"י מה שאמר הרב הצדיק הקדוש וכו' מבארדיטשוב זי"ע בגודל ענוותנותו אודות מה שישב בסוכה גם עם אנשים פשוטים ומגושמים, אשר צריכין להיות סבלן לזה כי גם

הקב"ה סבלן הוא ע"ד אומרו (שמות לד, ז) **נושא עוון וגו'**. ולעתיד בסוכה של לויתן עתידים צדיקים לישב בעטרותיהם, כל אבות העולם וצדיקי וחסידי כל דור ודור, **וגם אני אדחיק עצמי לישב שם, ויבא מי להוציאני משם לומר מה עביד כאן איש מגושם, אשיב אמרתי גם בסוכתי היו יושבין גם אנשים פשוטים מגושמים וסבלתי**, עכ"ל. **על כן יש להאדם ליתן צדקה לכל מי שפושט יד, ואין צריך לדקדק בשום עני ויהיה סבלן** וכו', ובזה נזכה אשר יכנסו גם עמנו לפנים משורת הדין.

ב] עפ"י מה שאמר מרן הקדוש מצאנז זי"ע בענין צדקה לעניים שאינם מהוגנים

עוד יל"פ עפ"י מה שאמר מרן הקדוש מצאנז זי"ע אשר ידוע למכביר עוצם כח קדושתו במדת החסד, אשר עשה חסד לאלפים ולרבבות וצדקתו מלאה ארץ ותהלתו מי יספר בענין זה, **ומתאמרא שאמר פעם אחת לאחד:** הנה הנהגתי הפוכה מהנהגתך, כי אתה נמנע מלתת מגודל יראתך שלא להכשל בעניים שאינן מהוגנין, ועי"ז עוברים אצלך אף מאתיים עניים מהוגנים שהנך מפסיד הזכות הגדולה לתמכם בימין צדקך. **אך אני מדה אחרת עמדי שאני נותן אף למאתיים אנשים שאיני בודק בציציותיהם עד כמה הם נצרכים באמת לחסדי, וכל זאת מגודל תשוקתי ותקוותי אשר לכה"פ אחד מהם יהיה צדקה מעולה, עכדה"ק.**

ובזה יל"פ בפשטות דברי חז"ל הנ"ל, דהנה כגון הרה"ק מצאנז זי"ע אשר בגודל קדושת מדת חסדו, ואש תשוקתו להדבק בדרכיו ית' ולדבקה בו ע"י קיום מצות צדקה, נתאמץ עד מקום שידו מגעת להרבות במעשי הצדקה, ולא נתגאה לחשוב כי זכה כבר לנפשו שיהיו כל צדקותיו באופן מעולה להחיות עניים מהוגנים ביותר. **ועי"ז דייקא הש"י זכהו באמת להרבות במצות צדקה וגמ"ח כראוי**, אך מי שמקמץ ידו ומצפה שיארע לו דייקא עני הגון, באיזה זכות יצדה שיזכהו לקיים מצות גמ"ח כראוי לה. **והיינו 'בואו ונחזיק טובה לרמאים שאלמלא הם – אשר לולא זאת שהיינו הרבה פעמים נותנים אף לרמאים אלו – 'היינו חוטאים' - היינו שלא היינו זוכים לקיים מצות צדקה כראוי לה בעניים מהוגנים.**

ראינו כמה מחכמי אומות העולם שהיו חכמים מחוכמים בכל חכמה ומדע ומ"מ היו שחותי המדות מאד בכל תאו' ולא יכלו לעצור כח אף שהבינו בשכלם כי כל תאות עוה"ז הם הבל הבלים אין בהם ממש, ואין זה עיקר התכלית, מ"מ נשאר הבנה זו במוחם לבד והלב לא נתפעל מאומה, **משא"כ התורה יש לה סגולה שיאיר המוח על הלב ושיתנהג בכל מעשיו כפי שכלו והבנתו.** והנה מיתת סיף הוא התזת הראש מן הגוף זה מרמז על שאין המוח מאיר על הלב ואין הגוף מתנהג כפי הבנתו וחכמתו וכאלו הי' הראש נפרד מן הגוף, וזה כונת הגמרא **'אי סייפא'** [אם תראה אדם שאף שיש לו שכל טוב ונבון בכל חכמה ומ"מ נשאר משוקע בשחיתת מדותיו זה ראי'] **'לא ספרא'** שלא למד בתורה, **'ואי ספרא'** אם תראה אדם שוקד על דלתי תורה בהתמדה תדע **ד'לא סייפא'** שאין אצל אדם זה בחי' סיף, **כי סגולת התורה למי שעוסק בה שיהי' הלב מאיר על הגוף להתנהג פעולותיו כפי הבנת שכלו ולהכניע הגוף אל השכל** עכד"ק דפח"ח.

עבודה זרה - דף י"ח

רשעים מכבדים ואוהבים דוקא צדיקים שהם כבר בגן עדן העליון, כיון שאינם יכולים להורות להם מה לתקן, אבל שונאים את הצדיקים החיים המשתדלים להצדיק הרבים

כשחלה רבי יוסי בן קיסמא הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו, וכו'. לא היו ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן קיסמא, והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספד גדול, ובחזרתם משראו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהילות ברבים וספר תורה מונח לו בחיקו, **הביאוהו וכרכוהו בספר תורה והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהם את האור** וכו'.

כתב בזה הגאון בעל להורות נתן זלללה"ה, **דהנה לכאורה יש לתמוה, שגדולי רומי הלכו לקבור את רבי יוסי בן קיסמא והספידוהו הספד גדול, וזה מוכיח שהם כיבדו תלמידי חכמים, ושוב כשחזרו וראו לרבי חנינא בן תרדיון שלימד תורה ברבים שרפוהו, והוא תרתי דסתרי.** אולם באמת זהו דרכם כסל למו של הרשעים, שמראים עצמם כאנשים אוהבי צדיקים ע"י שמרבים בכבוד צדיקים אשר נשמתם בגנזי מרומים דווקא. וע"כ כשמת רבי יוסי בן קיסמא הלכו לקברו ולהספידו הספד גדול, **דכיון שכבר מת וידעו שמעתה לא יוכל ללמוד תורה ולהרביצה לתלמידים, ומעתה גם הם מוכנים לכבדו ולהספידו הספד גדול ולבכות את האבידה הגדולה.**

אבל מיד אחרי זה כשחזרו מהספדו של רבי יוסי בן קיסמא, ומצאו לרבי חנינא בן תרדיון שעסק בתורה ברבים, כרכוהו בספר תורה שלמד בו ושרפום, כי הם שונאים לא רק את חכמי התורה, אלא גם את התורה עצמה, ועל כן שרפו גם את הס"ת, וזה מראה עד כמה הרשעים הם צבועים ואכזרים, שמכבדים תלמידי חכמים רק אחרי מותם.

וראה מה שכתב בענין זה בספה"ק עטרת ישועה (פר' יתרו) וזל"ק: **שכל אחד ואחד מחבב ומנשק את הס"ת מחמת שעומדת בארון הקודש ורואה כל מעשה בני אדם ואינה מוכיחה את שום אדם, אבל את הצדיק וראש הדור המה שונאים מחמת שיראים מפניו לעבור עבירה כי הוא מוכיח אותם,** וע"ז אמרו ז"ל הני בבלאי טפשאי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא

רבא, **רק אם הצדיק נסתלק והוא ג"כ מונח בארון בקבר הם נעשים לו אוהבים ומחזיקים אותו לצדיק גדול מחמת שאז אינו מוכיח אותם והוא כמו הס"ת.** וזה פירוש הפסוק '**זאת התורה**', היינו הס"ת, דומה ל'**אדם כי ימות**' שמונח '**באוהל**' בקבר, **כי אז הם שוים שכל אחד מחבב אותם, אבל אם הוא בחיים חיותו הם שונאים אותו.** (א"ה: היינו דזה שורש הדבר שרואין שמגלים אנשים שאינם יראי ה' את גודל אמונתם ואהבתם דייקא לקדושים אשר בכר נוחם עדן ז"ע, אבל עם הצדיקים שבדור קשה בעיניהם לקבל מרותם), אבל אין זה דרך האמת כו', עכל"ק.

וממעשה זה ד'**הביאוהו וכרכוהו בספר תורה והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהם את האור**', **נראה דגם את הס"ת אינם מחבבים באמת, רק מחמת דלא קא מודע ליה חוביהון** (כדאי' בזה"ק דבאמת בלימוד התוה"ק 'אורייתא קא מודע ליה חובין'), **ומוציאין אותו מהארון קודש כשרוצים, ומשיבין אותו כשרוצים, ולכן אם יש צדיק אשר קורא לפניהם בהספר תורה ומודיע להם שצריכים לתקן מעשיהם, אזי מוכנים רח"ל לכרכו עם הס"ת וכו'.** וזו מידת אומה הרשעה כמבו' בגמ', ויה"ר אשר כל הרשעה כולה בעשן תכלה, ותתרומם קרן התורה וישראל בב"א.

עבודה זרה - דף י"ט

מי שאינו מרגיש מתיקות התוה"ק, עצתו שילמד בתמימות ואמונה ועי"ז יזכך נשמתו ואח"כ עי"ז יזכה שיתגלה לו טוב אורה

לעולם ליגרס איניש אע"ג דמשכח ואע"ג דלא ידע מה קאמר. אי' בספה"ק ישמח ישראל (פר' נשא) עה"פ '**זאת עבודת משפחות הגרשוני לעבוד ולמשא**', היינו ע"ד שאמר אדמו"ר הזקן מווארקא זצללה"ה עה"כ (בראשית מ"ט, ט"ז) '**וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול**', היינו '**מנוחה**', היא התוה"ק, שהיא טוב בעצם, '**ואת הארץ**', היינו הארציות והגשמיות, '**כי נעמה**', שהוא רק בחינת נעים ולא בבחינת טוב, ולכן '**ויט שכמו לסבול**', עול התורה, **אף אם אינו מרגיש טעם מאור התוה"ק מ"מ הוא יסבול ויקיים וילמד התוה"ק.**

וכמו שאמרו חז"ל (ע"ז י"ט.) **לעולם ליגרס איניש אע"ג דמשכח ואע"ג דלא ידע מה קאמר** שנאמר (תהלים קי"ט, כ') גרסה נפשי וגו', **כי הלומד בתורה ומבין ומכיר בפילפול וסברת התורה ומתענג בה לזה לא יקרא הלימוד עבודה ויגיעה ועמל, כי בזה שאדם נהנה ושמח לא ייעף ולא ייגע, משא"כ הלומד מתוך טירוף הדעת אף שאינו מבין בה טעמה, אצל זה נקרא יגיעה ועבודה ועמל**, וז"ש '**זאת עבודת משפחות הגרשוני**', היינו מי שהוא ח"ו נגרש מנחלת ד', ואינו מרגיש צוף נועם דברי התוה"ק, מ"מ יעבוד עבודתו עבודת הקודש כחמור הרובץ תחת משאו, ועי"ז יזדכך נשמתו ויזכה להרגיש נופת צוף וכל טעם בדברי התוה"ק ובקיום מצות השי"ת. [ונראה מדה"ק דרצה לפרש בזה ג"כ 'ליגרס' היינו ביגיעה, ובזה דייקא יזכה אח"כ ל'והדר ליסבר' לחזות בנועם ה' ומתיקות אור התוה"ק].

ג] עפ"י עובדא מרביה"ק זי"ע, אשר שמח שמחה רבה על שנתגלה לו שלא היה אמת בדברי הרמאי שנתחזה לבעל יסורים

עוד יל"פ בהקדם עובדא מרבינו הק' בעל דברי יואל זי"ע אשר היה יחיד ומיוחד בגודל צדקת פזרונו, וכבר נודע מאות מעשים פליאיים מעוצם התעצמות קדושת מדת טובו וחסדו לאלפים ולרבבות לקרובים ולרחוקים. ומסופר כי פעם אחת נכנס לפניו אחד והתאונן על צרות רבות ורעות אשר מצאוהו, ואשר לכסף מוצא אין, וכמובן שנכמרו רחמי רביה"ק זי"ע עליו והטיב עמו ביד רחבה כדרכו בקודש, ויהי אך יצוא יצא, והבחינו בו מאנשי הבית אשר נתוודע להם כי זה האיש הוא מן הרמאים, ונכנסו בבהלה לפני מרן זי"ע להודיעו כי שקר ענה במו פיו, והצרות אשר סיפר המה שקרים וכזבים לא מיניהו ולא מקצתיהו. אך רביה"ק זי"ע במקום אשר יאנח בשברון מתניים על פסידא דממונא, **אדרבה קפץ ממקומו בשמחה רבה, והודה להש"י על אשר לא הרע לאיש ההוא כדברתו, כי לבו הטהור לא סבל גודל צערו ושיחו של האיש הרמאי ההוא, ולא נפנה להתאונן כלל על ממון ודמים שאיבד בשעה זו.**

והנה אי' בספה"ק ישמח ישראל (פר' שמיני) בשם הרה"ק הרבי ר' זושא זצ"ל אשר פי' לטיבותא את דברי הגמ' (ב"ב ט' ע"ב) **ויהי' מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם** (ירמי' י"ח, כ"ג) אמר ירמי' לפני הקב"ה רבש"ע אפילו בשעה שכופין את יצרם ומבקשין לעשות צדקה לפניך הכשילם בעניים שאינם מהוגנים, [דבפשטות הרי הוא קללה נוראה, אך הוא ז"ל כדרכו פי' דטיבותא היא לגביהו] **דהנה ידוע שכפי מדת האדם כן מודדין לו, ואם הוא אינו מדקדק רק נותן לכל עני ולא יבדוק ויחפש אחריו, נותנים לו ג"כ לחם ושלמה מן השמים ואין מדקדקין עליו**, משא"כ אם הוא מדקדק אחר העני מדקדקין אחריו ג"כ. **ובזה רמז ועורר ירמי' רחמים על ישראל אשר בעת חרון אף שאין להם שום זכות רח"ל, אזי ע"י זה שיכשילום ויתנו לעניים שאינם מהוגנים, עי"ז גם הם יזכו לחסד וחנינה לפני ולפנים משורת הדין.**

ובזה יל"פ '**בואו ונחזיק טובה לרמאים שאלמלא הם היינו חוטאים**', היינו כי אם היינו עושין צדקה וחסד רק עם העניים המהוגנין, עדיין אין מובטח לנו שנזכה בדין ח"ו, והיינו '**היינו חוטאים**', אבל דייקא בזה שנכשלים ברמאים האלו, נוכל להמתיק הדינים ולהמשיך רחמים וחסדים לישראל לפנים משורת הדין, ולהפך דין לרחמים וחנינה איכה"ר.

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורים,
מרבותינו הק' בעלי ההילולא זי"ע

י"ב
שבט

הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זי"ע

רבינו נולד בשנת תק"ב לאביו רבי נח אשר היה פרנס בעיר נעשוויז מגזע רבינו מרדכי יפה בעל הלבושים ונקרא על שמו, בהיותו ילד פעוט נטלו אביו לקבל את פני הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זיע"א שנקלע אז לעירם. נתייתם מאביו בגיל צעיר מאוד, ובימי נעוריו נתקשר אל רבו הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א, וכן נסע להרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוש זיע"א, וצדיקי דורו העידו בו שהוא המובחר שבין תלמידי הרה"ק מקארלין, כבר בגיל י"ב דרש בבית הכנסת הגדול בווילנא פלפול נפלא אשר הדהים את לב כל שומעיו. לימים, כשגדל והיה לרבן של חסידים התפלל שישתכח הדבר. ורצון יראיו יעשה, עד שנחשב בעיני מתנגדיו לעם הארץ, על אף שהיו בקי נפלא בשני התלמודים, תוספתא, ספרא, וספרי פוסקים ראשונים ואחרונים וכל כתבי האריז"ל, (כפי עדות תלמידו המובהק הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע), לאחר הסתלקות רבו הק' בשנת תקנ"ב הכתירוהו החסידים אלוף לראשם והטילו עליו אדרת הנשיאות, בשנת תקנ"ג התיישב בלעכאוויטש שבמדינת ליטא וברבות הימים הוטלה עליו נשיאות קודש 'מעות ארץ ישראל' במדינה זו. והיה מראשוני הצדיקים להפיץ את תורת החסידות שם, נודע בקדושתו הנוראה ועבודתו הנפלאה בהחדרת האמונה הטהורה והיה יסוד האמונה ועמוד העבודה. רבים השיב מעון רבות פעל עבור עניי ישראל, העמיד תלמידים גדולי עולם וכלשון נכדו הרה"ק בעל 'דברי שלום' זללה"ה, 'וכמה מהם שהיו מוחזקים לבעלי רוח הקודש וגלוי אליהו ז"ל', נקרא בחיבה ה'סבא קדישא' כי ממנו נמשכה שושלתא קדישתא של צדיקים ועבדי ה' במדריגות רמות תחת נשיאות צדיקי קאברין וסלאנים בדרכי החסידות ביראת השם ואש קודש במדינות ההם, כן מכונה 'מארי דכיא' (כדא' בגמ' מגילה על שם 'מרדכי'). בשנת תק"ע כאשר בא לשנות חיי"ם נסע לחתונת נכדו הרה"ק רבי שלמה חיים מקוידינוב בן בנו הרה"ק רבי אהרן זיע"א שנועדה להיות בעיר סטאלין, ובהיותו שם נתעלה לשמי רום ביום השישי י"ג לחודש שבט ושם מנו"כ, אמרותיו הטהורות החודרות כליות ולב, פוזרים בספרי תלמידיו ותלמידי תלמידיו לרוב, מהם בספר אור ישרים, כתבי רמ"מ, תורת אבות, ועוד, ולאחרונה קובצו לפונדק אחד, בספר 'מירא דכיא'.

בפי ישרים תתרומם

מאמרים ועובדות מלוקטים מרוממות מעלותיו בקודש

בלתי לה' לבדו

רבו הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע אמר עליו [על הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זיע"א] שקידש כל אבריו בלתי לה' לבדו. והרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע אמר כי שליש העולם עומד עליו. ואילו הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע אמר עליו שהוא 'מנהיג הדור', והוסיף לומר 'קודש קדשים הוא'.

אור ישרים

ידע כל הנסתרות

זקיני הקדוש מלעכאוויטש העיד על רבו מוהר"ש הנ"ל [הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א], שהיה מכיר שיחת עופות שיחת דקלים שיחת מלאכי השרת, וכל מה שמפורש בגמ' על רבי יוחנן בן זכאי, וסיים, ולא העלים ממני כל זה.

דברי שלום י"ד

כתנות אור

הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוש זצ"ל אמר על מרן הסבא קדישא (מלעכאוויטש, אבי שושלתא קדישתא דקאברין וסלאנים) שבענין אמונה, שהיה בזה במדריגה גבוהה עד מאוד כידוע, היו עוד צדיקים שהיו במדריגת אמונה כמוהו, אבל בטהרת המדות שלו, היה כאדם הראשון קודם החטא.

אור ישרים

תנה בנך לבך לי

בהיותו ילד הביאו אביו רבי נח לפני הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע שעבר פעם דרך עירו על מנת שיברכו בהתמדה. לפני צאתם מן הקודש לקח הרה"ק מקארלין את הילד וקירב אותו אל לבו במשך זמן מועט, לאחר מכן אמר לאביו כי מעתה כבר ילמוד בהתמדה. לימים, כשסיפר רבינו עובדא זו, גילה כי ליסד אותו באותה שעה כיצד לעשות בעלי תשובה.

אור ישרים

אורייתא קא מודעת ליה

פעם אחת שמעתי ממנו [מהרה"ק רבי אהרן מקוידינאוו זיע"א], אשר סיפר כי הרה"ק רבי מרדכי

מלעכאוויטש נ"ע היה פעם אחת במינסק, וצחקו המתנגדים מהדברי תורה שלו, אשר אינו מיושב כל כך בהפסוק, ואמר הרה"ק רבי מרדכי, מה רוצים הם ממני האם כוונתי ליישב בהפסוק, אני רוצה ליישב הפסוק בקרבי, עכ"ל הק'.

'זכר צדיק' דף י"ח ע"ב

לך והודיעם

הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע חידש כל כך הרבה חידושים נפלאים בענין שבת קודש, ופתח בה כאלו מעיינות חדשים, והשפיע כל כך בעולם ובאנשיו את אור קדושת השבת, ואף באנשים פשוטים החדיר כל כך את ההרגשות של קדושת שבת עד שהיה לבם רותח בקדושת השבת.

אור ישרים

ונחנו מה

פעם אחת שאלו את הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע מהי הדרך לזכות לענוה, ויען, אז מ'פיהלט אז מ'איז גארנישט, שוב שאלוהו היאך מגיעים להרגשה זו, ענה 'מען איז דאך טאקע גארנישט'.

'בסוד קדושים' עמי ר"ו

אוהב ישראל

שמעתי מאחי הרה"צ [רבי אהרן] מקאידינאוו זללה"ה שאמר זקיני מהר"מ מלעכאוויטש 'סיידין' שלא יוליכו אותי אחר פטירתי דרך גיהנום, אבל אם יוליכו אותי דרך גיהנום, וועל איך איין נשמה ניט לאזין דארטין, וואלט איך וואס פאר איין גן עדן וועל איך האבין כשאדע שנשאר נשמות של ישראל בגיהנום.

'שם אהרן' עמ' י"א

ויתן על פניו מסוה

שמעתי כי דודי זקיני הרה"ק מוה"ר נח שאל לאביו הוא זקיני סבא קדישא מוה"ר מרדכי נ"ע מלעכאוויטש העולם אומרים שהל"ו צדיקים הם נסתרין, אם כן הצדיקים שבדורינו המפורסמים אינם מל"ו, והשיב לו אביו ז"ל, בלשון אשכנז, "א שיינער משא ומתן וואלט גיווען אז מיר וואלטין מער ניט גיווען נאר וויא מי זעהט אונז".

'דברי שלום' עמ' קמ"ו

ממהרים לבא

מרן הס"ק זי"ע היה מצוה לאנ"ש, כי הבאים אליו לשבת קודש יקדימו לבוא ביום ד' לכל הפחות, שכן הבא ביום שישי הרי בליל שב"ק עודנו תחת השפעת טלטול הדרך, בשחרית של שבת הוא רעב וחפץ לאכול, בשלוש סעודות ימהר כבר לדרכו חזרה, ומתי יהיה אצלי. דרכו בקודש היתה להתחיל בתפילה בעש"ק בחודשי החורף חצי שעה אחרי חצות היום, ובחודשי הקיץ התחיל בשעה שלוש אחר הצהרים.

'דברי שמואל' ר"ח

קדוש עליון

כשהרגיש רבינו כי קרב עת הסתלקותו, לקח את ציציותיו בידו האחת ובשניה אחז בהזקן דיוקנא קדישא שלו, ואמר בניגון: "א–ל חי חלקנו צורנו, צוה להציל ידידות שארנו משחת, למען בריתו אשר שם בבשרינו", במשך פעמים רבות, עד שהחזיר את נשמתו הטהורה ליוצרה. על קברו של רבינו גדלו הדסים, ואמר על כך תלמידו ר"מ מקאברין כי זה מצד שהיה מלאך הברית הנקרא "הדס" (עי' זוהר ויקהל ר"ח ע"ב על הפסוק (זכריה א, ח): "והוא עומד בין ההדסים").

דברי שלום, אור ישרים

אור עולם

הרה"ק מקאברין זי"ע אמר על הסבא קדישא מלעכאוויטש זי"ע, שלא רק אנשיו שהכירוהו ונסעו אליו יש להם שייכות אליו, אלא אף הדורות הבאים, כי לעכאוויטש היא תורה שלמה ובתורה נאמר (דברים כ"ט) 'את אשר ישנו פה ואת אשר אינו פה', והלכאוויטשער בעצמו אמר, שהנקודה שלו תמשיך לבעור עד ביאת המשיח.

אור ישרים

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים, וסיפורי נפלאות וישועות

ויהי ידיו אמונה

אחת העבודות הקדושות ביותר היה אצלו להשריש אמונה בלבבות בנ"י, וגם עם אנשים פשוטים היה חוזר "אני מאמין" כ"כ הרבה עד שהיה חוקק האמונה בלבם, והיה עושה מופתים גדולים ופועל ישועות בכח האמונה שהיה משריש בזה שנזקק לישועה, וכאשר בא לפניו יהודי שהיה שרוי במצוקה גדולה היה מאיר בו באור האמונה עד שהיהודי האמין כי טבע ולמעלה מן הטבע שוים הם אצל הקב"ה וע"ז המשיך עבורו ישועה שהיתה למעלה מן הטבע.

מעשה והביאו אל מעונו יהודי כפרי שנשברה רגלו באופן קשה. צוה שישכיבוהו על גבי המטה שניצבה בחדרו. פנה אל החולה ואמר לו: אמור אחרי: 'אתה גבור לעולם ה' וכו' סומך נופלים ורופא חולים וכו' אח"כ שאלו: אתה מאמין בכל זה, והשיב: הן. גער בו: 'דובר שקרים לא יכון לנגד עיני', אמור שוב: אתה גבור וכו'. ושאלו שנית: אתה מאמין, וכשהשיב הן, גער בו כבתחילה, וחזר אתו פעם שלישית, עד שהחולה מעצמו צעק בכל כוחו: אני מאמין, אני מאמין. מיד צוה עליו שירד מן המטה, והנה הבריא לחלוטין והולך כאחד

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

בראשית ברא

מרן הס"ק מלכוויטש אמר 'בראשית ברא' יהודי אינו צריך אלא להתחיל, לעשות הראשית, ואחר כך כבר עוזרו השי"ת, ו'בראשית' היינו בשביל ההתחלה וראשית זו, 'ברא' השי"ת את העולם.

נחלי אורה

היצה"ר מתיירא מיישוב הדעת

'ויחן שם ישראל נגד ההר' (שמות י"ט ב'), היינו כשרוצים לעשות חניה ויישוב הדעת, אז 'נגד ההר', תיכף ומיד מתעורר נגדם היצה"ר הדומה להר, הוא מנגד להלחם בם.

'נחלי אורה'

עבודתך החביבה עלינו

'נחלה לישראל עבדו', פירוש שהעבדות נחשבת לישראל לנחלה טובה.

(הס"ק מלעטזיטש זי"ע) הגדש"פ 'שיח אבות' עמ' קכ"ו

לא להשבר, ולא להתגאות

אמר אא"ז סבא קדישא מלעכיוויטש זצוק"ל על הכתוב (תהלים קל"ט י"ב) 'כחשיכה כאורה', בכ"ף הדמיון, דלפעמים נדמה להאדם שחושך לו, ובאמת הוא אור לו הן בגשמיות והן ברוחניות, ולפעמים ח"ו בהיפוך שנדמה לו שאור לו ובאמת ח"ו להיפך, וזהו 'כחשיכה' כמו חושך 'כאורה' כמו אור.

'מחשבת נחום' עמ' נ"ט

לך בכחך זה

בשם הס"ק מלעכאוויטש זי"ע, 'להודיע לבני אדם גבורותיו' (תהילים קמ"ה י"ב), וועז יונגע לייט זאלן וויסן זייערע גבורות, וואלטן זיי מויערן געבראכן.

'מאמר מרדכי' ח"א עמ' ס"ח

האדם. אך כדי שלא יתפרסם הדבר צוה שישאוהו לאכסניא וישכב שם עוד יום אחד. ואמרו שעליו נאמר, ויהי ידיו אמונה, שהיה פועל ישועות ע"י השראת האמונה בלב בנ"י כאיש שפועל בידיו.

תורת אבות טז, ושם מעשי אבות נ"ה

עניו מכל האדם

הרה"ק ר' מרדכי מלעכאוויטש זי"ע היה מפורסם לבעל מופת גדול, והמתנגדים ריננו אחריו שאין זה מצד הקדושה ח"ו, ואמרו עליו שהוא עם הארץ ומכשף רח"ל. כשהגיעו הדברים אל הרה"ק, נענה שאכן כנים הדברים ואמת הוא שע"ה הוא, שאימת שבת עליו וכמאמרם ז"ל "עם הארץ אימת שבת עליו", ושוב אמר כי גם "מחשב" (נשמע כאומרים "מכשף") הוא, שמחשב הפסד מצוה כנגד שכרה כו', כמו שציוו חז"ל במס' אבות (פ"ב מ"א).

פניני תורה וחסידות

דבריו עושים פירות

פעם אחת באור לארבעה עשר בניסן הגיע לעיר 'מוש' אחד שנסע מלעכאוויטש אל עירו, וכשנפרד ממרן הס"ק (הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זי"ע) אמר לו שיפרוס שלום בשמו לאנ"ש ב'מוש' ויאמר להם בהאי לישנא "בודקין בחורין ובסדקין", אך מפני שהתאחר מאד ומיהר לדרכו, ניגש האיש אל ביהכנ"ס ודפק בחלון מבחוץ וקרא בקול: "הרבי אמר, בודקין בחורין ובסדקין". המעשה היה לפני תפלת ערבית, ונכנסו הדברים בלבם, והיו מתפללים אח"כ מעריב במשך כמה שעות בבכיות ובצעקות, עד שיצא קול הברה בעיר שהחסידים נטרפה דעתם עליהם.

"תורת אבות" ע' רע"ז, אות כ"ח

על כן המו מעי לו

הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זי"ע היה אומר בפסוק (ירמיה לא יט) "כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה'" שעל האדם לקיים בכל שנה ושנה "מדי דברי בו" כלומר שיתנצל וישיח לבו לפני ה' זיך אויס רעדען פאר'ן בורא כל עולמים כי אכן "זכור" אני את שפל מצבי בשנה שעברה שלא ניצלתי את הזמן כראוי ועברתי על מצוות ה' ואף אם לפעמים זכרתי מהקב"ה אך לא היה זה מספיק ולכן מהיום והלאה "אזכרנו עוד" ולא אשוב לכסלה עוד ועי"ז יזכה לסיפא דקרא "המו מעי לו" לעורר עליו אהבת ה' וממילא ישיב לו הקב"ה באותה מדה "רחם", הגם שרחמתי עליו כבר "ארחמנו נאם ה'" שירחם עליו עוד ויזכה לשנה טובה. וחסידים מספרים שכאשר חזר הרה"ק בעל ה"יסוד העבודה' מסלאנים זי"ע על מאמר זה הגיד שאין ביד גאון לומר 'ווארט' כזה, ורק צדיק יסוד עולם יכול לאומרו כי בענוותנותו מרגיש תמיד בשפלות עצמו ובפנימיות לבו משתוקק אל הקדושה ולהתקרב אליו יתב"ש ולכן שב תמיד על העבר ומקבל על העתיד להשתפר עוד ועוד.

באר החיים

לא תשנא את אחיך בלבבך

ר' גרשון מחסידי לעכאוויטש, היה מכניס אורחים גדול, ובעירו היה איש עשיר יותר ממנו ואף פעם לא רצה להכניס אורח, ולא עוד אלא כשהיה בא אליו אורח שלחו לר' גרשון, הדבר חרה לר' גרשון ונסע ללעכאוויטש והתנצל על זה שיש לו תערומת על היהודי, ואמר לו הלעכאוויטשער: לא תשנא את אחיך בלבבך היינו לא תשנא את אחיך במה שיש לך לב טוב.

הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלונים זצוק"ל

מדבר שקר תרחק

הרה"ק מהר"מ מלעכאוויטש והרה"ק מוה"ר אשר מסטאלין זי"ע (בן רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע) שניהם נסעו אחר פטירת רבם הרה"ק מוה"ר ר' שלמה מקארלין לרבינו ר' ברוך ממעזיבוז, ומנהגם היה שהרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש נסע דרך סטאלין ומשם נסעו שניהם למעזיבוז, פעם אחת בא הרה"ק מלעכאוויטש לסטאלין, ואמר לו הרה"ק רבי אשר, תמתין אצלי וכו', והמתין ונולד אז הקדוש רבי אהרן (בעל בית אהרן) זי"ע, והרה"ק מלעכאוויטש היה סנדק, והרה"ק רבי אשר היה אוחז, ובעת שבירך הרה"ק מלעכאוויטש הברכה, אמר ויקרא שמו בישראל 'מורה מורינו רבי אהרן', ואח"כ לקחו התינוק להרה"ק מלעכאוויטש שיברך אותו, ויניח ידו על ראשו ובירך אותו, "דו זאלסט גאט נישט נארין, דו זאלסט זיך נישט נארין, און זאלסט לייטין נישט נארין'.

מתוך כתבי הרה"צ רבי נתן נטע הכהן זצ"ל

אבד"ק קאליבעל, מובא ב'שמע שלמה'

ויאמרו בגויים ה' מלך

סיפר ר' אברהם ב"ר יואל אשכנזי ששמע מר' איטשע גאניצער (מהחבורה של ר' משה מידנער זצ"ל), אשר בעיר אחת ושמה 'סאמארגאן' שבליטא שהיה מקום של מתנגדים לדרך הבעש"ט ותלמידיו, אתרמי פעם שבא לשם ללמוד בחור אחד מחסידי הרה"ק מלעכעוויטש זי"ע, וכמובן שהסתיר מהם הדרך החסידות, ופעם התלהב הבחור בניגון ערב באמצע לימוד השיעור, וחבריו הרגישו שהוא מכת החסידים, והתחילו ללחוץ עליו לגלות להם מקור מחצבתו והתקשרותו, ונאלץ לגלות להם שהוא שייך ללעכעוויטש, ובקשוהו שיאמר להם איזה דבר תורה מרבו, אמר להם מה שאמר הרה"ק על הפסוק דכתיב אצל יוסף הצדיק שאמר לאשת פוטיפר "איך אעשה הרעה הגדולה וחטאתי לאלקים", דלכאורה היה לו לומר 'וחטאנו לאלקים', כי הלא גם לבני נח היה הדבר אסור, רק שיוסף הצדיק לא רצה לשתף עצמו עמה בכלל אפילו בדיבור לומר וחטאנו שנינו, ובהיותם תלמידי חכמים ובעלי עבודה החליטו שתורה כזו יכול לומר רק יהודי שלומד תורה לשמה, ושלחו בחורים מהמובחרים שבחבורה לתהות על קנקנו לחוות דעתם עליו, והבחורים נשארו בלעכעוויטש זמן רב ולא חזרו אליהם, החליטו לשלוח עוד בחור בר דעת ובר אוריין להביא להם חוות דעת וגם הוא נשאר שם, כן נסעו אחד אחר השני עד שכל החבורה הגיעו ונשארו

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

אמונה ע"י עבודה

הקאברינער זי"ע פי' בשם מארי דכיא זי"ע (הרה"ק מהר"מ מלעכאוויטש) 'ונאמן הוא בעל מלאכתך' (אבות ב ט"ז), על ידי עבדות ויגיעה קומט צו אמונה. [פי' 'ונאמן' היינו שיהיה הש"י נאמן בשכלך, היינו שתשיג השגת וידיעת הבורא, ע"י שהוא 'בעל מלאכתך', היינו שאתה עושה מלאכת ה' ביגיעה]

'כתבי הרמ"מ' אות ח'

זעיר איהי רב

'מאוד מאוד הוי שפל רוח, שתקוות אנוש רימה' (אבות פ"ד), פירוש 'רימה' מלשון התרוממות. [פי' כדאי לך להיות שפל רוח כי עי"ז אתה יכול לקוות להתרוממות גדולה]

'תורת אבות' עמ' פ"ז

בזאת תבחנו

'מה אנו מה חיינו' (תפלת שחרית) בשם הלעכוויטשער, באם רציתם לדעת 'מה אנו', אזי תראו 'מה חיינו', ממה יש לנו חיות. [אשר בזאת יכול האדם לבחון את עצמו ומצבו, כשיתבונן מאיזה דברים יש לו חיות]

'זכרון עז' ח"א עמ' קנ"ב

חלקינו בתורתך

אמר מרן אדמו"ר מוהר"ש זי"ע בשם מרן מלעכוויטש זי"ע, 'ותן חלקינו בתורתך', יש הרבה דרכים להתקרב אליו יתברך, אך אנו מבקשים שחלקנו יהיה על ידי תורה.

'ברכת אברהם' ח"א עמ' ע"ב

בכל דרכיך דעהו

מרן הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע לא אמר בשבת קודש פר' ויצא דברי תורה, ושאל לו ע"ז הרה"ק רבי שלום ווילייקע'ר ז"ל, וענה לו כי בפרשה זו נהיה תורה שלימה ממה שאיש יהודי אוכל ושותה, מוליד בנים, ועוסק בעסקיו אפילו בערמומיות, אם הוא לשם שמים הוא תורה כמו שמצינו אצל יעקב אבינו.

'בית אברהם' עמ' כ'

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

תמים תהיה

אמר הרה"ק מלעכעוויטש זי"ע שאם לא הולך כמו שרוצים, אזי צריך לרצות כמו שהולך.

אור ישרים

חובות הלבבות

הרה"ק הס"ק מלעכאוויטש ז"ל אמר, עד שנסעתי לצדיקים היה הרבי שלי ה'חובת הלבבות'. (מהזקן רבי נחום אלי' מבריסק ז"ל מחסידי קאברין).

'אבקת רוכלים' עמ' קצ"ז

שהכל נהיה בדברו

חסיד אחד בא לפני הרה"ק מלעכאוויטש, והיה לו משא כבד של דאגות להשיח לפני רבו, כאשר הגיע, שמע את הרה"ק מברך 'שהכל נהיה בדברו'.

לשמע הברכה, נשתתק החסיד ולא דיבר עוד מאומה, ברכה זו תירצה לו את כל קושיותיו ודאגותיו, כי מה לו לשאול ולדאוג אחרי 'שהכל נהיה בדברו', בדבר ה'.

שרפי קודש

בשמחה תצאון

הרה"ק רבי מרדכי לעכאוויטשער זי"ע אמר כשיהודי יהיה בעת צרה ח"ו יבקש "בזכות מרדכי בן אדל", אך בתנאי שיבקש בשמחה ללא שום מרה שחורה,

אוצר ישראל ח"א עמ' רה

אש תמיד תוקד

אמר הרה"ק מלעכעוויטש זי"ע אשר מי שאינו יכול לפעול בנפשו לגשת להתפלל בהתלהבות מיד אחרי שנכשל בעבירה חמורה שבחמורות, הרי זה לא דרך עדיין על מפתן החסידות. [וכן יש מימרא בנוסח קרוב לזה בשם הרה"ק מצאנז זי"ע, עם פי' עה"פ אש תמיד תוקד וגו', בספר י"ג אורות].

אמונת עתיך ח"א, ע' רי"ב

בלעכעוויטש, והתחילו לעבוד את השי"ת על דרך לעכעוויטש, ביניהם היו גם כמה אברכים, ונעשה בעיר רעש גדול מזה והתאספו המשפחות והחליטו שלא יתנו להם ליכנס לביתם, וכך הוה כשחזרו האברכים לעירם וחותניהם לא נתנו להם ליכנס לביתם, אזי יצאו כל החבורה מחוץ לעיר ומצאו שם איזה צריף ישן, וקבעו את מקומם לתורה ותפלה, וכל פעם יצאו שני חברים ואספו מעט אוכל מהסביבה והיו בצער ועוני גדול, והם עבדו את השי"ת בדרך לעכעוויטש בהתלהבות עצומה, ומזמן לזמן נסע כמה מהחבורה ללעכעוויטש.

פעם אחת נחלה אחד מהם ושלחו שליח להזכירו אצל רבם הרה"ק מלעכעוויטש, וענה להם הרה"ק "ויאמרו בגויים ה' מלך", ואע"פ שלא הביט תשובת הגה"ק חזרו לעירם באמונה ובטחון והמשיכו עבודתם הקדושה בהצריף הרעוע, והנה הפריץ של סמארגאן חגג את יום הולדתו, ובאו אליו הרבה פריצים להשתתף בשמחתו, ואח"כ נסעו עם הפריץ ביחד לראות את רכושו בשדות והגנים וכו', ומדי עברם ע"י הצריף ברוכבם על סוסים ורומחים על כתפיהם שמעו קולות התפלה שבקעו מהצריף וראו את עבודתם בהתלהבות, נשארו שם ברוב דרך ארץ לזמן רב, והחסידים לא הרגישו כלל שהגוים עומדים שם והמשיכו בעבודתם. הפריצים בראותם עבודת החסידים נתפעלו מאד, והתחילו לצעוק על הפריץ של סמארגאן, שוטה שבעולם שדות וכרמים ורפתות בקר שאין בהם שום חידוש הראיתם לנו, וכאן יש לך אנשי מעלה מלאכים ממש ולא ספרת לנו כלום, וגם הלא הם אישי אלקים ואיזה דרך ארץ להשאירם במצבם כזה. הפריץ נתבייש מזה מאד ומיד שלח לברר בשל מי הרעה הזאת, ונודע לו שהעיקר גרם לזה איזה גבירה אחת שגם חתנה היה בין הנוסעים ללעכעוויטש, ותיכף הסגיר את הגבירה הנ"ל בבזיון גדול, וצוה להם תיכף להכניסם לבתיהם ולכבדם באופן היותר נעלה, ואם לא ישמעו לקולו יאסרם את כולם כך בבזיון, וכן נעשה כרצונו, ואחר כך נהפך כל העיר סמארגאן לעיר של חסידים, ואז הבינו מה שאמר להם רבם הקדוש "ויאמרו בגוים ה' מלך", כי ע"י הגוים בא להם הישועה.

אוצר ישראל ח"ב, ע' מ"ב

שובו בנים שובבים

הרה"ק רבי מלעכעוויטש היה תלמידו של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זללה"ה, פעם אמר לו הרבי שיסע תיכף לביתו, הוא לא רצה ליסע והרבי גער בו שיסע תיכף, הר"מ לא רצה לנסוע והתחבא שלא יראהו הרבי, פעם שכב הר"מ מלעכעוויטש על ספסל מוסתר מאחורי שולחנות כדי שיוכל לראות את הרבי, והרבי לא יראהו, לפתע נכנס איש כפרי מגושם מאוד והכיר בו הלעכעוויטשער שהוא מלא בעוונות והלה היה ידידו מנוער של הר"ש מקארלין ונכנס לבית עם שמייכל גדול ושאל בחביבות, שלמה, מה שלומך, ומה שלום ביתך, והר"ש קיבלו בידידות גדולה, הר"מ ששכב על הספסל התפלא על שהרבי מקרב לאותו משוקץ אך הוכרח לשתוק, לאחר מכן פנו השנים לחוץ לטייל והכפרי שם ידו על כתפי הר"ש בידידות, כאן כבר לא עצר רבי מרדכי כח ורץ אל האיש וזעק עליו טמא'ניק, תוריד ידך מכתיפו של הרבי הלא מלוכלך

הנך בעוונות כזאת וכזאת עשית ואיך תעיז לשים ידך על הרבי, אבל הרה"ק רבי שלמה זי"ע, (אשר מה"ט הקדים לשלח את רבי מרדכי לביתו) פנה אל הכפרי ואמר לו אל תשים לב אליו, הלא משוגע הנהו, נענה הכפרי, הוא אינו משוגע כלל, הוא גילה לי כל מה שעשיתי, ואכן נכנסו הדברים אל לבו וחזר בתשובה ונעשה לאחד מחשובי התלמידים של הרה"ק רבי שלמה זי"ע.

'משא השולחן' ח"א עמ' שמ"ח

נקודת האמת אתו

במכתבו ששלח בשנת תקס"ו לחסידי ליטא ורייסין, בהכתירו את הרה"ק מלעכאוויטש כמנהיגם של חסידי ליטא וממונה על כספי המעמדות לארץ ישראל. כתב הרה"ק רבי אברהם מקאליסק זי"ע וזל"ק: "והנה עיניכם הרואות את מורכם, מר דכיא, ה"ה הרב רחומינו ורב נהודא עמיה שריא, הרה"ח המפורסם בצדקתו וכל מעשהו באמונה, כבוד שם קדשו מו"ה מרדכי מלעכיוויטש, הולך ואור, באורו יראו אור לנחותם בדרך אמת ואמונה אזור מתניו, כאשר ידבק איש אזור מתניו כן ידבקו אליו בני אל חי, והיה כל מבקש ד' אליו ידרושון להאיר להם נתיבות האמת תיכון לעד כי גדול מרדכי, גדולים מעשה חייא על הארץ ועל המחיה, משמים הסכימו על ידו לזכותו בהוד הדר מצוה זו (איסוף מעות א"י) וד' אתו בכל אשר הוא עושה כל מעשיו לשם שמים, מאוד יש להם לשמוח בחלקם אשר חלק ד' אותם לדעת ולהבין, נקודת האמת עמכם מעתה ועד עולם"

הרה"ק מהר"א מקאליסק זללה"ה

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

ועמד בכולן

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולן (אבות ה, ד). אין עמידה אלא תפלה, על כל נסיון עמד והתפלל שיוכל לעמוד בו.

תורת אבות

כתית למאור

מכה נפש בהמה ישלמנה (פ' אמור). כל המכה את נפשו הבהמית מגיע לשלימות. [וסיפר הרה"ק מקאברין על עצמו, כי בשמעו מפי הס"ק מלעכאוויטש, את המאמר עה"פ "מכה נפש בהמה ישלמנה", כל המכה את נפשו הבהמית מגיע לשלימות, היה עובד את השי"ת עפ"י מאמר זו תקופה ארוכה ביותר].

תורת אבות ועו"מ

זהירות מכעס בחינוך

נהירנא כד הוינא טליא שמעתי מפי זקני אדמו"ר מקוידנוב זצוקללה"ה, שאמר על זקני הקדוש מהר"מ מלעכאוויטש שהיה מקפיד מאוד והזהיר את המלמדים שלא יכו את התלמידים בכעס, כי ע"י הכעס הוא מטמא את עצמו ומכניס עוד טומאה בהם.

משמרת שלום

הקשורים ליעקב

הרה"ק מקאברין ז"ל בהיותו אצל הרה"ק מלעכאוויטש ז"ל, התאחר פעם אחת לבא אל שולחנו הק' בליל ב' דר"ה, ועמד מרחוק ושמע שאומר 'העטופים יהיו ללבן והמקושרים ליעקב', ופי' 'העטופים' אלו שהתאחרו יהיו ג"כ 'ללבן', היינו להקב"ה המלבין עונותיהם של ישראל, אך בתנאי שיהיו 'הקשורים ליעקב', שיהיו מקושרים להצדיק.

בית אברהם - ויצא, ע' כ"א

י"ד שבט

הגה"ק רבי יעקב יהושע פאליק זי"ע
בעל "פני יהושע"

צור קודש מחצבתו

הפני יהושע נולד בעיר קראקא בשנת תמ"א לאביו הרה"ק ר' צבי הירש ולאמו מרת מרים שהיתה בת בתו של הגאון האדיר רבי יהושע אב"ד קראקא בעמח"ס מגיני שלמה, ועל שמו נקרא הפנ"י בשם "יהושע", ולאחר זמן הוסיפו לו השם "יעקב" בעת שנפל למשכב לסימנא טבא, ואמרו שהוא ע"ד יעקב אבינו לא מת.

במעלליו יתנכר נער

כמו שחר טל ילדותו עלה כבר ראו שלגדלות נוצר ועלה על בני גילו לחדש חידושים בסברות ישרות ובספרו הגדול פני יהושע מזכיר חידושים שחידש בימי ילדותו.

בהגיעו לגיל ט' עבר עם אביו לגור בעיר ריישא ולמד שם אצל המרא דאתרא הגאון ר' שמואל, ומשם חזר לעיר מולדתו קראקא ללמוד תורה מפי הגאון ר' גבריאל מניקלשבורג, ועוד הרבה ישיבה ללמוד תורה מפי הגאונים רבי יוסף אב"ד טיסמעניץ, ורבי חיים רייצעס בלעמבערג.

האיש מקדש

ויעקב איש תם יושב באהלה של תורה עמל ויגע בה ואין לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, וכשמן תורק כן שמו הטוב הלך לפניו ובעת הגיע לפרקו השתוקקו רבים וטובים להביאו אל ביתם ולקחתו לחתן לבתם, ואחד מראשי קהל לעמבערג המעטירה איש חשוב ונערץ ר' שלמה הלוי לאנדא זכה בו והכניסו לביתו, ושם בלעמבערג מיד אחר חתונתו כבר החל להרביץ תורה ולהרצות שיעורים לבחורים ואברכים שרבים מהם הי' מבני גילו, ולא עברו ימים רבים ונתמנה ע"י רב העיר למשגיח על הישיבות בעיר ומבלעדו לא יוכל איש להגיד שיעורים לגדולים ולקטנים.

וידר יעק"ב נדר

ביקש יעק"ב לישב בשלוה קפצו עליו צרות יגון ואנחה באבדו את זוגתו הרבנית ובתו הקטנה וכל רכושו, ובראש ספרו פני יהושע מגולל באורך ובאנחה תלאותיו וגם הנסים שאירעו לו אז, וכדאי להעתיק לשונו הזהב שם: "הנה קיבלתי עלי לחובה ונדרתי בעת צרתי ביום חרון אף ה' יום ג' כסליו שנת תס"ג לפ"ק בק"ק לבוב, שלו הייתי בביתי ורענן בהיכלי עם חברים ותלמידים המקשיבים לקולי, ופתע פתאום היתה מעיר לגל הפוכה כמו רגע, לא חלו בה ידים וקול זעוה לא שמענו כי אם הבערה יצאה לחלק ומראה אש הגדולה והמתלקחת אשר עלה בארמנותיו ובחלונינו ע"י כמה חביות גדולות ונוראות מלאים פולוויר שהיתה לשריפת אש עד שנהרסו הבתים ממקום מגורתם, כמה בתים גדולים ובצורת חומה עד לשמים, הושפלו לעפר ערו ערו עד היסוד בהן, ונהרגו כששה ושלושים נפשות קדושות מישראל.

ובתוך החללים היתה גם כן מגרי ביתי ז אשתי הראשונה נ"ע ואמה ואבי אמהעד שהגיע גם כן לצרת הבת בתי הקטנה, אחת היתה לאמה וחביבה עלי ביתר שאת, וגם אנוכי הייתי מן הנפילים מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, ובאתי בעמקי מצולה בארץ התחתית ממש כבתוך המכבש מחמת כובד משא מהגלים שנפלו עלי, לא נתנני השב רוחי, ידי ואיברי אינם ברשותי, אמרתי

ימי ההילולא

י"ג שבט

- **רבי משה דן טוועריסקי מסקווירא ב"ר אברהם יהושע העשיל מסקווירא – תר"פ**
- **רבי מרדכי מלעכוויטש ב"ר נח - תק"ע**
- **רבי יום טוב נעטיל מטשעכוב ב"ר מנחם – תקע"ז**
- **רבי יוסף מנחם (ר' יוזפא) מנאנאש ב"ר יעקב - תקפ"ט**

י"ד שבט

- **רבי יעקב יהושע אב"ד פפ"ד ב"ר צבי הירש (פני יהושע) - תקט"ז**
- **רבי יחיאל מאלכסנדר ב"ר שרגא פייביל מגריצא - תרנ"ד**
- **רבי אהרן ארי' מנאדבורנא ב"ר ישכר בער (ד' אהרן) – תרנ"ז**
- **רבי ארי' לייבוש מאפטא ב"ר יוסף זכריה מנחם מסליפיא [ב"ר חיים דוב מיאנוב] (ישמח צדיק) - תרפ"ט**

ט"ו שבט

- **רבי נחמי' הלוי מדובראוונא ב"ר אברהם בירך (דברי נחמי') - תרי"ג**
- **רבי גדליהו אהרן מלינין ב"ר יצחק יואל (הן אהרן) - תרל"ח**
- **רבי ישראל יוסף לאבין (החתן מהרי"א) מזידיטשוב ב"ר יעקב נפתלי הירץ - תרס"ב**
- **רבי שלמה דוד יהושע מראדזימין ב"ר יעקב ארי' - תרס"ד**
- **רבי שמעון (השני) מיערוסלאב ב"ר בונם מנחם מנדל - תרע"ה**

גזרתי, בדמי ימי אלכה, ומתיירא הייתי שלא יעשה ביתי קברי לנסקלין ולנשרפין לנהרגין ונחנקין, ארבעתן כאחת עלי היו ודין ארבע מיתות לא בטלה ממנו, זאת ועוד אחרת שקורות הבית ריהטיו ועציו ואבניו נדמו עלי כעדים גמורים, אמרתי פן יפגעו בי להיות יד העדים בי בראשונה להמיתני.

אמנם בחמלת ה' עלי לא נתנני אלוקים להרע עמדי וכמו ערך שליש או רביע שעה אחר ששקט קול המפלה עדיין קול שפעת המולה המון לאלפים ולרבבות הולך וסוער הרומסין על הגג ותבקע הארץ לקולם, ורבים אשר המיתו ברמיסתם יותר מאשר בראשונה אף שכוונתם להציל ולפקוח הגל, סוף דבר כבר יצאתי מכלל וודאי ספק נפשות לידי ספק.

אז אמרתי עודני בתוך הגל אם יהיה אלוקים עמדי והוציאנו מן המקום הזה לשלום ויבנה לי בית נאמן להרבות גבולי בתלמידים לא אמנע עצמי מכותלי בית המדרש ולשקוד על דלתי העיון בסוגיות הש"ס ופוסקים וללון בעומקא של הלכה אף לינות הרבה בענין אחד ובזה חשקה נפשי לילך בעקבות אבותי ה"ה אבי אמי רבתא הגאון ור"מ דק"ק קראקא שחיבר ספר מגיני שלמה ליישב קושיות התוס' על רש"י ז"ל וליישב מה שמניחין התוס' בתימה, ולעת ההיא עדיין לא זכינו לאורו של הספר הנ"ל רק מאשר אבותינו סיפרו לנו ולמשמע אוזן תאבה נפשי ללכת גם אני בדרכיו.

אני טרם אכלה לדבר הדברים אל לבי שמע ה' בקול עניי, ונתן לי מהלכים בין העמודים, כמין שביל ממש נעשה לי ויצאתי בשלום בלי פגע וחבל, אז ידעתי נאמנה כי מה' היי הדבר ממש במקום שאין מצילין, מאז והלאה שמתי הדברים אל לבי שיהא עיקר לימודי בדבר החלכה בהש"ס ופוסקים ושלא להעלות בכתב שום דבר בעניני הדרוש או שאר לימודים שהם רחוקים ממרכז לימוד האמת אם לא לעתים רחוקות רק כל זמן שיתחדש לי שום דבר בסוגיית הגמרא או בפרש"י ותוס' והי' הדבר נוטה בעיני שהוא על צד דרך לימוד האמיתית לפי דרך קדמונינו ורבותינו אותה אבחר ואקרב לכתוב בספר הזכרונות... הלא כ"ד זעירא דמן חבריא אוד מוצל מאש נאום הצעיר יעקב יושע בלא"א מוהר"ר צבי הירש זצלה"ה"

ואכן קיים את נדרו ובשנת תצ"ט הוציא לאורה ספרו הגדול, ומקובל שאחרי שנעשה לו הנס קיבל עליו לישב שתי שנים ללמוד בבית הכנסת מדי יום י"ח שעות ברציפות, ובחורף מן הקור הגדול נקרשו שערות זקנו מן הגליד, והביאו לו מים חמין לרחצו, ואז סידר החידושים להביאם לדפוס וקודם שהחל לחבר את חיבורו גמר את הש"ס ל"ץ פעמים בעיון.

ימי ההילולא

ט"ו שבט

- **רבי דוד מקאלמייא ב"ר שלמה** (תלמיד הבעש"ט) - **תק"ס**
- **רבי אשר צבי אב"ד קארעץ ב"ר דוד** (תלמיד המגיד, מעין החכמה) - **תקע"ז**
- **רבי חיים מרדכי מרגליות** (שערי תשובה) **ב"ר מנחם מאניש - תקפ"ג**
- **רבי יעקב שמשון דאנציג מקראקא** (תלמיד הנוע"א) **ב"ר אליעזר - תקצ"ז**
- **רבי ברוך שלום ב"ר מנחם מנדל מליובאוויטש - תרכ"ט**
- **רבי יעקב ב"ר דוד מזאבלטאב - תרמ"א**
- **רבי שלום מרדכי הכהן שבאדרון מבערזאן ב"ר משה הכהן** (שו"ת מהרש"ם) **תרע"א**
- **רבי יעקב יצחק מקאלושין ב"ר אברהם אלחנן מדומברובא - תר"פ**

י"ו שבט

- **רבי משה מקיטוב ב"ר שלמה** (תלמיד הבעש"ט) - **תרצ"ח**
- **רבי דוד לייב מגיד ב"ר צבי הירש מנאדבורנא - תר"ט**
- **רבי יחזקאל מקאזמיר ב"ר צבי הירש - תרט"ז**
- **רבי חיים פלאג'י מאיזמיר ב"ר יעקב - תרכ"ח**
- **רבי יעקב ב"ר דוד מזאבלטאב - תרמ"א**
- **רבי חיים שמעון שפירא מטלוסט ב"ר דוב בערצי - תרס"ד**
- **רבי שלום מרדכי הכהן שבאדרון מבערזאן ב"ר משה הכהן** (שו"ת מהרש"ם) **תרע"א**
- **רבי יעקב יצחק מקאלושין ב"ר אברהם אלחנן מדומברובא - תר"פ**

י"ח שבט

- **רבי מנחם ישכר דוב** (רבי מענדל בער) **מפשעווארסק ב"ר אליעזר מליזענסק- תקע"ד**
- **רבי משה מלאדמיר ב"ר שלמה מקראלין - תקפ"ט**
- **רבי מרדכי יהודה לעוו מאינטארדאם ב"ר ישכר - תרס"ז**

י"ט שבט

- **רבי שמואל מסלאנים ב"ר יחיאל מיכל אהרן** (דברי שמואל) - **תרע"ז**
- **רבי שמעון גרינפעלד מסעמיהאלי** (שו"ת מהרש"ג) **ב"ר יהודה - תר"צ**
- **רבי אלימלך מנחם מענדל ב"ר דוב בעריש מביאלא - תרצ"ו**

על כס הרבנות

אחרי חורבן ביתו בנה הפנ"י שנית את ביתו עם בת נגיד וצדיק ר' יששכר בער מלעמבערג וגמר אומר לעזוב העיר לעמבערג כי בגודל מידת טובו ורב חמלתו חשש שבכל עת שיראהו חותנו הראשון יתעצב אל לבו שיזכר צרת הבת, ועבר לעיר קארוב ומשם לעיר טארלא בה נתקבל לאב"ד ור"מ ונהרו אליו שם תלמידים רבים לדרוש תורה מפיו, והקים בנין לישיבתו שעמד על תילו עד המלחמה האחרונה והי' נקרא בפי כל "בית המדרש של הפני יהושע".

בשנת תע"ד והוא בן ל"ג שנה התקבל לשמש ברבנות בעיר לינסק עפ"י המלצת החכם צבי שהעיד על רוב גודלו.

בשנת תע"ח נתרוקן כס הרבנות בעיר הגדולה לעמבערג כי רבם הגדול החכם צבי נפטר, או אז נמנו וגמרו ראשי וטובי העיר להמליכו עליהם ולתת כתר מלכות הרבנות של העיר לעמבערג על ראשו והוא הי' אז רק בן ל"ז שנה.

גם שם בלעמבערג הרבץ תורה והשפיע מהודו לתלמידים ובית מדרשו נתפרסם בכל מדינת פולין למרכז תורה שמשם יצא תורה והוראה לישראל, ומסופר ששם בלעמבערג למד אצלו המגיד הק' ממעזריטש זי"ע, כמו"כ ידוע שמרן הבעש"ט הק' קודם שנתגלה הי' משמש זמן מה כשוחט בלעמבערג, והפנ"י ציוה פעם לכל השוחטים מהגליל שיבואו לפניו להראות את חלפיהן, כשהוציא הבעש"ט את הסכין להראות לפניו, ראה הפנ"י השם הוי"ה ב"ה על הסכין, ונבהל מאוד ממראה הזאת, ותיכף ומיד עמד מעל כסאו וביקש מהבעש"ט הק' שימחול לו על שהטריח אותו על כך שיבוא לפניו, והבעש"ט הק' אמר אז בזה"ל: אפילו מלאכי השרת או שרף, לא הכירו אותי עד עתה, שלא ידעו כוחו הגדול וקדושתו ועבודתו להבורא ב"ה, והצדיק הזה תיכף הכיר אותי, ורואה מעלתי".

על אף היותו אברך צעיר לימים ניהל את הרבנות ביד רמה, וחגר כלי מלחמה כנגד פורקי עול פוחזים וריקים, ובמיוחד נגד אלו שהטו עקלקלותם ונטו אחר שבתי צבי שר"י, ביום שבעה עשר בתמוז שנת תפ"ב הקהיל את בני עדתו והדליק נרות תקע בשופר וצווח בקול רעש גדול נגד טומאת הש"ץ והטיל בשמתא וארור את כל מי שיש לו קשר כל דהו עם הכת הזה, דבריו שיצאו מלב הטהור נכנס ללבם ומצאו אוזן קשבת ואחר האסיפה באו אנשים להתוודות לפניו בבכיות שנכשלו בעוון זה וחפצים לשוב בלשב שלם, והפנ"י קירבם והורה להם דרכי תשובה.

אך נמצאו אנשים בני בליעל שלא סבלו את הצדיק ואת ידו הרמה, וימרדהו וישטמהו וירו בו חיצים, ואף שרבו תומכיו וגם ועד ארבע ארצות עמד לימינו, עכ"ז עזב את העיר לעמבערג בשנת תפ"ה ועבר לעיר בוטשאטש, משם נתקבל לרבנות לעיר בערלין והמשיך בעבודת הקודש בהנהגה ובהרבצת תורה.

אולם גם את העיר בערלין הי' צריך לעזוב, וגם שם מחמת האמת והצדק שהי' בו, הדבר הי' בעת שחרץ משפט דין תורה נגד אחד מהאנשים שהי' נגיד ושוע והי' גבר אלים ומקורב למלכות, והפנ"י קיים מצות "לא תגורו מפני איש" ולא הסתפק רק בהוצאת הפסק דין אלא הוכיחו בשבט מוסר על החמס והעוול שעשה לאחרים, ויקצוף האיש מאוד והתגר מלחמה נגד הפנ"י, ובנוסף לזה שאז מתה עליו בתו והני תרי גרמו ריעותא לגופו הקדוש ופגעו קשות בבריאותו, ועפ"י עצת הרופאים עבר בשנת תפ"ט לעיר המרפא טעפליץ למצוא מנוח לנפשו, והנגיד הנ"ל ירד מטה מטה במצבו כי דבקה בו הקפדת הפנ"י שהפליט באמרו אז: כי בקרוב יתקיים בו מה שאחז"ל עתידין בעלי זרוע ליפול.

בהיותו בטעפליץ הגיעו אליו הרבה הזמנות מקהילות חשובות לכהן ברבנות בעירם ומכל אלו בחר לו הפנ"י את העיר מיץ, בשבתו על כסא מלכותו במיץ נתאהב הפנ"י על אנשי העיר

ובשבתו שם במנוחה על התורה ועל העבודה גמר אומר בדעתו לקיים את נדרו הגדול אשר נדר בעת צרה ולהוציא לאור חלק אחד מספרו פני יהושע על כתובות גיטין וקידושין, הספר יצא לאור בשנת תצ"ט ועד מהרה נתקבל בכל שערים המצוינים בהלכה ותהילתו מלאה הארץ ולא זזה משולחנם של כל ההוגים והלומדים.

בשנת ת"ק נתקבל אחר כבוד לכהן על מקומו של הגאון ר' יעקב הכהן פאפערש זצ"ל בעיר פראנקפוט-דמיין העיר הגדולה לאלוקים עיר מלאה חכמים וסופרים שהיתה אז הקהילה החשובה ביותר בכל ארץ אשכנז, תקופה זו היתה גולת הכותרת של ימי חייו, ושם נקבצו אליו תלמידים עילויים מכל הקצוות בקיאין וחריפין ואלו גדלו והצליחו ונעשו גדולי תורה והוראה, והמפורסם מהם הי' הגה"ק ר' נתן אדלער רבו של מרן החתם סופר.

עקב מחלוקת שפרצה בעירו נאלץ לעזוב את פראנקפורט-דמיין ונתקבל לאב"ד ווארמייזא על מקומו של הגאון ר' משה בן הגאון ר' אברהם ברוידא זצ"ל, בכל מקום רבנותו הצטיין בתקיפותו המיוחדת ועמידתו האיתנה על כל קוצו של יו"ד בגדרי ההלכה והצניעות, ולא נשא פנים לאיש.

אחרית ימיו

בשנתו האחרונה עבר לגור בעיר אופנבאך ובחודש שבט שנת תקט"ז נפל על ערש דוי, ובערש"ק י"ד שבט הורע מצבו והרגיש כי בא קיצו, ויקרא לאשתו ובניו ויצו להם שיקברוהו בעיר פראנקפורט החביבה עליו כי שם הגיע לשיא הצלחתו בהרבצת תורה, גם ביקש שלא יספידוהו, אח"כ הי' שפתותיו נעות וקולו לא ישמע וכאשר הרכינו עצמם הנוכחים שם לשמוע את דבריו, הגיד להם שלפני זמן מה בא אליו שליח מן השמים לכבדו בדרשה שיאמר תיכף אחרי פטירתו בפני הישיבה של מעלה ולכן הוא חוזר עכשיו על החידוש למען יהי' שגור בפיו.

ובאותו יום החזיר את נשמתו הטהורה לבוראו והוא בן ע"ה שנה, ועליו אמרו המושלים כי נולד באמ"ת ומת ביוש"ר, את ארונו נשאו לפראנקפורט-דמיין ושם קשרו עליו רבני דורו מספד תמרורים, ובראשם הגאון בעל הנודע ביהודה זי"ע, שלא חשש לצוואת הפנ"י שלא להספידו בשום מקום, יען כי הי' רבן של כל בני הגולה.

פני יהוש"ע

ספרו הגדול פני יהושע זכתה לחיבה יתירה בעולם התורה, כאשר העיד הנודע ביהודה זצ"ל בלשון קדשו: "כל מבקש ה' זה הלכה ברורה צמאה נפשו לחיבורי הגאון", הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע הי' אומר: "שהגם שספר פני יהושע מיוסד אך ורק בתור פירוש, מכל מקום אפשר לסמוך עליו גם בתור פסק", ובשו"ת אבני צדק [דעעש] (חו"מ סוף סי' ע"ז) כתב וז"ל: ובאזני שמעתי מפה קדוש אדמו"ר הגאון חתם סופר זצוק"ל, שמחיבור הרשב"א לא קם כחיבור הפני יהושע", כן כתוב בספר אוצר החיים [קאמארנא] וז"ל: ראיתי בספר הקדוש פני יהושע והרב הזה הוא גאון שבגאונים, צדיק קדוש וחסיד, ומיהושע עד יהושע לא קם כיהושע, ומתאמרא משמיה דהגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע שסגולה לשמחה הוא ללמוד בספר פני יהושע.

סיפר מרן החת"ס שאלוף נעורו מו"ה מענדיל שהי' דיין בפאנקפרוט-דמיין ותלמידו של הפנ"י סיפר לו כי רבו הפנ"י רצה

לעשות חיבור על התורה להראות בו האיך כל מנהגי ישראל מרומזים בתורה, וכתב עד פר׳ נח בלבד ל׳ דפים, ונפטר אח״כ, וגילה קודם פטירתו שלא הניחו לו מן השמים לחבר חיבור נורא הליזה, ושאם זכה היה מקרב ביאת המשיח על ידי זה.

י״ז שבט

הגה״ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי״ע

נצר קודש

הגה״ק רבי יחזקאל מקאזמיר נולד לאביו רבי צבי הירש נסתר זי״ע, בנו של רבי זלמן, ושניהם הכירו עוד את הבעש״ט הק׳ זי״ע, הבעש״ט אמר פ״א לר׳ זלמן יהי׳ לך ארבע חיות, וכן הי׳, שהי׳ לו ארבע בנים עם שמות של חיות, ואחד הי׳ ר׳ הערש נסתר אביו של הרה״ק ר׳ יחזקאל, הרה״ק מקאזמיר התפאר עצמו שזכה לשמש את האחים הקדושים ר״ר אלימלך ור״ר זושא, שכשהי׳ ילד בן ח׳, אמר לו אביו פ״א בהשכמה בבקר בשעה חמש, קח לעקיך און בראנפען ולך לחוץ, ותראה שני אנשים, (הם הלכו אז לערוך גלות) אל תשאל אותם כלום רק תן להם הלעקיך והיי״ש.

דמות דיוקנו

הי׳ תלמידו של הרה״ק החוזה מלובלין, ומהמגיד מקאזשניץ זי״ע, סיפר הרה״ק מקאזמיר שכשהי׳ אברך הי׳ פ״א אצל הרה״ק החוזה מלובלין זי״ע, ואצל השלחן היו ישבים אנשים מכובדים והוא כיון שהי׳ אברך עמד אצל התנור, ונעלם אז מן השלחן איזה כלי כסף, וחפשהו אותם ולא מצאו אותן, וכיון שראו אותו עומד אצל התנור חשבו שודאי הוא הגנב, כי לא הי׳ במי לחשוד כי כולם הי׳ שם אנשים מכובדים, ושמע שמדברים ביניהם שכאשר הרבי ילך מהשלחן, אז יקחו אותי ויכופי אותי להודות, ופחדתי מהם כי חשבתי אולי יכו אותי, ותוך כך אמר הרה״ק החוזה, מי שרוצה לראות איך הי׳ נראה אברהם אבינו, ילך אצל התנור ששם עומד אברך שיש לו צורה של אברהם אבינו, ובאו כולם להביט בפני, וכך ניצלתי מהחשד.

תערוך לפני שלחן

כשגמר לאכול קעסט נתן לו חותנו עשרים רובל שיקנה סחורה, וכשיהי׳ הירידּ יסע להירידּ למכור את סחורתו וירויח כסף, ואז יצא הספר הק׳ באר מים חיים, הלך וקנה הספר, ועם שאר הכסף קנה קצת סחורה, והלך לביהמ״ד ללמוד מהספר, וכשהי׳ כבר בסוף הידידּ יצא לשוק, ולקח שלחן והניח על השלחן סחורתו, עבר גוי אחד וראה אותו מציע סחורתו, אמר לו עכשיו אתה בא כשכבר נגמר הירידּ, וזרק הגוי כל הסחורה על הארץ, אמר הרה״ק בזה״ל ״אוי איך בין געבליבן מיטן טיש״, רמז בזה שכנראה רוצין מן השמים שאהי׳ רבי ולערוך שלחנות.

עבודתו הק׳

הי׳ עובד השם במסירת נפש בכל דבר, ואלפים באו אליו לבקש ממנו דרך ה׳, עם כל זאת לא החזיק מעבודת ד׳ ע״י תעניתים וסגופים, אלא לעבוד את ד׳ בשמחה, וכידוע שהי׳ בעל מנגן נפלא, וחיבר הרבה ניגונים, וכל שבת חיבר ניגון חדש, ואמר ששבת שלא חיבר ניגון אין לא עונג שבת, פ״א בא איש אחד לפניו שיורה לו דרך ד׳ ע״י תעניתים וסיגופים, אמר לו הנשמה כבר הנחת באדמה, ועכשיו אתה רוצה להניח גם גופך באדמה, גם הי׳ ממאס מאד את הבלי עולם הזה, וכאשר בא אליו אדם עם בקשה בעניני הבלי העולם הזה לא הי׳ רוצה בכלל לדבר עמו, אלא הופך את פניו ממנו, כל השתדלתו הי׳ רק לזכות את הרבים ללמדם דרך ה׳, ואכן העמיד הרבה חסידים יראים ושלמים, פ״א בא לפניו אדם אחד ורצה לשאול ממנו עצה באיזה מסחר, והוא כדרכו פנה ממנו פניו, ויהי׳ כאשר עומד שם בא לפניו אחד מחסידיו, והי׳ כן מדבר עמו בעניני מסחר וברכו בהצלחה, אז העיז האיש ההוא אשר לא ענהו, ושאל את הרה״ק מה נשתנה למה לו לא רוצה לענות בעיניני מסחר דהוא ממאס בהבלי עוה״ז, א״כ למה לחסידיו הוא כן עונה בהבלי עוה״ז, ענה לו הרה״ק מקאזמיר, משל למה הדבר דומה, סוחר אחד בא לירידּ וקנה אצל סוחר גדול הרבה סחורה, ויהי כאשר רצה ללכת ראה שחסר לו זפת למרוח את אופני העגלה שלו, אמר לו הסוחר הגדול שהוא יתן לו קצת זפת שהוא קנה לעצמו עבור עגלתו, עוד הם מדברים נכנס איש זר שגם הוא הי׳ צריך לזפת וביקש מהסוחר הגדול שימכור לו זפת, אמר לו הסוחר הגדול, וכי אני מוכר זפת, אמר לו האי הלא ראיתי שאתה נותן להסוחר זפת, אמר לו הסוחר הגדול, הסוחר הזה קנה ממנו הרבה סחורה נתתי לו גם מעט זפת משלי, אבל אתה לא קנית ממנו כלום למה אתן לך זפת, כך גם – סיים הרה״ק – אותו חסיד הוא יר״ש גדול והוא בא ללמוד אצלי דרכי ה׳, ועכשיו חסר לו מעט זפת לעבור את עוה״ז, אני נותן לו עצה גם מזה, אבל אתה לא בא אלי רק בדברים של עניני עוה״ז, זה לא מסחרי ואין לי עסק בזה.

עין רואה

הרה״ק כל פעם לפני שאמר דבר תורה או שאר דבר נחוץ הסתכל על ידיו הק׳, ואמר פעם, הנביאים ג״כ הסתכלו על ידיהם לפני שאמרו נביאות, כמו שכתוב ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר, (פי׳ שעל ידיהם של הנביאים הי׳ כתוב מה שיאמרו) ואכן הי׳ רואה בעיניו הטהורים דברים העתידים להיות וע״י זה פעל ועשה ישועות וכדו׳, פ״א הי׳ שריפה בקאזמיר, ובאו לפניו להזכיר הצרה, יצא לחוץ והראה על כמה בתים שמשם יוציאו האנשים והחפצים, משום שהשריפה יגיע לשם, ועל כמה בתים הראה שאין על מה לדאוג דלא יגיע שם השריפה, וכן הי׳, – אביו נטמן בעיר פראגא, כשהי׳ המלחמה עם הקאזאקין שהרגו וחמסו בכל מקום בואם, הגיע גם לפראגא, ועשו שם שמות והרגו וחמסו כדרכם, וגם על בית החיים עשו חורבן והרסו שם המציבות, ולא הי׳ ניכר איפה עמדו לפני ההריסה, אחר המעשה הנ״ל בא פ״א הרה״ק מקאזמיר, והלך לבית החיים עם מקלו, והכה במקלו על מקום אחד ואמר כאן שוכב אבא, ״דא ליגט דער טאטע״, והחזירו המצבה ע״פ רוח קדשו.

אחד מחסידיו הי׳ גר במרחק רב מקאזמיר, ורצה לנסוע לרבו, אבל היות שהי׳ איש עני ואביון ולא הי׳ לו כסף עבור פדיון, ובלי פדיון הי׳ בוש ליכנס לרבו, ובגלל זה לא נסע לרבו, מקור מחייתו של אותו חסיד הי׳, שהי׳ ציד של דגים, פ״א ביום ראשון

בשבת העלה במצודתו דג גדול מאד, שמח שמחה גדולה, שחשב בדעתו שיתן הדג הגדול הזה לרבו במקום פדיון ועל ידי זה יוכל ליסע לרבו, אבל לא הי' יכול לשית עצות בנפשו איך יוכל להביא את הדג חי לקאזמיר הלא הי' מרחק רב מביתו, עד שעלה במחשבתו, שיקשור את הדג וישאירו בנהר וכך ימשוך אותו עד לקאזמיר, וכן עשה, ולקח את אבנטו וקשר את הדג, והוא הלך על שפת הנהר ומשך את הדג אחריו, וכך הלך עד יום חמישי, וכבר הי' סמוך ונראה לקאזמיר, ביום חמישי התחיל לנשב רוח חזק מאד, והדג נפל מידיו ונפל לעמקי הנהר ונעלם מעיניו, חשב החסיד מה לעשות לחזור אינו יכול שהוא כבר רחוק מביתו, וליכנס לרבו בלא פדיון גם לא רצה, ולבסוף החליט בלית ברירה ליכנס לקאזמיר, כשהגיע לעיר נכנס לביהמ"ד, ושמע אנשים מדברים ביניהם ממעשה פלא שקרה, שציידי הדגים צדו דג גדול מאד והדג הי' חגור באבנט, והציידים חשבו בדעתם שדג עם אבנט שייך להרבי ולכך הביאו את הדג להרבי, כאשר נכנס החסיד לרבו אמר לו הרה"ק מקאזמיר בשחוק פלא מחסיד קודם שולח את הפדיון ואח"כ בא בעצמו,

פ"א בליל חג השבועות נכנס לערוך השלחן מאוחר מאד, והי' שם בביהמ"ד אחד מגדולי החסידים שעוד נסע להרה"ק מלובלין, ונרדם שם בביהמ"ד, וחלם כי הוא בשמים והגיע עת שמלאכי השרת צריכים לומר שירה, ורואה שלא מתחילים, והי' פלא בעיניו למה לא מתחילים, ופתאום שמע קול הכרזה שמכריז שרבי יחזקאל מקאזמיר עדיין לא עשה קידוש וצריכים להמתין עליו, ואז נכנס הרה"ק ר' יחזקאל לערוך את השלחן, ומתוך כך ויקץ אותו החסיד, כשלקח את הכוס לעשות קידוש אמר לאותו חסיד "אמת מען וואלט אויף אונז, זאל מען וואלטן נאך אביסל", והניח עוד פעם הכוס ואח"כ התחיל לעשות קידוש.

כי שרית עם אלקים

דרכו הי' תמיד להליץ לפני הקב"ה בעד בניו הכלל ישראל, פ"א אמר ראו נא הקאשיא מאכער"ס (כך קרא להמלאכים המקטרגים ח"ו על ישראל) נראה מה עשו שנים מהם שהורידו אותן לעולם הזה, הנה אין להם יצר הרע ומקטרגים על האדם שיש לו יצר הרע, ותוך כדי דיבורו של אותן הדברים פקע קורה מהתקרה, אמר, כנראה שחרה להם על הדברים אשר דברתי.

אוירא דאר"י ישראל

תלמידו הגאון ר' חיים אלעזר וואקס זי"ע אב"ד קאליש מח"ס "נפש חיה", הי' פ"א אצלו, ושאלו הרה"ק מקאזמיר, למה כותבין בשטרי מכר שהקרקע מכור "מתהום ארעא עד רום רקיעא", והשיב שאינו יודע, אמר לו הרה"ק אספר לך מעשה מה שקרה לי, בימי חורפי הייתי לומד עם ר' משולם מפלונצק, ודרכנו הי' לקום בעוד לילה, והלכנו ביחד לביהמ"ד ללמוד, פ"א כשקמנו בלילה, שמעט קול אנחה, ונבהלנו מאד, ונתחזקתי ושאלתי מי זה, והשיב הקול ב"אידיש", התקרבנו אחר הקול, וראינו איש שוכב ערום, כמעט בלי נשמת חיים, לקחנו אותו לביהמ"ד, וטפלנו עמו עד ששב לאיתנו, אז שאלנו אותו מי הוא ומי הביא אותו לפה, וסיפר שהוא הי' משומד ר"ל ודר באיזה כפר ולו אשה ובנים, פ"א בא אליו בחלום זקינו מעולם העליון, ואמר לו חזור בתשובה, ואם לו אעביר אותך מן העולם, ולא שמתי לבי לזאת, ובליל שני בא עוד פעם והכה אותי, ובבוקר כשקמתי לא ידעתי לשית עצות, אם ליקח אשתי ובני או שאמלט לבדי, עד שעבר היום, ובלילה בא אלי בכעס גדול, ושאלתי אותו מה לעשות עם אשתי ובני, אמר לי אין לדאוג להם כלל, אמרתי לו איני יודע אנה לברוח, אם תרצה תקח אותי לאיפה שתרצה, ותכף לקח אותי וישאני באויר ויביאני עד הלום, ואמר לי שיש פה הרה"ק ר' יחזקאל, והוא יעשה לך טובה, ואמר הרה"ק, שאלתי את המומר אם דיבר עם הרוח בעת שנשא אותו, והשיב לי שמפעם לפעם הי' מוציא אנחה ושאלתיו למה הוא נאנח, השיב לי שכל פעם שאני צריך לעבור באויר למעלה מבית נכרי, קשה עלי מאד לעבור, אז סיים הרה"ק מקאזמיר, מזה המעשה יכולין להבין למה צריך לכתוב שהקנין היא עד לרקיע, כדי שיהא האויר כולו של ישראל.

ביטל כמה גזירות

בעת שיצאה הגזירה לשנות המלבושים למלבושי עכו"ם ולגלח הזקן, השתדלו אז הרה"ק ר' איציקיל וואַרקער והרה"ק בעל חי' הרי"ם והרה"ק מקאזמיר זי"ע לבטל הגזירה, פירש אז הרה"ק מקאזמיר הפסוק אלה עשית והחרשתי, על שאר גזירות החרשתי, דמית היות אהי' כמוך, אתה רוצה שאהי' נראה בצורתי כמוך, אז אוכיחך ואערכה לעיניך.

איזהו חסיד

פ"א הגיע הגאון ר' עקיבא אייגר זי"ע לאיזה עיר, ויצאו כל העיר לקבל פניו, והרה"ק מקאזמיר שהי' אז עוד אברך הי' גם הוא בין הבאים לקבל שלום, וכשהושיט לו ידו, אמר לו ר' עקיבא כי מרגיש שהוא חסיד, ויאמר לו מה זה חסיד, אמר הרה"ק ר' יחזקאל איזה חסיד המתחסד עם קונו הפשט היא איזה חסיד פי' מה נקרא חסיד, המתחסד, שכל מה שחסיד עושה, עם קונו, עושה רק עם קונו, דהיינו שרק קונו יידע מזה, –פ"א אמר מהו החילוק של חסיד ומתנגד, מתנגד דומה לקאנדיל צוקער, שהוא בעצמו מתוק מאד אבל אינו יכול להמתיק אחרים, אבל חסיד הוא כמו צוקער רגיל שיכול להמתיק גם לאחר, וסיים במתק לשונו "איך זאל צוגיין אבי יענעם זיס מאכן".

אחרית ימיו

הי' לו מקל של הרה"ק רבי אלימלך, ובעת שחלה את חליו האחרונה, צוה שיניחו המקל על גופו הטהור, ובאותו זמן בא תלמידו הגה"ק אב"ד קאליש זצ"ל לבקרו, הרה"ק מקאזמיר לא הי' רוצה לאכול, אמר המשמש להגאון שיש לו ד"ת עם הרבי מפני שאינו רוצה לאכול, צווח הרה"ק מקאזמיר שאינו רוצה דין תורה הוא רוצה רחמי תורה, הגאון לא הגיב כלום, אח"כ שאל הגאון את הרה"ק וואס וועט זיין, ואמר הגאון המימרא של ר' מאיר מפרימעשלאן זי"ע על הפסוק הללוהו בתוף ומחול, "אז מען דארף אויספויקען" שהקב"ה ימחול העונות, אמר הרה"ק שהוא מפרש בתוף ומחול שהסוף יהי' שהקב"ה ימחול העונות,– בטרם

הסתלקותו אמר ואתחנן אל ה', "איך בין געווארן געבעטן צום אייבערשטן", נסתלק ביום י"ז שבט תרט"ו.

י"ט שבט

הגה"ק רבי שמואל מסלאנים זי"ע
[בעל "דברי שמואל"]

מתולדותיו

הרה"ק הדברי שמואל מסלאנים (שנקרא בפי חסידי סלאנים ורבותיהם "דער פאטער") נולד בשנת תר"י לאביו רבי יחיאל מיכל אהרן בנו יחידו של ראשון לאדמור"י סלאנים הרה"ק בעל יסוד העבודה, מרן הק' הדברי חיים אמר על גודל נשמתו הק' שזה חמש מאות שנים שלא ירדה נשמה כמותו בזה העולם בילדותו זכה לשחר פניו של הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (רבו של בעל היסוה"ע), ואת רוב חכמתו שאב מבארו של זקינו היסוה"ע שהאציל עליו מהודו וחבבו כבבת עינו.

בצל מרן הק' מצאנז

הי' מרבה לנסוע בצל צדיקי דורו אף לאחר שכבר נשא להולמו את כתר האדמורו"ת, גם למרן הק' מצאנז הרבה להסתופף בצלו הק', ופעם ישב בצלא דמהימנותא כמעט שנה, הד"ח העריצו והחשיבו למאד, ומספר שפעם אמר הד"ח שכל מי שהוא נכד של איזה צדיק ובנש"ק יבוא לשולחנו הטהור (כידוע שהד"ח ערך שולחנו הק' גם בחול) ונאתספו כולם וביניהם הדברי שמואל שהי' אז שם בצאנז, ואמר מרן הק' הד"ח מוסר ודברי כיבושין לפני הנאספים ובאמצע דיבוריו יצא הדברי שמואל משם, ענה הד"ח ואמר "אזוי דארף אויסזעהן א אייניקל ווי דער סלאנימער" וכשנכנס לשם הדברי שמואל בחזרה הביטו כולם עליו כי לא ידעו רום מעלתו כי הי' נחבא אל הכלים, וכשראה שהרגישו בו נסע לביתו.

בצל הרה"ק מטשארטקוב

גם הרבה לנסוע לעתים תכופות להרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב (בנו של הרה"ק מרוזי'ן) והי' מקורב אצלו מאוד, באחד מכתביו להרה"ק מטשארטקוב כתב בזה"ל כבודו יודע עומק לבי ופעם כתב לו בקוויטל שיהי' ראוי ומוכן ויוכל לקבל ההארות שמאירין ונותנים לו מן השמים, וסיפר שפעם בהיותו בטשארטקוב שמע מפיו הק' שאמר "א קינץ דעם דור המדבר שהיו דור דעה וראו כל המופתים, אילו היתה עכשי רק קצת התגלות אלוקית א ברעקעלע התגלות היו כל הפושעים חוזרים בתשובה" וענה הדברי שמואל שאילו הי' נאך א קלענערע התגלות וואלטן אלב רבי"ס תשובה געטאהן, והכיר בפני הטשארטקובער השתנות אמר הדבר שמואל ניין ניין מיר מיינען זיך אליין, והי' שם הרה"ק רבי משה מקאזניץ זי"ע ואמר דבר שהי' בכלל ויצא מן הכלל לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא.

אמירתו לגבוה

הי' מרבה לומר דברי הדרכה וחסידות לעדת צאן מרעיתו, ואמר פעם שאם הי' לומד באיזה ספרים קדושים לפני עריכת שולחנו הק' יהי' טובה גדולה לנפשו ברם שלא יוכל להנמיך את עצמו לומר דברי תורה שהם במדריגת חסידיו ומשום הכי מוותר על זה לטובת שומעי לקחו, וסיפר משמשו שפעם בנסעו אתו בעגלה שאל אותו רבו הדברי שמואל מה אמרנו בשבת זה, ענה דאמר שאלו שהיו לומדים ועובדים כאשר יבואו לעולם העליון ויראו להם חלקם בגן עדן לא ימצא חן בעיניהם ויחשבו כי לפי עבודתם היו צריכים לקבל חלק יותר גדול יאמרו להם שילכו אל אלו שבשבילם הי' מתפלל ולומד כדי למצוא חן בעיניהם, והוא יתן להם גן עדן, ענה לו הדברי שמואל דאינו זוכר שאמר דיברים כאלה (לרום מדריגתו).

במשא העם

הדברי שמואל הי' מאוד מקושר בעבותות אהבה לקהל חסידיו והי' דואג לשלומם הטוב בגשמיות וברוחניות ואף כשלא שהו בצילו הי' ממשיך להם ישועה בעניניהם, וסיפר חסיד אחד מעיר סלאנים שפעם איקלע ביום הפורים בעיר טומאשוב והי' לו עגמת נפש גדול על שאינו יכול להיות ביום הקדוש הזה בצל רבו, ופתאום הרגיש הארה גדולה שלא לפי ערכו ומדרגתו והרגיש כאילו הוא נמצא בסלאנים ממש, ואח"כ כשחזר לעיר מגוריו סלאנים סיפרו לו איך שבפורים בשעה פלונית הרים הדברי שמואל את ידיו ואמר ד' יעזור לאפרים שלום (כך הי' שמו של בעל העובדא) בטומאשוב, וזה הי' בדיוק באותה שעה שהאירו עיניו. וסיפר משמשו שפעם נכנסה הרבנית והזכירה את בניהם ישכר לייב שצריך להתייצב לצבא ענה לה "די האסט איין ישכר לייב איך האב אסאך ישכר לייבלעך".

רופא חולים

אחד מחסידיו חלה במעיו ופעם בעת עריכת השלחן פנה הדברי שמואל לאחד ממקורביו ואמר דהלא נכון הוא שקוגל טוב למעיים, וענה לו מקורבו דאמנם הוא טוב, ונתן הדב"ש לחסידו החולה חתיכת קוגל, וכן כשהביאו את החמין שאל הדב"ש מקורבו דאם נכון הוא שטשולענט טוב למעיים וענה לו שכן, ונתן לחסידו החולה ואכל וקם מהשולחן ברי אולם, והי' לפלא שהרי מאכלים אלו קשים לחולי מעיים, ופעם התאונן לפניו חסיד אחד על כאבים בפרקי יד ימינו ולקח הדב"ש את ידו ומישש בידו הק' מתחלתו עד סופו ועבר ממנו כל הכאב (וצוה עליו שלא יספר את זה, ולאחר תקופה ארוכה סיפר זאת להרה"ק הרמ"ח מסלאנים זי"ע).

הסתלקותו לחיי העוה"ב

ביום שב"ק פ' יתרו ח"י שבט יום אחד לפני הסתלקותו אמר לרוב ענוותנותי' דאמרי' בשירה "זה אלי וואס האט דאס מיר געקאסט" היינו מה שלמתי על זה ומה נתתי משלי עבורו, כלום שניתי את הטבעיות והתשוקות שלי למען כבודו ית', אלא אלוקי אבי בזכות אבותי הק' שמסרו נפשם עבורו הרי הוא נקרא גם אצלי, יצאה נשמתו ביום י"ט שבט תרע"ו לפ"ק ומנוחת כבודו בעיר ווארשא, דברי תורתו ומכתביו נדפסו בספר דברי שמואל.

וימים אלו של שובבי"ם ת"ת מסוגלים הם להתענות בהם יותר מכל ימות השנה.

(האריז"ל בשער רוח הקודש)

◆◆◆

להתענות בשובבי"ם ובשנה מעוברת להתענות גם בפר' תרומה תצוה כמבואר בכתבי האר"י הק' זצ"ל, ומוח"ז הקדוש מוהר"ם מטשערנאביל זי"ע אמר שאליהו גילה לו ג' דברים לתיקון, א) להיות ניעור כל ליל ו' עש"ק, ב) להתענות שובבי"ם ביום ו' דווקא ולא ישלים [כי יום השישי הוא נגד יסוד ולכן בו דווקא צריך להתענות], ג) לגמור כל התהלים בלי הפסק ביום השבת בבוקר.

(אור הנר)

◆◆◆

ואמרו משמו של הרב הקדוש מוהר"ר מרדכי מטשערנאביל זלה"ה שסגולה ליזה להתענות בעש"ק ובשבת קודש יאמר תהלים וטוב לתיקון החטא.

(דברי יחזקאל)

◆◆◆

ונאמר בזה המרומז בתוה"ק באשר ימי השובבי"ם ממשמשים ובאים וצריך כל איש הישראלי לעורר עצמו בתשובה לפשפש בדרכיו ומעשיו אשר עשה ופעל בימים שעברו כמאמר הנביא שובו בנים שובבי"ם והחי יתן אל לבו לתקן את אשר פגם בנפשו וביותר צריך לתקן החטא הידוע לאשר בו נכללים כל החטאים ר"ל כמבואר בספה"ק ותקנו ימי תענית בימים הללו ואשרי האיש שזוכה להזדכך עצמו ולטהר מן החטא הזה וכמעט אין צדיק בארץ והזמן הזה מסוגל לתיקון הלז כידוע.

(קדושת יו"ט)

◆◆◆

הגה"ק מציעשנוב זי"ע נהג עפ"י רוב להתענות בערבי שבתות של שובבי"ם, פע"א בסוף ימיו כשהיה כבר חלש (בשנת תר"ע נחלש והיה חולה ד' שנים עד הסתלקותו בשנת תרע"ד) מיהר לקדש אחרי התענית לפני שעה שש (כי הקפיד שלא לקדש בין שעה שש לשבע) ופע"א אחר שלקח הכוס בידו דפק המורה שעות שהגיע שעה שש, ומפני כבוד הכוס לא הניחה מידו, אלא חיכה שעה שלימה דבוק במחשבותיו הק' כשהכוס בידו על אף גודל חולשתו, ורק אחר כך קידש.

(ניצוצי אורות)

◆◆◆

תקנו קדמונינו ז"ל להתענות ולעשות תשובה בימי פרשיות של שובבי"ם כידוע מספרים הקדושים, והנה הגם שנתמעטו כעת כח הדורות בעוונותינו הרבים ואינם יכולים לעשות סיגופים ותעניות כראוי עם כל זה מי שנוגע יראת ה' בלבבו צריך להתאמץ בכל יכלתו ולעשות תשובה, ובפרט בימי הפרשיות של שובבי"ם המסוגלים לכך ומן הראוי לומר ברכת "תקע בשופר גדול לחירותינו" בכוונות הראויים, כמבואר בסידור האר"י ז"ל, גם היהי רצון הכתוב שם קודם חתימת הברכה והכל ביראת ה' וברעותא דלבא.

(אוהב ישראל)

◆◆◆

בימי השובבי"ם עפ"י רוב לא היה האמרי יוסף טועם אחר התפילה מאומה, ובימים הללו היה מתאמץ לומר בכל יום ח"י פרקים משניות, ועל כל פנים לגמור כל הששה סדרי משנה בימי השובבי"ם, והיה מזהיר מאוד את העם בסעודה שלישית לעשות לו כל אחד ואחד זמן לחשוב חשבון נפשו את אשר חטא לפני השי"ת ולהתעורר בתשובה ולעשות לו גדרים וסייגים שלא יבוא עוד לידי חטא ועון וסיפר שאחד מידידיו ואנ"ש בא אליו מעולם העליון ושאלו אותו אאמו"ר מה נעשה בדינו, ואמר לו שעוונותיו חמורים מאוד מאוד שם, ולא קיבלו ממנו בבי"ד של מעלה שום טענת אונס ואמתלא על זה, על כן החי יתן אל לבו לתקן כל העוונות בעודו בכוחו וחיותו, ויקבל על עצמו שיעמוד בנסיון שלא לחטוא עוד ח"ו.

(הקדמת חקל יצחק)

◆◆◆

הרה"צ ר' חיים אורי זצ"ל בהרה"צ ר' יוזפע נאנאשער זצ"ל מחסידי קאלוב אמר כי קבלה מרבינו רבי אלימלך זי"ע כי שמתענה בשובבי"ם משבת לשבת ואינו אוכל סעודת מלוה מלכה אינו נחשב התענית עד יום שלישי, והוסיף ר' חיים אורי ז"ל מרובה מדה טובה מי שאוכל סעודת מלוה מלכא נחשב כאילו התענה משבת לשבת.

(אוצר ישראל)

◆◆◆

פעם הגיע גביר אחד למקובל וביקש הימנו שישכור עבורו ת"ח אחד עני, והוא ישלם לו סכום רב אשר הוא יתענה עבורו תעניות שובבי"ם ת"ת, והמקובלים התפלפלו בהלכה בזה אם מועיל עבורו התענית של אחר או לאו, ולא הגיעו יחד לכלל הסכמה, ואמרו שישאלו את רבם רבי אברהם שמחה הורוביץ מבארניב זצ"ל, והשיב על אתר "שובו בנים שובבי"ם חוץ מאחר". (ליקוטי ש"י)

המנהג ישראל לתת מזונות לציפרים בשבת שירה

מנהגן של ישראל לתת מזונות לציפרים בשבת שירה וטעם המנהג הבאתי לעיל כיון שהעופות אמרו שירה על הים, וכן ראיתי כ' בשם המהר"ל מפראג שקבע מנהג בשבת פ' בשלח וצוה על כל מלמדי דרדקי ועל כל אבות הילדים לאסוף בשבת שירה כל הילדים לחצר ביהמ"ד, והיה המהר"ל אומר להם "היום הוא שבת שירה", ואמר להמלמדים לספר להילדים תשב"ר סיפור קריעת ים סוף, האיך שהצפרים היו מזמרים ורדקו בעת שמשה רבינו וכלל ישראל אנשים ונשים אמרו שירה אז ישיר, והילדים הקטנים לקטו פירות מהאילנות שבים והאכילו את הצפרים המזמרים, והמהר"ל היה אומר לתת להילדים קאשע שהם יתנו ויזרקו להעופות ולהצפרים.

(אור השבת)

◆◆◆

מתאמרא בשם הגה"ק הרבי ר' מנחם מענדל מרימינוב זי"ע לאשר מקובל כי דתן ואבירם רצו ברשעתם להכחיש דברי נביאות משה רבינו, וכאשר הגיד משה כי בליל יום השביעי לא ירד המן כי שבת קודש הוא, המה עשו בתחבולותם וקמו בלילה ופזרו מהמן שנשאר להם ולכל אחד מע"ש (לחם משנה על יומים) על הארץ כדי שיוכלו להראות לפני העם שירד המן בלילה ליל שבת קודש, והצפרים לקטו זאת קודם אור היום, וכאשר רצו הרשעים דתן ואבירם בבוקר ש"ק להראות לפני העם המן שהניחו בשקרותם לא מצאו מאומה כי אכלוהו כבר הצפרים, ופי' בזה ויהי ביום השביעי יצאו מן העם (איזה המיוחדים הנ"ל הע"ר) ללקוט (מה שהניחו אתמול) ולא מצאו (כי אכלום כבר הצפרים טרם בואם), וע"ז נאמר עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורתי (דקאי על הרשעים הנ"ל והממאנים ומסרבים) וזהו הטעם בפ' בשלח שקורין פ' המן ע"כ נותנים להצפרים חלקם קצת ממאכלי שבת זכר לנס.

(נימוקי או"ח)

◆◆◆

י"ל ע"ד הפסוק למען יראו את הלחם וכו' היינו למען ידעו ויראו הדורות איך אשר בוטחים בישועתו יתברך בלב שלם הוא ממציא מזון להם כאשר המציא לישראל במדבר, ונודע מאמר חז"ל (עיין ברש"י בראשית ט"ו י') שישראל נמשלו לצפור, ועתה בעונותינו חרב בית המקדש ונגנזה צלוחית המן, לכך נהגו שבשבת שירה אשר שם נאמר פרשת המן, זורקים מזונות לצפרים, להורות שאם ישראל הנמשלים לצפור יפנו את עצמם מעסקיהם ויעסקו בתורה ומצות, אז ימציא הש"ת להם מזונות בלי עמל ויגיעה וירד להם המן מלמעלה כאשר הצפרים מוציאים מזונותיהם נזרקים למעלה על גגותיהם והוא רמז נכון, ואולי ישמעו רוב בני תמותה הנבוכים בארץ על המחי' ועל הכלכלה ויקרבו לבם לעבודתו יתברך.

(אור פני משה)

◆◆◆

י"ל טעם בדרך משל למלך גדול שהיה לו ארמון גדול והיכלות גדולים מיוחדים לשרי המלך והסגנים, כל אחד לפי כבודו, והמלך בעצמו היה לו היכל מיוחד אשר רק ציפור המצפצף בקולו הנעים עמד שם ומענג המלך בנועם צפצופיו, ולא יערוך כל כלי שיר וזמר כקול הבריה הקטנה הלז המיטיבה לנגן, והנמשל הוא, כי כנס"י נקראת ציפור, כדכתיב גם צפור מצאה בית ובשעת יציאת מצרים וקרי"ס כל המלאכים ושרפים היו אומרים שירה לפני הש"ת, ולא ערב לו ית' בזה כקול הצפור היינו כנס"י, שהיתה מנגנת ואומרת שירת הים, וכל זה אנו רומזים במנהג הנ"ל, להראות שהיתה חביבה לפניו ית' המנגינה של הצפור הקטנה יותר מכל שיר.

(נר ישראל)

◆◆◆

י"ל עפי"מ דאיתא במדרש על הפסוק והמים להם חמה מימינם ומשמאלם כתיב חמה חסר ללמד ששרו של מצרים קטרג עליהם שגם הם עבדו עבודה זרה, וניצלו בזכות מימינם ומשמאלם בזכות התורה שיש בה בחינת ימין ושמאל, ואם אין ישראל אין תורה ואין בית המקדש ולא מקום לשכינה בארץ, וזאת בא הרמז ה"דינא קשיא" שנותנים לציפורים ועופות, והוא כינוי לשכינה לתורה ולנשמת ישראל, ל"שכינה" כמו שאיתא בתיקונ"ז (תיקון ו') "תורה" כמו שאמרו חז"ל אין עוף אלא תורה (ברכות ה.) "נשמה" בתיקו"ז הנ"ל שקול ציפור הוא הנשמה ע"ש, וגם ציפורים אותיות צירופים והם צירופי האותיות שבתורה, וגם על ידי השירה נמחלו להם לישראל והשיר נרמז בציפורים.

(ספר מטעמים)

◆◆◆

יש לומר רמז למנהג זה שמטבע הציפרים המזמרים, שכל זמן שהם רעבים אינם משוררים בקול שיר רק בצפצוף, כיון שבעת השירה עומדים במקום אחד, ובזמן שהם מבקשים מזון הם נעים ונדים, ולכן בשבת שכדי שנוכל לשיר להש"ת צריכים שישפיע לו פרנסה וכל צרכינו ולא נהיה צריכים להיות נע ונד, רק לכל אחד יהא פרנסתו בביתו.

(חמרא טבא)

שבת שירה

האמת שבכל שבת קודש יכול ישראל לשורר ולזמר לפניו ית' שמו, כדאיתא בתוס' (סנהדרין לו: ד"ה מכנף) דכתיב (ישעי' ו, ב) שש כנפים לאחד, כל יום חול משוררים החיות בכנף אחד, ובשבת קודש אומרים אין לנו עוד כנף, והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד בארץ שאומר לפני שירה וכו', אמנם כשמגיע שבת שירה נתעורר ניצוץ משירת ים סוף ומתחבר עם שירת השבת קודש, שנזדככו הכלל ישראל לשורר שירה רמה כזו... שזכו לשיר השירה בדיבור נקי בבחינת שבת קודש...

(שפתי צדיק)

גודל ענין שבת שירה וסגולתה

וגודל מעלת שירת הים בכל יום, ואופן אמירתה

גודל מעלת שבת שירה

"אז ישיר משה ובני ישראל" שמעתי בשם רבינו הרב הקדוש מלובלין זצוק"ל, שאמר, ששבת פרשת בא הוא כעין ימים ראשונים דפסח, בשלה ימים אחרונים דפסח, יתרו שבועות. והוא כמו שאמרנו כמה פעמים במה שנאמר (במדבר כה, י): **"שבת בשבתו", שכל שבת יש לו קדושה מיוחדת, והיינו דקדושת הפרשה שקורין בו, זהו קדושת השבת,** ובכל שבת קריאה מחודשת, ובשבת זה (פר' בא) קורין יציאת מצרים, ובשלה קריעת ים סוף, ויתרו מתן תורה.

פרי צדיק (פר' בא אות יא. וראה עד כמ' 'אמני זכרון' אות תרמב)

שבת זה נקרא שבת שירה, על שם שקוראים בו שירת הים, והשירה נכתבת א'ריח ע'ל ג'בי ל'בינה שראשי תיבות מזה בגימטריא ק"ד, וק"ף דל"ת מלא בגימטריא כמנין כת"ר, **שעל ידי השירה נתגלה כתר מלכותו ית' בעולם** וכו'. וזה מרומז בהשירה שנכתב א'ריח ע'ל ג'בי ל'בינה שר"ת בגימטריא כת"ר כנ"ל, שאז בעת השירה עלה ונתעלה עד הכתר עליון, **וכמו כן בכל שנה ושנה בעת שקוראים השירה נתגלה הכתר מלכות, וכשהמלך מעטר עצמו בכתר מלכותו הוא נותן הנחה למדינות, ובפרט במלך מלכי המלכים הקב"ה שכשמעטר עצמו בכתר מלכותו בודאי יתן הנחה לישראל, וימלא משאלות בני ישראל בכל השפעות טובות והברכות, בכלליות ופרטיות ברוחניות ונשמיות בני חיי ומזוני ורפואה בקרב כב"י אמן.**

מגן אברהם (פר' בשלח ד"ה פתח)

שבת שירה, **האמת שבכל שבת קודש יכול ישראל לשורר ולזמר לפניו יתברך שמו,** כדאיתא בתום' סנהדרין (לז:) ד"ה מכנף: "שש כנפים לאחד (ישעי' ו, ב) כל יום חול משוררים החיות בכנף אחד ובשבת קודש אומרים אין לנו עוד כנף, **וחקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד בארץ שאומר לפני שירה שנאמר** (שם כד, טז) **"מכנף הארץ זמירות שמענו". אמנם כשמגיע שבת שירה נתעורר ניצוץ משירת ים סוף ומתחבר עם שירת השבת קודש שנזדככו הכלל לשורר שירה רמה כזו,** ואיתא בזוהר חק' דבורי הבל שאדם מדבר, אחר כך כשבא לדבורי קודש מערבבין הדברים הכל, ולכך לא מתקבל למעלה הדבורי קודש וכו'. אבל על ידי סיפור יציאת מצרים, ועל ידי האמונה, זכו שנגאלו מדבורי רע שמקודם, שנפסק מהם לגמרי, **על כן נתדבקו בהתלהבות עם משה רבינו שזכו לשיר השירה בדבור נקי בבחינת שבת קודש, זהו "ויאמרו לאמור" שזכו שיוכלו לומר לפניו יתברך שמו דיבורי קודש נקי, זהו דבר גדול.**

שפתי צדיק (פר' בשלח, אות לז)

בליל שבת שירה אחר התפילה פתח ואמר (הרה"ק בעל 'החידושי הרי"מ' זי"ע) שהרב הקדוש מו"ה יצחק מווארקי זצ"ל הקשה לו: **למה נקרא שם השבת בפי העולם בשם "שבת שירה",** כיון שאינו לפי הזמן, ואם מהמת שקורין פרשה זו בשבת זה, כיון שאינו זמן המאורע יקראו נמי שאר הפרשיות שקורין בתורה כמו פרשת יתרו יקרא פרשת קבלת התורה, ואם כן הזינן שאין הקריאה בתורה גורמת השם, אלא הזמן, כמו ארבע פרשיות. והשיב לו בקיצור, **כיון שראינו שינוי בהשירה בענין הכתיבה בתורה,** שנכתבת אריח על גבי לבינה (מגילה טז:) והכל הוא בתורה. עכד"ק. **והיה צועק בלבת אש שצריך כל אחד ואחד מישראל לשמוח בשבת בהרגשה גדולה.** והבנתי מעט דבריו, דידוע מה שקורין בתורה בכל פרשה נתעורר אותו הענין והתיקון, כמאמרם ז"ל (מנחות קי.) כל העוסק בתורת עולה כאלו כו', ואם כן יהיה ראוי לקרות השבת על שם הקריאה בתורה, אך מהמת שאין דברים הללו גלויים ונרגשים רק לבני עליה, וקריאת שם הוא ענין התגלות, שזה עצם ענין השם על המהות לגלות מה הוא שיהיה גלוי לכל שזה הוא, ועל כן הצדיקים הגדולים עושים התיקון כנ"ל על ידי אותיות התורה ברוחניותם, שהכל נעשה על ידי זה, והוא ממש דבר הנעשה שהיה אז, וכן עתה, ועל כן אין שייך קריאת השם בפי הכל על שם זה. **אך בשירת הים חזינן שנכתבת בשינוי, חחז דבר הנראה לכל** וכו'... והנה, מהות הצדיקים אשר נזדכך גופם בתכלית הזיכוך, בודאי כל מה שלומדים יש להם המדריגה בכל ד'ת שהוא לומד ממש כעשיה, ומתפעלים בשמחה ודחילו ורחימו, **אך לקרות בשם הקריאה לא שייך רק בדבר שנתגלה, לזה צעק שכל אחד מישראל צריך להרגיש שמחת השירה, ובאמת יכול כל אחד ואחד אפילו במדריגה התחתונה להגיע לשמחה... כיון שהכל קורין בשם "שבת שירה", בודאי נוגע להם השמחה, וצריך התעוררות גם כן, ואז נזכה לשלימות השמחה... ובעיני ראיתי שהיה רוקד ממש בקבלת שבת זו בשמחה רבה, מה שלא היה דרכו בכל השנה...**

רמתים צופים (תנדבא"ו פרק טו אות ז. ועו"ש באריכות)

אופן אמירת השירה בכל יום וגודל סגולתה בנשמיות וברוחניות

דעו, כי שירת הים היה מנהגינו, כל קהל רומא ומנהג כל קהילות אשר סביבותינו ומנהג כל קהילות אשר בספרד מיום גלות ירושלים ועד עתה, לומר כל השנה כולה בכל יום ויום, זולת תשעה באב בלבד, שאין אומרים אותה משום אבל וכו'... **ולפיכך תקנו רבותינו לומר עמהם זו השירה, שהיא על מפלת אויבינו, ולתת שבח למפלא פלאות ולברך את שמו לפניהם ולאחריהם, לפניהם "ברוך שאמר", ולאחריהם "ישתבח",** הלכך אין ראוי למונעה כו' המקום ברחמיו יקימנו ויקום סוכת דוד הנופלת.

מחזור ויטרי (סי' רסה, בשם תשובה שהשיבו קהל רומא. עו"ש)

סגולה שלישית (לכפרת עון), **יכוון בשירת הים שאומרים בכל יום, לאומרה בקול ובשמחה רבה כאילו אותה שעה יצא ממצרים,** שהרי אמרו במדרש (שמו"ר כד, ג): "ויסע משה את ישראל מים סוף" (שמות טו, כב) **שהסיעם מעונותיהם, שנמחלו על ידי השירה שאמרו, שכל מי שנעשו לו נס ואומר שירה מוחלין לו על כל עונותיו.** והנה אחר שצונו ה לומר שירה זו בכל יום, כדכתיב (שם): "ויאמרו לאמר", וכדכתב ר' שמעון בר יוחאי (זוה"ק ח"ב נד:) **שרוצה לומר שנאמר אותה בכל יום בשמחה רבה כשעה ראשונה שאמרנו אותה, ודאי כח סגולתה כל יום כשעה ראשונה למהרירין.**

ספר חרדים (מצות התשובה פ"ז). **הביאו השל"ה הק' במס' יומא, אות קצה. ועי' בכי יוסף אומץ להחיד"א** (אות רפא) **שכתב ע"ז: "ומפני זה נהגתי בעצמי לאומרו בניגוני הטעמים כקורא בתורה"**

עוד דבר מסוגל לטהרת המחשבה, הוא קריאת פסוקי דזמרה עם שירת הים בקול רנה ותודה בבית הכנסת עם הקהל, לא כאותם הכורתים וזומרים אותם **ומבליעים שלא בנעימה,** כי עיניהם על דרכיהם, ושמים חושך לאור ואור לחושך.

מעבר יבק (שפתי צדק פרק כד)

הפלינו בזוהר הקדוש (ח"ב, קלא:) **באמירת שירת הים וסודה אחר פסוקי דזמרא, שהוא עילוי מאד ונחת רוח לשכינת עוזינו, וע"כ צריך לאומרה בשמחה רבה ובנעימה,** ויצייר בדעתו כאילו עומד ביבשה בתוך הים, והמצרים נסבעים, והוא ניצול, **והיא סגולה לכפרת עונותיו,** כידוע.

עבודת הקודש להרחיד"א (צפונן שפעיר, סי' ב, כד)

וכן היום יש גם כן קריעת ים סוף ואח"כ בא המן, כי בכל יום אנו אומרים שירת הים, וצריך לצייר בדעתו כאילו אומר השירה על הים כבאותו פעם, ונעשה באמת למעלה בחינת קריעת ים סוף, כנודע, כשאומרים בכוונה שלימה, כאמור בזוה"ק מזה, **ואח"כ מקבל החיות כאמור כל אחד לפי בחינתו,** שכך כתב השו"ע (או"ח סי' א): טוב לומר פרשת המן בכל יום, למען ידע כי פרנסתו באה בהשגחה עליונה, והבן.

מאור עינים (פרי בשלח ד"ה הנני)

בקונטרס 'עת מצוא' (שבתוך ספר 'משכנות הרועים', ח"ב) **הארכתי** לדבר מעניני מנהגי התפילה של רבינו הקדוש מסטרעטין זצ"ל, ועדיין יש לדבר **ממה שזה מנהגו לאמר השירה בלחכות אש מתלקחת פסוק ופסוק** (בכל יום), וכן המנהג עוד בכמה מקומות, ובכמה מקומות אומרים כל השירה ביחד, הלא דבר הוא. ונראה דזה תלוי בפלוגתת התנאים בסוכה (ל:) **דרבי אליעזר סבירא ליה שם דאמרו השירה כקטן המקרא את ההלל, דישראל ענו את משה כל מה שהיה אומר,** ורבי נחמיה ס"ל דאמרו כסופר הפורס על שמע, דמשה רבע"ה התחיל השירה, ואח"כ שרתה שכינה על כולם וכיוונו יחד את כל השירה (עיין פירש"י ז"ל), **על כן המנהג של רוב המקומות דאומרים כל השירה ביחד היא כדעת ר' נחמיה. והמנהג שאומרים פסוק ופסוק הוא כר' אליעזר בנו של ריח"נ.** אולם לפי זה יש מכאן יסוד, למה דראיתי המנהג באיזהו מקומן של שבחים דהחזן מתחיל כל פסוק ואח"כ עונים הקהל אחריו, וזה ממש כדעת ר"א הנ"ל. ואולי יש ליתן טעם למנהגו של רבינו ז"ל (שהקהל מתחיל כל פסוק ואח"כ עונה החזן אחריהם) **כדי שישראל יוסיפו לו כח באמירת הפסוק, על דרך "תנו עוז לאלקים"** (תהלים סח, לה), **כדי שיאמרו אח"כ בהתלהבות יותר גדול ואמיץ, על כן אמרו הקהל הפסוק מקודם, ואח"כ השמיענו את קולו בכח והדר, או כדי להעלות את כל הדיבורים לשרשם.**

שו"ת נחלה לישראל (סי' יא אות נו). [ובספרו 'מכללתא ומלבשתא' (אות כב) כתב, שבהאשטש היה המנהג שבימות החול אומרים את השירה כולם ביחד, ובשבת ויו"ט אומר קודם החזן, והקהל אומרים אחריו פסוק אחר פסוק. ובס' 'אוצר החיים' (אות קסט) כ' שאצל מרן הקדוש בעל 'דברי חיים' מצאנו ז"ע היו אומרים בכל שבת את השירה פסוק בפסוק. וכן איתא בס' 'לקוט מהרי"א מוידיטשוב' (חלק ההנהגות אות סב): "הלל הגדול ושירת הים והכל יודוך וקל אדון, אומרים חזן וקהל פסוק בפסוק"]

שירת הים סגולה לעוברי ימים ונהרות

שאלת ממני, אודיעך דעתי ביורדי ימים שאינם אומרים שירת הים ולא וידוי, **אם יש טעם** למנהג זה. תשובה: זו לא שמעתי, אבל נראה לי שהם מקפידים מפני שכתוב בה "סום ורוכבו רמה בים" "תהומות יכסיומו" וכו'. ולענין הוידוי, מפני שהשטן מקטרג בשעת הסכנה (בר"ר צא, ט) ואין ראוי להזכיר עונות באותה שעה וכו'. אבל דעתי הוא שלא להקפיד בזה כלל, דאי משום דכתיב "תהומות יכסיומו" ליכא קפידא, שהרי על פרעה מדבר, לשעבר, תדע דכתיב "ירדו במצולות כמו אבן", (שהוא לשון עבר) **אדרבא, אני אומר כי שרו של ים ישמח בשעה שמשוררים ישראל שירת הים ומזכירים הנס שנעשה בו ושינה ממנהגו לעשות רצון קונו, ושבח הוא לו, ונוח מזעפו.**

שו"ת הרדב"ז (ח"ח סי' יז)

סגולה להנצל מפערת הים, לומר שירת הים בכוונת הלב בטעמיה ודקדוקיה, ועל ידי זה יקם פערה. כך קבלתי אני הצעיר מרב אחד גדול הדור.

סגולות ישראל (בהשמטות, דף קיט בשם ספר 'תהלה לדוד' הספרדי, על תהלים, אות ח)

כתב המהרש"ם ז"ל במכתב, אבתוב דבר מפורסם, שהיה גזירה נוראה על אנשי עירו, ונסע הרה"ק הרבי רבי שמעלקא [מניקלשבורג] זי"ע עם תלמידו הקדוש רבי משה ליב מסאסוב זי"ע לוויען, לחצר המלך, ואז היה זמן הפשרת הקרח בנהר דונאי, וגלי הכפור הלכו בשטף ולא היה אפשר לעבור הנהר בשום ספינה, ולאשר היה הזמן בהול, כי כלו ימי צאת הגזירה לפועל, אמר [הרבי ר' שמעלקא] לספן אחד ליקח עריבה קטנה, שאי אפשר לישב יותר משני אנשים, ונכנסו בה הוא ותלמידו ועמדו ברגליהם. **והרה"ק רבי שמעלקא אמר שירת הים ותלמידו ענה אחריו, והספינה הקטנה עברה בחוזק בין גלי הכפור בלא מכשול.** ומעבר לנהר ראו אנשי עיר הבירה ותמהו, ונעשה רעש גדול עד כי הגיע השמועה לחצר המלך, וגם משם יצאו וראו דבר הנפלא. וכשבא הרבי ר' שמעלקא העירה, פעל מיד לבטל הגזירה, בראות המלך והשרים גודל מעלתו.

שמן המוב (סיפורים אות ט. וע"ע בספה"ק 'בני יששכר' תשרי, מאמר ב אות ו)

המנהג ישראל לתת מזונות לציפרים בשבת שירה

מנהגן של ישראל לתת מזונות לציפרים בשבת שירה וטעם המנהג הבאתי לעיל כיון שהעופות אמרו שירה על הים, וכן ראיתי כ' בשם המהר"ל מפראג שקבע מנהג בשבת פ' בשלח וצוה על כל מלמדי דרדקי ועל כל אבות הילדים לאסוף בשבת שירה כל הילדים לחצר ביהמ"ד, והיה המהר"ל אומר להם "היום הוא שבת שירה", ואמר להמלמדים לספר להילדים תשב"ר סיפור קריעת ים סוף, האיך שהצפרים היו מזמרים ורדקו בעת שמשה רבינו וכלל ישראל אנשים ונשים אמרו שירה אז ישיר, והילדים הקטנים לקטו פירות מהאילנות שבים והאכילו את הצפרים המזמרים, והמהר"ל היה אומר לתת להילדים קאשע שהם יתנו ויזרקו להעופות ולהצפרים.

(אור השבת)

◆◆◆

מתאמרא בשם הגה"ק הרבי ר' מנחם מענדל מרימינוב זי"ע לאשר מקובל כי דתן ואבירם רצו ברשעתם להכחיש דברי נביאות משה רבינו, וכאשר הגיד משה כי בליל יום השביעי לא ירד המן כי שבת קודש הוא, המה עשו בתחבלותם וקמו בלילה ופזרו מהמן שנשאר להם ולכל אחד מע"ש (לחם משנה על יומים) על הארץ כדי שיוכלו להראות לפני העם שירד המן בלילה ליל שבת קודש, והצפרים לקטו זאת קודם אור היום, וכאשר רצו הרשעים דתן ואבירם בבוקר ש"ק להראות לפני העם שהניחו בשקרותם לא מצאו מאומה כי אכלוהו כבר הצפרים, ופי' בזה ויהי ביום השביעי יצאו מן העם (איזה המיוחדים הנ"ל הע"ר) ללקוט (מה שהניחו אתמול) ולא מצאו (כי אכלום כבר הצפרים טרם בואם), וע"ז נאמר עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורתי (דקאי על הרשעים הנ"ל והממאנים ומסרבים) וזהו הטעם בפ' בשלח שקורין פ' המן ע"כ נותנים להצפרים חלקם קצת ממאכלי שבת זכר לנס.

(נימוקי או"ח)

◆◆◆

י"ל ע"ד הפסוק למען יראו את הלחם וכו' היינו למען ידעו ויראו הדורות איך אשר בוטחים בישועתו יתברך בלב שלם הוא ממציא מזון להם כאשר המציא לישראל במדבר, ונודע מאמר חז"ל (עיין ברש"י בראשית ט"ו י') שישראל נמשלו לצפור, ועתה בעוונותינו חרב בית המקדש ונגנזה צלוחית המן, לכך נהגו שבשבת שירה אשר שם נאמר פרשת המן, זורקים מזונות לצפרים, להורות שאם ישראל הנמשלים לצפור יפנו את עצמם מעסקיהם ויעסקו בתורה ומצות, אז ימציא השי"ת להם מזונות בלי עמל ויגיעה וירד להם המן מלמעלה כאשר הצפרים מוציאים מזונותיהם נזרקים למעלה על גגותיהם והוא רמז נכון, ואולי ישמעו רוב בני תמותה הנבוכים בארץ על המחי' ועל הכלכלה ויקרבו לבם לעבודתו יתברך.

(אור פני משה)

◆◆◆

י"ל טעם בדרך משל למלך גדול שהיה לו ארמון גדול והיכלות גדולים מיוחדים לשרי המלך והסגנים, כל אחד לפי כבודו, והמלך בעצמו היה לו היכל מיוחד אשר רק ציפור המצפצף בקולו הנעים עמד שם ומענג המלך בנועם צפצופיו, ולא יערוך כל כלי שיר וזמר כקול הבריה הקטנה הלז המיטיבה לנגן, והנמשל הוא, כי כנס"י נקראת ציפור, כדכתיב גם צפור מצאה בית ובשעת יציאת מצרים וקרי"ס כל המלאכים ושרפים היו אומרים שירה לפני השי"ת, ולא ערב לו ית' בזה כקול הצפור היינו כנס"י, שהיתה מנגנת ואומרת שירת הים, וכל זה אנו רומזים במנהג הנ"ל, להראות שהיתה חביבה לפניו ית' המנגינה של הצפור הקטנה יותר מכל שיר.

(נר ישראל)

◆◆◆

י"ל עפי"מ דאיתא במדרש על הפסוק והמים להם חמה מימינם ומשמאלם כתיב חמה חסר ללמד ששרו של מצרים קטרג עליהם שגם הם עבדו עבודה זרה, וניצלו בזכות מימינם ומשמאלם בזכות התורה שיש בה בחינת ימין ושמאל, ואם אין ישראל אין תורה ואין בית המקדש ולא מקום לשכינה בארץ, וזאת בא הרמז ה"דינא קשיא" שנותנים לציפורים ועופות, והוא כינוי לשכינה לתורה ולנשמת ישראל, ל"שכינה" כמו שאיתא בתיקונו"ז (תיקון ו') "תורה" כמו שאמרו חז"ל אין עוף אלא תורה (ברכות ה.) "נשמה" בתיקו"ז הנ"ל שקול ציפור הוא הנשמה ע"ש, וגם ציפורים אותיות צירופים והם צירופי האותיות שבתורה, וגם על ידי השירה נמחלו להם לישראל והשיר נרמז בציפורים.

(ספר מטעמים)

◆◆◆

יש לומר רמז למנהג זה שמטבע הציפרים המזמרים, שכל זמן שהם רעבים אינם משוררים בקול שיר רק בצפצוף, כיון שבעת השירה עומדים במקום אחד, ובזמן שהם מבקשים מזון הם נעים ונדים, ולכן בשבת שכדי שנוכל לשיר להשי"ת צריכים שישפיע לו פרנסה וכל צרכינו ולא נהיה צריכים להיות נע ונד, רק לכל אחד יהא פרנסתו בביתו.

(חמרא טבא)

שבת שירה

האמת שבכל שבת קודש יכול ישראל לשורר ולזמר לפניו ית' שמו, כדאיתא בתוס' (סנהדרין לו: ד"ה מכנף) דכתיב (ישעי' ו, ב) שש כנפים לאחד, כל יום חול משוררים החיות בכנף אחד, ובשבת קודש אומרים אין לנו עוד כנף, והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד בארץ שאומר לפני שירה וכו', אמנם כשמגיע שבת שירה נתעורר ניצוץ משירת ים סוף ומתחבר עם שירת השבת קודש, שנזדככו הכלל ישראל לשורר שירה רמה כזו... שזכו לשיר השירה בדיבור נקי בבחינת שבת קודש...

(שפתי צדיק)

חמשה עשר בשבט - ראש השנה לאילנות

והענין למה דוקא ראש השנה לאילנות לפי שהצירוף של החודש הזה חודש שבט יוצא מהפסוק ה'מר י'מירנו ו'היה ה'וא ונודע בכל צירוף הק' שיוד קדמה להי"א וכן הוא"ו קדמה להי"א אז החסדים והרחמים גוברים בחודש ההוא ואם ח"ו להיפך שהשני ההי"ן קודמין אל י"ו אז תגבורת הדינין רחמנא ליצלן ומחמשה עשר בשבט שאז מתחיל להאיר החצי הצירוף האחרון היה כסדרן ומאז אין תגבורת הדינין ונעשה רחמים.

(ישמח ישראל)

◆◆◆

מחמשה עשר בשבט עד ר"ח ניסן כאשר היה מקדשים ע"פ הראיה מ"ה ימים הכלל כי ר"א ור"י חד סבר בניסן נברא העולם, וחד סבר בתשרי נברא העולם, והנה התוס' (ר"ה כו.) כתבו לפרש דהאדם נברא בכ"ה באלול ונמצא מט"ו באב עד כ"ה אלול ארבעים יום נגד יצירת הוולד, וכן למ"ד בניסן נברא העולם האדם נברא בכ"ה באדר נמצא מט"ו בשבט עד כ"ה אדר יש ארבעים יום נגד יצירת הוולד, ובאמת אנן פסקינן כשני המ"ד וזה שאנו עושין יומא דפגרא בט"ו באב וט"ו בשבט, ונמצא ט"ו בשבט הוא הכנה לפסח ופסח הוא הכנה למתן תורה נמצא ט"ו בשבט הוא הכנה למתן תורה, והא ראיה ג"כ שהתורה ניתנה בסיון ומשה רבינו ע"ה אמר משנה תורה בשבט ככתוב בעשתי עשר חודש הרי ראיה שהחודש שבט הוא הכנה למתן תורה.

(קדושת לוי)

◆◆◆

ויש מרמזין ע"ז מש"כ (תהלים קכ"ב) שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה' שבטי יה היינו י"ה שבט טו"ב שבט מיועד לישראל להודות לשם ה'.

(תולדות יצחק)

◆◆◆

ובחודש שבט מחמשה עשר שבו ר"ה לאילנות מתרומם קרן הקדושה.

(עבודת ישראל)

◆◆◆

טעם למנהג שטועמין בחמשה עשר יום לחודש שבט מכל מיני פירות שאז הוא ר"ה לפירות וזכות הוא להם כשמברכין עליהם.

(ספר מטעמים)

◆◆◆

וגם כדי שיזכרו ע"י זה שהיום ר"ה לאילנות ויתפללו עליהם שיתברכו הפירות.

(אדני פז)

◆◆◆

ולזאת המנהג ישראל לאכול פירות ביום זה לשבח ולקלס להשי"ת על העבר על הפירות שגדלו אשתקד וביום זה נתחדש והשרף באילנות שיוציאו את פרים בטוב טעם הפירות ושימנן ויעלו ויפריחו פירות טובים ושמנים ומתוקים לצרכי האדם.

(תורת אמת)

ויש שרמזו מנהג אכילת פירות ביום זה עפימ"ש (תהלים א') והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו פלגי מים רמז לחמשה עשר בשבט כי שבט מזלו דלי והוא כלי המיועד למלאות בימים ופלגי הוא חצי דהיינו חצי חודש שבט אשר פריו יתן בעתו אשר ביום זו יתן האדם על שלחנו פירות.

(עטרת ישועה)

◆◆◆

ואפ"ל רמז למנהגן של ישראל, על מה שבחמשה עשר בשבט שהוא ראש השנה לאילנות, עושים זכר באכילת פירותיהם כדי שיתפללו עליהם, ובעצרת שנידונים על הפירות כתב המג"א (סימן תצ"ד) נוהגים להעמיד אילנות בבהכנ"ס ובבתים, לזכר שבעצרת נידונו על פירות האילן, ולכאורה הסברא נותנת להיפוך שבעצרת שהפירות נידונים יעשו זכר בפירות, ובט"ו בשבט באילנות. אולם יש לומר דרמז גדול יש בו דכשהאבות נידונים בב"ד של מעלה, מסתכלים גם במעשה הבנים לראות איך נתחנכו על ידם, ואם העמידו זרע ברך גידולי קודש לתורת ה' ועבודתו, ובערך זה דנים אותם, וכשהבנים נידונים מסתכלים במעשה אבותיהם, ובערך זה המה נידונים, כמ"ש השלה"ק עה"פ וזכרתי את בריתי יעקב ייי"ש, וע"כ בט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילנות עושים זכר בפירות, וברא מזכי אבא, וע"ז נפקדים האילנות לטובה, ובעצרת מתפללים על הפירות ע"י זכירת האילנות, והבן.

(מהר"י ט"ב)

◆◆◆

ויש רמז לדבר במה שכתוב בתורה (ויקרא כ"ג) אך בחמשה עשר באספכם את תבואת הארץ וסימנא מילתא הוא.

(אבן ישראל)

◆◆◆

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זצ"ל היה רגיל לערוך שלחנו בכל שנה ביום ט"ו בשבט ליד השלחן, הסיבו חסידים רבים והרבי חלק להם פירות, קרה פעם שהתרבו האורחים, ולמרות שהיו פירות רבים על השלחן, לא הספיקו לצבור הגדול, קם הרבי ואמר: אם פירות אתם מבקשים הבה ואגידה לכם איה איפה תמצאו אותם: שנינו במשנה: "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה ותלמוד תורה כנגד כולם" לכו ועסקו בתורה, ותמצאו בלי דוחק פירות הרבה, מלבד הקרן הקיימת לכם לעוה"ב.

(שיחות קודש)

◆◆◆

ידוע מצדיקים אשר חמשה עשר בשבט הוא התעוררות על בריאת העולם שהיה בניסן ארבעים יום קודם יצירה מכריזין וכו' על כן יש לרמז כי חודש ניסן נקרא אב"ב ר"ת א'צרך ב'בטן י'דעתיך, על כן אביב עולה ט"ו שהוא חמשה עשר, שקודם יצירת העולם אצר"ך עולה שבט.

(אמרי נועם)

◆◆◆

הנה ידוע דאילן רומז על האדם כדכתיב כי האדם עץ השדה, והנה תיבת שבט יש לו ב' פירושים, א' לשון שבט ורצועה, וא' לשון שביטה וזריקה, והנה דרך העולם אב המלמד את בנו אוחז בידו שבט מוסר לאיים בו על הבן להדריכו בדרך ישרה, וכיון שהבן משיג היראה ושב לעשות רצון אביו, אז האב זורק מידו את השבט, וידוע דשבט מתעוררים בהם דינים כדאיתא בזוה"ק, וכהוראת תיבת שבט לשון שבט ורצועה כנ"ל, וידוע דשלושים יום קודם חג וזמן פירות נס מתעורר הארת החג ההוא, ולכן בט"ו בשבט מחמת שהוא שלושים יום קודם לפורים שנעשה אז נס לישראל, ואיתא בגמ' שם לא עשו אלא לפנים, אף הקב"ה לא עשה עמהם אלא לפנים, נמצא שגזירת אחשורוש וכל הענין שהיה אז עשאו הקב"ה רק לפנים כדי לאיים על ישראל שישיבו אל השי"ת אבל האב חס עליו להכותו, רק שיהי' הבן סבור שרוצה להכותו, ואח"כ כשהבן עושה רצון אביו האב זורק את השבט מידו, כן היה כששבו ישראל בתשובה שלימה זרק הקב"ה השבט מידו, ולכן בט"ו בשבט ר"ה לאילן ר"ל לבני אדם, שעד כאן היה הקב"ה מחזיק השבט בידו לאיים על העולם, ומט"ו והלאה שמתעורר הארת נס פורים, מתחיל הקב"ה לזרוק השבט מידו כרחמיו וכרוב חסדיו.

(תולדות אדם. נעשכיו)

◆◆◆

שבט הוא ראשי תיבות ש'מרם ב'רכם ט'הרם והנה שהזמן מסוגל לבוא לידי טהרת הלב, ושלא להיות משוקע בטומאה, ועי"ז יוכל לבוא לקדושה, ובזמן שהוא ראש השנה לאילנות הזמן מסוגל לבקש על פירות טובות שהם זרע של קיימא בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

(עטרת ישועה)

◆◆◆

יש לרמז מה שקבלה מרבותינו להתפלל בט"ו בשבט על אתרוג כשר יפה ומהודר שיזמין השי"ת בעת המצטרך למצוה בחג הסוכות כי הנה זה היום אשר עולה השרף באילנות והיא כפי הזכות של כל א' מישראל הנה מה טוב ומה נעים שיתפלל האדם ביום ההוא ראשית יסוד הצמיחה שיזדמן לו הש"ת לעת המצטרך את הפרי עץ הדר והנה תפלתו תעשה פירות וזהו שרמז התנא (במשנה) באומרו לשון יחיד לאיל"ן להורות על האילן המיוחד המבואר בתורה למצוה.

(בני יששכר)

◆◆◆

מתאמרא בשם היהודי הק' זי"ע מפשיסחא, שמי שאוכל אתרוג בט"ו בשבט יזכה להשלים שנתו.

(אוהל ישכר)

◆◆◆

ומסופר על הגה"ק רבי נפתלי הירצקא מראצפערט זי"ע שהיה נוהג לגמור כל ספר תהלים ביום ט"ו בשבט ולהתפלל על אתרוג נאה ומהודר.

(זכרון נפתלי)

◆◆◆

מובא בשם צדיק אחד שראוי בט"ו בשבט להתפלל שיזכה בפסח לצות כשרות ומהודרות בשימור כראוי ללא כל חשש חמץ חלילה.

(עבודת יששכר, ליקוטים)

ומקובל מצדיקים שביום הזה הוא הזמן שמסוגל להמשיך בנים כי האדם עץ השדה.

(שער יששכר)

◆◆◆

והיו נהוג בכמה צדיקים ללבוש ביום הזה בגדי שבת ושהיו אומרים שיום זה הוא מנהג טוב ויפה לפרוש צ"א פרוטות לצדקה כמנין אילן וכמנין מים (עם הכולל) ובזכות הצדקה יוציאו האילנות פירות טובים.

(מעשה הצדקה)

◆◆◆

חמשה עשר הוא אותיות שער שמחה רמז שביום הזה נפתחו לבני ישראל שער שמחה והשפעות כל טוב ולכן הוא ראש השנה לאילנות כי אילן עולה מאכל שנמשך לבנ"י השפעת מזוני וכל טוב בזה"ז אמן.

(ארן עדת)

תפלה נאה לט"ו בשבט

מהבן איש חי זצוק"ל

יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלקי אבותינו שתברך כל אילנות האתרוג להוציא פירותיהם בעתם, ויוציאו אתרוגים טובים יפים ומהודרים ונקיים מכל מום, ולא יעלה בהם חזזית, ויהיו שלמים, ולא יהיה בהם שום חסרון, ואפילו עקיצת הקוץ, ויהיו מצויים לנו ולכל ישראל אחינו בכל מקום שהם, לקיים בה מצות נטילה עם הלולב בחג הסוכות, שיבא עלינו לחיים טובים ולשלום, כאשר צויתנו בתורתיך ע"י משה עבדך ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות, ויהי רצון מלפני אלקינו ואלקי אבותינו שתעזרנו ותסייענו לקיים מצות זו של נטילת לולב והדס וערבה ואתרוג כתיקונה בזמנה בחג הסוכות שיבא עלינו לימים טובים ולשלום, בשמחה ובטוב לב, ותזמין לנו אתרוג יפה ומהודר ושלם וכשר כהלכתו.

ויהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתברך כל מיני האילנות ויוציאו פירותיהם ברכבי שמנים וטובים, ותברך כל הנפנים שיוציא ענבים הרבה שמנים טיובים כדי שיהיה היין היוצא מהם מצוי לרוב לכל עמך ישראל, לקיים בו מצות קידוש ומצוות הבדלה בשבתות וימים טובים, ויתקיים בנו ובכל ישראל אחינו מקרא שכתוב לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה אלקים את מעשיך, באתי לגני אחותי כלה, אריתי מורי עם בשמי, אכלתי יערי עם דבשי, שתיתי יני עם חלבי, אכלו רעים שתו ושכרו דודים יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

~ נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת ~

וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד

מאכלי שבת (ג)

אכילה לכבוד שב"ק ◇ אמירת לכבוד שב"ק

אכילה לכבוד שב"ק

מעין עולם הבא יום שבת מנוחה. יהודי צריך להיזהר ולהרגיש בכל הענינים שעושה בשבת שיהיו מעין עוה"ב, שלא יתגשם ח"ו באכילה ושתיה ושאר תאוות, אם לכל אחד מצטייר בדמיונו איך אדם הראשון הביא קללה לעולם בשביל אכילה אחת שהתחשק לו לאכול, הנה אותו דבר קורה בכל אדם, שע"י שממלא תאותו בשבת ע"י אכילה וכדומה מאבד את השבת מעין עוה"ב, אומרים אתקינו סעודתא דמלכא, שיושבים בסעודה עם המלך, ומאבדים את זה באכילה ושתיה יתירה ח"ו, **אבל אם יהודי יושב בישוב הדעת ואכילתו בשבת לכבוד שבת, הרי זה כמי שמקריב קרבנות, וקדושתה עוד למעלה מתפלה, שהיא כמקריב קרבן, ואכילת צדיקים היא הקרבן עצמו.**

(דברי שמואל, סלאנים - שבת אות עט)

אתקינו סעודתא דמהימנותא שלימתא. **סעודות שבת אם אוכלים אותן כראוי, לא בשביל רעבונו ולא בשביל נועם טעם המאכלים, כי אם לכבוד שבת, הם מסוגלים לאמונה.** 'חדותא דמלכא קדישא' שזהו שמחה גדולה לפני הקב"ה, **שאין שמחה לפניו אזוי ווי א איד צוברעכט די הארץ און זיין רצון פאר כבוד חשי"ת.**

(בית אברהם, סלאנים - שבת אות ב)

ע"י תשובה זוכה שיחיה כאכילת מן ופירות גן עדן

אחר החטא באכילת עץ הדעת שהוא אכילה בתאוה גשמיות מצד היצר רע. גורש מגן עדן ולא זכה עוד לאכילה הרוחניות דפירות גן עדן. **עד שזכו ישראל וניתן להם יום השבת. דאכילת שבת ידוע דכולה בקדושה. וחיא כאכילת מן ופירות גן עדן. וזהו מקדושה דזיהרא עילאה דאדם הראשון שהיה לו קודם החטא. מה שיכולים לחגיע אליה גם אחר החטא על ידי התשובה.** כי שבת בראשית היה אחר החטא שנעשה תשובה ואמר מזמור שיר ליום השבת כמו שאמרו ז"ל. וזהו הקדושה מעין עולם הבא דאז יבוקש עון ישראל ואיננו. וכאלו לא חטא מעולם.

(פרי צדיק - קדושת שבת מאמר ז)

אף בלא כונה היא מצוה. ובכונה, שכרו הרבה מאד

נשתנה יום השבת קודש למעליותא, שהאכילה בו מצוה כשאר מצות התורה ולשמוה בו **בתענוג אכול ושתו, כל עדת ישראל יעשו אותו** אף מי שאינו יודע לכוין בכוונת השמות והיחודים התלוין באכילה. ואם תהיה כוונתו נכונה באמת רק למען המצוה **די לו לקבל ע"י אכילה זו כל בחי' יחוד ברכה וקדושה ומוחין קדישין בכל השלמות.**

(סידורו של שבת - חלק שני דרוש ט אות ז)

בש"ק אכילה עם תאוה פועל עכ"פ לתקן אכילות ימות החול

אפשר לומר בדרך הלצה, דאפילו אותן אנשים אשר הם משוקעים בתאוות אכילה ושתיה גם בימות החול, מ"מ **אם מרבים באכילה ושתיה בשבת ואומרים שריבוי אכילתם הוא לכבוד שבת,** מ"מ **גם זה הוא גדול ויקר בעיני השי"ת,** כי עונג שבת הוא כ"כ גדול ויקר בעיני השי"ת, אשר גם תאוות אכילה ושתיה בפשיטות, ג"כ יש לה מקום בש"ק, וזה וקוראי עונג היינו שאומר בפיו שאוכל ושותה לשם עונג וכבוד שבת, והוא נהנה כפשיטות מאכילה ושתיה מ"מ גם זה הוא טוב, **וכמדומה ששמעתי מגדול וקדוש אחד אשר תאות אכילה של שבת הוא מציל ומתקן את תאות האכילה של חול.**

(מנחת שבת - סי' עב סקכ"ח)

חילוק בין שבת ליו"ט בענין אכילה לשם עונג

באכילה של שבת, גם אם האדם מכוין בו לתענוג ג"כ למצוה יחשב, דבשבת כתיב 'וקראת לשבת עונג' **דמצוה להתענג בשבת, וא"כ כוונתו הוא למצוה.** משא"כ ביו"ט לא כתיב בו בשום מקום עונג, וכתיב בו רק כבוד ושמחה, ומש"ה אם מכוין לתענוג הא אין

כוונתו למצות, וע"כ צריך ליזהר באכילתו לכוין בו לשם מצוה שמתענג בו בשביל כבוד יו"ט.
(בית הלוי, סלאוויטשיק - פרשת תרומה בד"ה ובזה מובן)

הנאת הגוף בטל לבהדי מצוה

שמעתי מאאזמו"ר [הגה"ק בעל קול ארי'] זי"ע דמה שאדם אוכל בשבת קודש, אף שהוא אוכל בהנאת הגוף, מכל מקום **דעת הרשב"א דהנאת הגוף בטל לבהדי מצוה, ואמרינן מצוות לאו ליהנות ניתנו אף בדאיכא הנאת הגוף, ואם כן אף שגופו נהנה, מכל מקום כיון שהוא מצוה, בטל ההנאה לבהדי מצוה.**
(שו"ת לחם שלמה - יו"ד בהקדמה ערך לחם אות יא)

על ענג שבת אין מקום להמלאכים לקטרג

אא"ז רבי יחזקאל מקאזמיר זצוק"ל אמר, אם האדם עובד להשי"ת בתפלה, יכול המלאך לקטרג עליו, לפי שגם הוא עובד לו יתברך בזה, אבל אם אדם עובד להשי"ת באכילת מצוה כגון בתענוגי שבת וכדומה, מה מקום לקטרג עליו, כיון שמלאך מימיו לא טעם טעמה של עבודה זו לכך בשבת מקור הברכה, ואמר בדרך הלצה **"דער קיגעל איז פארט גוט און דער מלאך האט נאך קיינמאל נישט פערזוכט"** ע"כ"ל.
(דברי ישראל – פרשת בהר בד"ה והיתה, ובהגהות אות ד)

בשמיטה כמו בשבת תהי' כוונתו לש"ש

וזהו עיקר הנפיון שגם בדברים שצוה השי"ת שהם לטובת האדם, אעפי"כ לא יהיה כונתו לטובת עצמו רק לקיים מצות ה', **כמו שצוה הקב"ה לענג את השבת במאכלי ערבים במיני מטעמים כל מה דאפשר להוסיף בענג שבת, אעפי"כ לא יהיה כונתו לענג נפשו, רק לקיים רצון הש"י וציויו**, וכן כל מנוחת שב"ק הוא טובה גדולה להגוף להנפש מעבודתו, אעפ"כ צריך להיות כונתו רק לשם שמים כנז', וז"ש ושבתה הארץ שבת לה', ופירש"י לשם ה', אם שהיא לטובתך כדי שתתיפה ותטיב השדה, אעפי"כ לא תשגיח על זה כלל, רק יהי' כונתך לשם ה' כנז', **כמו שנאמר בשבת בראשית**, שצוה ית"ש וקראת לשבת עונג ומנוחה ושמחה וכל מיני תענוגים, ואעפ"כ צ"ל הכוונה רק כדי לקיים רצונו ית"ש, כן יהי' בזה גם במצות שמיטת הארץ כנז'.
(חמשה מאמרות, מונקאטש - תורת שבת פ' בהר אות א)

אמירת לכבוד שב"ק

בהזכירו בפיו 'לכבוד שבת' מקיים מצות 'זכור את יום השבת'

כתב רמב"ן, עיקרו של פסוק "זכור את יום השבת לקדשו", לזכור בכל ימי השבוע את יום השבת בכל עניני האדם שיכול להזכירו, ומתקיימת מצוה זו גם במאכלים ובכלים ובמלבושים, אם כשיזדמן לאדם מהן דבר טוב יזמין אותו ויאמר בפיו "זה לשבת", וכן היה עושה שמאי הזקן באופן שלא היה זז זכרון שבת מפיו, ומודה לו הלל שכל מי שעושה כן מקיים בזה מצות זכור, אלא שהלל הזקן היה זהיר במצות הבטחון מכל אדם, לכך לא היה מקיים מצוה זו במאכלים אלא בשאר כל הענינים.
(ספר חרדים - פי"ג אות ב)

אומר הרבה פעמים לכבוד שבת מלכתא

שמעתי מפי קודש של מורי זקני החיד"א ז"ל, **שהיה אומר בתוך סעודת שבת הרבה פעמים 'לכבוד שבת מלכתא'**, זי"ע.
(לחם מן השמים - ויקהל דף מא ע"ב)

אומרים ענג שבת ענג יום טוב

הנה מנהג ישראל לומר בשבת קודש בשעת האכילה, הריני אוכל לכבוד שבת, וכ"כ בספה"ק, ולפענ"ד יש סמך לזה מדברי המדרש (אסת"ר ז, יב), ישנו עם אחד (אסתר ג, ח), אמר ליה שניהון רברבן, **שאוכלין ושותין ואומרים 'ענג שבת ענג יו"ט', עיו"ש, הרי דצריך לומר שאוכל ושותה לענג שבת ולענג יו"ט.**
(לקוטי מהרי"ח - סדר סעודת ליל שבת)

האומרים בפיהם גרידא גם זה טוב

יש לדייק מלשון 'זקוראי ענג', דאפילו אותן אנשים שאומרים בפיהם גרידא, שהוא אוכל לשם ענוג שבת, ובאמת הוא נהנה בפשיטות מאכילה ושתיה, מ"מ גם זה הוא טוב.
(מנחת שבת - סימן עב אות כח)

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

בשבת מאיר שם הוי' כסדרן אף בלילה ואין נכון עליו שם לילה

ראו כי ד' נתן לכם השבת ע"כ הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים. וי"ל דהנה יש י"ב צירופי הוי שמתמשים בכל יום להכ"ד שעות, אמנם משתנה הלילה מביום, כי ביום מאיר אור ישר והיינו השם הוי' כסדרן ומורה על רחמים, ובלילה מאור אור חוזר היינו שם הוי' שלא כסדרן ומורה על דינים ח"ו. **והנה בליל שבת קודש אם ישראל שומרים שבת כראוי גורמים במעשיהם שמאיר הצירוף הוי' כסדרן, והנה אם מאיר שם הוי' כסדרן הוי לילה כיום יאיר, ואין נכונה שם לילה על ליל שבת.** וזהו כוונת הכתוב באמרו **ראו כי ה נתן להם השבת שמאיר אצליכם האור ישר גם בלילה**, ומזה תבינו באם שהייתם אתם שומרים המצות אזי הי' תמיד מאיר, אצליכם האור ישר, **ולכיוון זה לא אמר ראו כי ה' נתן לכם שבת, אלא ראו כי ה' נתן לכם השבת** לרמז על הלילה כיום מאיר, **ע"כ הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים ר"ל דלחם גימ' שלשה הויות**, דמיום הששי מתחיל להאיר השם הוי' ב"ה כסדרן וה"ה בליל שבת וביום השבת בודאי.
(רביד הזהב)

פסק מאכילתו ואמר: 'עונג' קראת – ל'שבת' דייקא

שמעתי מרבינו הגאון בעל חת"ס ז"ל, שבאמצע האכילה פסיק מלאכול, ואמר בזה"ל, עונג אסור, **וקראת לשב"ת עונג** כתיב (ישעי' נח, יג), **לשבת דייקא**, ע"כ.

(מלל לאברהם, קליינוארדיין – ליקוטי שושנים פרשת נח)

כשאוכל לשבור רעבונו אומר 'לשם מצות עונג שבת', ואח"כ יוכל לומר 'לכבוד שבת קודש'

שמעתי בשם הרה"ק ר' יודל'ע האראוויטין ז"ל שאמר, שבמאכל הראשון הוא מפחד לומר "לכבוד שבת קודש", כיון שהוא נהנה גם הנאת הגוף, לכן הוא אומר בתחלת הסעודה **"לכבוד עונג שבת"** (כלו' שזהה מקיים בכל אופן אף שיש לו הנאת הגוף, דסוף הוא פשטות מצות עונג שבת, ולכן יש שבתבו לומר הנוסח 'לשם מצות עונג שבת'), ואח"כ באמצע הסעודה כבר הוא אומר **"לכבוד שבת קודש"** (כלו' שהרגיש בנפשו שכבר אינו אוכל לצורך גופו, אלא לכבוד שבת).

(אז נדברו - ליל שבת קודש שנת תשסה, ובזה יתיישב מה שהיו צדיקים שהקפידו על האומרים לכבוד שב"ק כל מה שאין מחזיקים בזה באמת, משום מדבר שקר תרחק, אבל לשם מצות עונג שבת ודאי יוכלו לומר, וגם אם אין דרכם לאכול מאכלים כאלו בימות החול יכולים לומר כן כיון שאין אוכלים כאלו מאכלים רק לכבוד שב"ק באמת)

ע"י אמירת "לכבוד שב"ק" מורידים כל ההשפעות

עטין זאלטם וויסן, אז דורך קדושת שבת קומט אראפ אלע מיני השפעות טובות.. **דער וואס וויל מקבל זיין די השפעות מוז ברענגען זיין 'רצון' צו א 'דיבור', דורכן זאגן מיטן מויל "לכבוד שבת קודש".. דאס וועט אראפ ברענגען די השפעה פון הימל".** ער טייטשט מיט דעם **'זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו'**, אז מקבל זיין דעם שבת 'זכור ושמור' איז געווענדעט אינעם דיבור פונעם מענטש.

(באורות המם - פ' נשא)

ראיה מפורש מהמדרש שצריך לומר בפה מלא

אמר הרה"צ מו"ה איציק'ל מפשעווארסק זי"ע ראיה מהמדרש שצריך לומר בפה בשעה שאוכלין סעודת שבת או יו"ט 'לכבוד שבת קודש', או 'לכבוד יו"ט', ואינו די אם רק חושבין במחשבה לכבוד שבת, רק שצריך לאמרו בפה מלא, דאיתא במדרש רבה מגילת אסתר (ז, יד) וז"ל: ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד וכו', ד"א ישנו עם אחד, **אמר שיניהון רברבן, שאוכלין ושותין ואומרים עונג שבת עונג יו"ט**, ע"כ. ולכאורה מהיכן ידע המן זאת שאוכלין לעונג שבת, או ביו"ט לעונג יו"ט, **ומזה ראיה גלוי' שצריך לומר בפה מלא 'לכבוד שבת' או 'לכבוד יו"ט'**, עכד"ק, ונעם זה מובא גם בליקוטי מהרי"ח.

(שיח יצחק, פשעווארסק – עמוד מז)

עתה נאכל לכבוד שבת

הרה"ק רבי יוסף מראשקוב זי"ע, אמר פעם אחת בסעודת שבת אחר שאכל את מאכלי השבת, הבצלים והקאשע והבשר, **את כל זה אכלנו בכדי להשביע את רעבוננו, עתה נאכל לכבוד שבת, וציוה להביא שוב ואכל עוד הפעם.**

(מאמר מרדכי, סלאנים – ח"א עמוד קנד אות א / מזקנים אתבונן - ח"א עמוד קעט)

לכבוד שבת פרשת וכו', לעורר השפעת הפרשה

מנהגו בקודש [של הרה"ק רא"ז מקרעטשניף זי"ע] הי' כי בשעה שאמר **'הריני אוכל לכבוד שב"ק', הזכיר גם הפרשה, ואמר 'שב"ק פרשת פלוני'**, כדי לעורר הכח ובחינת הפרשה של השב"ק. וכל זאת נהג כך רק לפני קריאת התוה"ק.

(ריא דשבת, קרעטשניף – מאמרים עמוד צא)

יאכל בשמחה ויאמר בכל עת 'הריני אוכל לכבוד שבת'

אוכל הסעודה בשמחה ובכל עת אומר **'הריני אוכל לכבוד השבת, לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתי'**.

(סידור היעב"ץ - סעודת הלילה אות ה)

וקראת לשבת עונג

ועוד נוכל לומר בע"ה, שהנביא הזהיר אותנו שכל התענוגים של יום השבת יהיה נקרא לשבת: לשם שבת קודש. היינו: **שלא יהיה תענוגך בשבת למלאות כריסך בלבד, אלא שצריך לקרוא העונג להשבת – לענג את השבת.** ועל ידי זה – לקדוש ה' מכובד, שמראה שהוא שמח על שהקדוש ברוך הוא בחר בנו, וקרבנו לעבודתו, ונתן לנו השבת, ועל ידי זה הוא אוכל ושותה ושמח, מחמת שאנו מכובדין לשמו יתברך כביכול, שנתן לנו מתנה טובה השבת קודש, ועושה כל התענוגים לכבוד השבת ושמחתו בו.

(וידבר משה, לברשוב – עניני שב"ק אות לב)

טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים

הטועם מסעודת שבת שלו לא ימות בלא תשובה

הוה מרגלא בפומיה קדישא [של הרה"ק רבי יצחק מנעשכיז זצ"ל] שהיה מקפיד שיאכלו האורחים בשבת קודש אצלו, ואמר: הלא אבא [הרה"ק רבי מרדכי מנעשכיז] זלה"ה היה אומר, שכל מי שטועם מסעודת שבת שלו, לא יפטור מהעולם בלא הרהור תשובה.

(זכרון טוב, נעשכיז - עניני הכנסתו אורחים אות ג)

'שבתדיג'ע מאכלים שאטן נישט'

סיפר לי הרה"ח ר' נח לאנגזאם נ"י, שמעתי מאבי (הרה"ח ר' משה ע"ה), שכשהגיע זמנו להתייצב לצבא, היה מענה את גופו עם עוד חמשה עשרה בחורים לערך, והלכו רגלי מעיר לעיר וכו', הגיעו גם לרישא והיו שם על שב"ק אצל הרה"ק ר' חנה מקאלאשיץ זצ"ל, בעת שחילק הרה"ק שיריים לא רצו לאכול, ואמרו שמענם את גופותיהם, אמר להם הרה"ק מקאלאשיץ, שבת'דיגע מאכלים שאטן נישט, אכלו כל כך הרבה, שנתמלא להם כל מה שנחסר מגופם זה שבועיים ימים.

(שיח זקנים - ח"ו עמוד שמא)

וכמו שהרה"ק בעל התניא היה אומר: "אין שום מאכל שבת מקולקל, אין שום מאכל שבת מזיק לבריאות". (ספר הצאצאים - עמוד 101)

בכח מה שאמר פעם אחת לכבוד שב"ק, החזירו בתשובה שלימה

פעם בעת שחזרו קבוצת חסידים, מהנסיעה לרבם הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זצוק"ל, ששהו בצל קדשו, כאשר מלאים וגדושים היו בשפע קודש שהשפיע עליהם רבם הק', ושמחתם ניכר היה על פניהם, על שזכו להתענג בעריבות נעימות הקדושה בעת ששהו בצל הצדיק, עמד אז אצלם יהודי אחד שהיה איש פשוט ומגושם מאד.

וכאשר ראה עליהם את גודל התענוג הזה, חשב בדעתו, הלא הוא כשלעצמו, לאחר שכבר טעם מכל התאוות והתענוגים שיש בעולם הזה, עוד לא זכה מעולם להרגיש תענוג כזה שהחסידים מרגישים כעת, על כן הציע להם היהודי שיסעו עוד הפעם לרבם ויקחו אותו אתם, והוא ישלם עבור הוצאות הנסיעה, אך בתנאי שגם הוא ירגיש תענוג כמותם בשהותו אצל הצדיק.

החסידים קיבלו את ההצעה ונסעו אתו, וכשהגיעו אל רבם מסרו החסידים את הענין להרה"ק, אולם במשך כל השבת לא הרגיש היהודי הזה כלום, וכבר המתין כל העת על צאת השבת, שכבר יוכל לחזור הביתה, והוא כבר רמז להחסידים שיצטרכו לשלם לו שכר הנסיעה, מכיון שלא נתקיים התנאי, אך בסעודה השלישית, הוצת בלב היהודי התעוררות גדולה והרהורי תשובה אמיתית, על מעשיו, עד כדי כך שכבר החליט להישאר שם לשהות בצל הקודש.

אחר השבת נכנסו החסידים אל הרה"ק, ושאלו ממנו לפשר הדבר, אמר להם הרה"ק ר' אהרן זצוק"ל, מתחילה בראותי את היהודי הזה לא מצאתי אצלו שום דבר טוב, בכדי שתהיה לי אחיזה אתו, שאוכל להשפיע עליו דבר מה, עד שבסעודה שלישית חיפשתי אצלו, עד שמצאתי איך שפעם אחת בשבת קודש בעת שהיה היהודי הזה שקוע באכילתו, הפליט מפיו המלים 'לכבוד שבת קודש', ובכח עובדא טבא זו, כבר היה לי מקום לאחוז בו, ולהצית בו התעוררות של הרהורי תשובה.

(ילקוט מאורי אור עניני שבת - עמוד רפג)

יאמר שוב ושוב 'לכבוד שב"ק' עד שיעורר לבו לאכול לכבוד שב"ק

לביתו של המגיד מזלאטשוב זצ"ל נקלע בערב שבת עובר אורח, הזמינו המגיד לסעוד על שלחנו בשבת קודש, בליל שבת כשהסבו לשלחן לסעודת שבת ביקש המגיד מאורחו להגיד לפני אוכלו את המילים "לכבוד שבת קודש". האורח שהיה עייף ורעב מטלטול הדרך ענהו שהוא אינו יכול לעשות שקר בנפשו, בעוד שהוא מרגיש שכוונת אכילתו היא אך ורק כדי לשבור את רעבונו.

השיבו המגיד הקדוש בראיה מן המקרא שכתבו אצל יוסף הצדיק. שם נאמר שלא שמע יוסף הצדיק לפתויי היצר הרע, אלא "וימאן", והטעם שעל תיבה זו היא שלשלת, ללמד על הצורך למאן ולחזור ולמאן נגד היצר הרע עד שבאמת לא ירצה. כך באמירת המילים צריך לומר "לכבוד שבת קודש" ולחזור ולומר עד שבאמירת הפה יעורר הלב לאכול באמת לכבוד שבת קודש.

(זמירות לשב"ק זעוויהל - ליקוטי אמרים עמוד קטו)

הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצ"ל הי"ד

בקונטרס "אומר אני מעשי למלך" בפרק "גלות פאליטיק פון אונזערע עלטערן" כתב רבי אלחנן דברים כדרבונות מתייחסים אל ההתגרות באומות ע"י מנהיגי הציונות, דברים השייכים עוד בזמנינו ומביאים מדבריו:

"בדורות הראשונות ניהלו כלל ישראל את פאליטיק הגלות לפי מה שהראנו התורה הק', בשעת התנאים הוצרכו ללכת לרוים להשתדל נגד גזירות על היהודים, היו לומדים ומעיינים קודם בפרשיות יעקב ועשיו, ושם מצאו את הדרת הנכונה איך להתנהג איתם, (עיין רמב"ן פר' וישלח).

בעזה"י
קונטרס
דברי סופרים
פסקי
אלחנן בנם ווסרמן
רש בברנוויטש.
פיעטרקוב
מסדר אגל ר' חענדיך בהרר ישעי' וואלף בני פאלטמאן
שנת תרפ"ד לפ"ק
DYWREJ SOFRIM
Rabin Ch. Waserman
Baranowicz.

בזמן האחרונה שינו את העיון הלימוד בתורה, בתורה שואלים רק שאלות אודות אמירת קדיש, אבל בענייני פאליטיק, דהיינו שאלות שנוגעים לכל כלל ישראל, מצהירים בפירוש שאין להם שייכות לתורה, ועל זה יש לנו פאליטיק'ערס מיוחדים וסופרים, והם מנהיגי הדור.

ומאיזה מעיינות שואבים הם את דרכם בפאליטיקע, מתורה שלהם, דהיינו: נהיה ככל הגויים, ולא מסתכלים בתורת ה', וכמו שצריכים להתנהג ככל הגויים בכל ההתנהגות ודרכיהם, כן צריכים להתנהג כמותם גם בפאליטיק, אבל אתם ידעים או שאינם רוצים לידע, דאם כלל ישראל היו הולכים בדרך הזה של נהיה ככל הגויים, במשך כל הדורות, כבר מזמן לא היו יהודים בעולם, כמו שנעלמו הרבה אומות ואפי' חזקות, הלא ברור לכל בר דעת של המשך הדורות בכלל ישראל הולכת בדרך אחרת לגמרי מה שאין בנמצא אצל כל עם ולשון.

אלו הם העצות המובאים בתורה הק'? "שלוש שבועות שהשביע הקב"ה את ישראל, אל תמרדו באומות, וכן כתיב ירא את ה' בני ומלך ועם שונים אל תתערב, והתרו בנו אם תשמרו על השבועות טוב, ואם תעברו על השבועות הריני מתיר את בשרכם כצבאות וכאיילות השדה".

ובמדרש דברים: "אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו, לך עמי בוא בחדריך, בשעה שאתה רואה השעה חצופה לו לא תעמוד כנגדה אלא תן לה מקום, הסתכלי בי שהרי אני נתתי מקום לשעה שנאמר השיב אחור ימיני, א"ר חייא אם ראיתם אותו - עשיו – שמבקש להתגרות בכם אל תעמדו כנגדו אלא הצפינו את עצמכם עד שיעבור זעמו, אמר רבי יהודה ברבי שלום, אמרו לו ישראל, רבונו של עולם, אביו מברכו ועל חרבך תחיה ואתה מסכים עמו, ואומר לנו הצפינו את עצמכם ?, אמר להם הקב"ה, אם ראיתם שמזדווג לכם ברחו לתורה שנאמר סעו לכם צפונה, ואין צפון אלא תורה שנאמר יצפין לישרים תושייה".

העצה היחידה שיש לישראל הם תורה ותפילה, ונצעק אל ה' אלוקי אבותינו, וישמע שעוותנו.

ובשעה שמדברים אל אומות העולם, אין לנו לתבוע מהם, רק לבקש, לשון רכה, תשבור גרם (משלי כה טו), **למה תתראו בפני אחיכם בני עשיו ובני ישמעאל, כאן כתוב אזהרה, שיזהירו מליתן פתחון פה לגויים שידברו עלינו, פחות מה שמדברים עלינו יותר טוב.**

רק בדבר אחד יעמדו ישראל איתן כחלמיש ולא יוותרו אפי׳ כחוט השערה, והוא אם הם גוזרים גזירות על התורה, ובעת שגזר נבוכדנצר שישתחוו לצלם וחנניה מישאל ועזריה לא שמעו בקולו, אמרו לו, אם למיסים וארנוניות מלכא את, אבל להעבירנו על דת תורתנו לאו מלכא את אלא נבוכדנצר, את וכלבא שווין, ורק בזה יעמדו כחומה בצורה.

זהו ההוראות שבתורתנו הק׳ איך להתנהג נגד הגויים, וכל התנהגו ישראל בכל הדורות, עד דורותינו האחרונים, שנעמדו "מנהיגים" משונים שאינם רוצים לדעת מהתורה ועצותיה, מנהלים את הפאליטיק היפך דעת תורתנו, שיהודים ילחמו נגד המלכות החזקה בעולם עם הרמות ודרשות בקאנגרעס, לכתוב נגדם בעיתונות ובזה יפחידו אותם.

נביאיך חזו לך שווא ותפל ולא גלו על עונך להשיב שבותך ויחזו לך משאות שווא ומדוחים (איכה ב יד), בשעת שנביאי האמת צעקו : הודע את ירושלם את תועבותיה (יחזקאל טז ב), אמרו עליהם נביאי השקר שהם עוכרי ישראל, בשעת שנביאי האמת קיימו את הפסוק: גוי נתתי למכים ולחיי למורטים (ישעיה נ ו).

כהיום אין לנו נביאים, אבל נביאי שקר יש לנו די והותר, אוכלי שולחן איזבל, וכמו שאז שילמו ישראל על שנתנו לנביאי השקר להנהיגם, כן היא עתה בימינו.

בדורות האחרונים נעמדו עלינו משכילים שעקרו אל ישראל מתורתם, ונשארו בלי מנהיגים ומורי דרך, בלי נחמה ותקווה, סוף דבר: כל זמן שנתנהג לפי המנהיגים השונים המנהיגים בדרכי עקומות שהכניסו את ישראל במצב מלחמה נגד השי"ת, אין לנו תקווה שהמצב ישתפר, להיפך, כל יום נעשה גרוע וגרוע, רק דרך אחד יש לנו להצילנו, להשלים עם השי"ת, שהוא שומר ישראל, ואז יהא שלום על ישראל", ע"כ מדבריו הנוקבים.

אם ה׳ לא יבנה בית שווא עמלו בוניו

בסוף שנת תרצ"ט, חדשים לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה, התקיימה בוילנא אסיפה גדולה שאורגנה ע"י "וועד הישיבות" בהשתתפות הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצוק"ל.

לפני שנפתח האסיפה שאל אחד מסופרי העיתון היהודי "דאס אידישע טאגבלאט", כמה שאלות מהגאון הנ"ל בעניינים החשובים שעמדו על הפרק בעניני עולם היהדות, וקיבל תשובות ברורות בדעת תורה ברורה, ונדפס באותו עיתון ט׳ תמוז תרצ"ט, ומשם הועתק בספר "קובץ מאמרים ומכתבים" (עמ׳ קמו), תחת הכותרת "א שמועס מיט רבי אלחנן", שאנו מעתיקים כאן:

"על האסיפה ראו מיד את קומתו, מסביבו נאספו כל הזמן קבוצות של רבנים וראשי ישיבות וסתם פעילים, ששבחו את דבריו, קנאי נלהב, מוכיח, מורה דרך בלי פשרות, שלכל השאלות יש לו תשובות אחת: "עיינו והסתכלו בתורה".

ספר
קובץ מאמרים
מאת
הגאון הגדול ציס"ע
מרן רבי אלחנן בונם וסרמן זצוק"ל הי"ד
ראש ישיבת "אהל תורה" ברנוביץ
בהוצאת בן המחבר
תרב אלעזר שמחה וסרמן

אינו מזכיר דבר בלי להזכיר את החפץ חיים זצ"ל, שהחזיקו כרבו, ביקשתיו שיחה עם ה"טאגבלאט" והסכים.

שאלה: מה צריך להיות את התייחסנו של שאלת ארץ ישראל העת הזה?, תשובה: לא פחות ויותר כפי שכתוב בתורה, וייתן להם ארצות גויים וכו׳, בעבור ישמרו חוקיו, הקב"ה נתן לנו את ארץ ישראל כמתנה בתנאי, וכל פעם שאנו מבטלים התנאי נתבטל המתנה.

שאלה: מאי צריך להיות את עמדתנו אחר "הווייסבוך" שפרסם מלכות ענגלאנד לעכב את מלכות ישראל בא"י, מה צריכים אנו לעשות ?, תשובה: לב מלכים ושרים ביד ה׳, לא מלכות ענגלאנד יש להם את הדעה על ארץ ישראל, וגם לא לערבים, הדעה על א"י היא בשמים, אם רוצים לעשות פעולות, צריך להיות למעלה ע"י תורה ותפילה, כל הפעולות בכאן בעוה"ז לא יהיה להם תוצאות.

שאלה: אבל איך אפשר להבינם אל ההמון עם ?, תשובה: צריכים לומר להם בבירור 'אם ה׳ לא ישמור עיר שווא שקד שומר', החפץ חיים כתב מכתב עוד לפני כמ׳ שנים, שלהיכנס לא"י, אינו קשה, קשה היא להישאר שם, פעמיים היו ישראל בא"י והוצרכו לילך משם בשביל העוונות, בא"י יכולים להיות רק כששומרים על התורה.

שאלה: מה צריך להיות עמדתנו לגבי מה שיהודים משתמשים בפעולות טערור נגד הערבים ?, תשובה: הם נחשבים כרודפים על כלל ישראל ואסור להשתמש במעשים כאלו",

הכותב מסיים: "הוצרכתי לסיים את השיחה, בשביל שהאסיפה התחילה והעולם חיכו לשמוע דברותיו של המוכיח הגדול", ע"כ.

המשך יבוא א"ה

פנימי תרל"א בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ניחום אבלים אצל כ"ק אדמו"ר מאלעסק זצ"ל

ע"פ אביו כ"ק הגאון הצדיק רבי אלימלך אשכנזי זצ"ל נאב"ד מעלבוירן אויסטראליע

יום ד' פרשת כי תצא תשע"ב לפ"ק

האדמו"ר מאלעסק: ווען האט מען געזעהן די לעצטע מאל דעם טאטן?

רבינו: ס'איז געווען די הכנסת ספר תורה אין סיגעיט. ביי די כתיבת ספר תורה, בין איך געווען ביי אים אין שטוב.

ווי אלט איז ער געווען?

האדמו"ר מאלעסק: פינעף און נייניציג, תרע"ז איז ער געבוירן.

א גרויסער גאון איז ער געווען, ער האט געקענט כל התורה כולה. נגלה און נסתר, נסתר אויך, ער האט גוט געקענט די קליינע אותיות.

רבינו: ער האט גוט געזאגט, ער האט נאכגעזאגט גמרות זייער גוט, פונקטליך אויפן דף.

א' מבניו: מ'זאגט אז ער האט געהאט גרויס התקרבות ביים רבי'ן, דער רבי האט אים מוראדיג ליב געהאט,

רבינו: ער האט נאכגעזאגט שיינע רעיונות, שיינע זאכן, פארשידענע ספרים, און פון חסידישע ספרים, ער האט געהאט שיינע מאמרים.

ער האט זיך גוט געהאלטן די אלע יארן, ביז צום לעצטן יאר.

האדמו"ר מאלעסק: אלעם האט זיך אנגעהויבן נאר לעצטנס מיט א רויז.

בנו הגה"צ רבי העניך שליט"א רב דביהמ"ד אבני צדק, חדב"נ: דער רבי האט אמאל געזעהן זיין התרת הוראה פון רבי'ן, דער רבי האט אים געגעבן א שיינעם כתב, מיין פעטער האט עם פארגעלייגט ביים הספד, עפעם אויסטערלישע לשונות האט דער רבי אים געשריבן, דער רבי שרייבט 'בכל מקום בואו יהי' חלק בראש'... און נאך אסאך הפלגות.

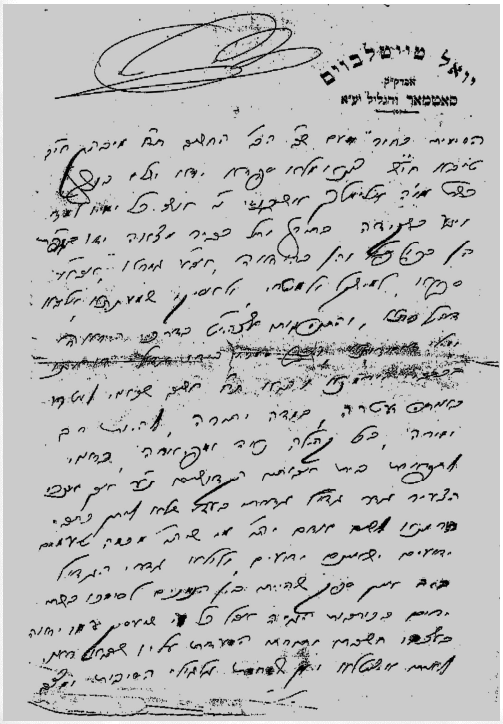
רבינו: יא, עפעם האט ער געשריבן 'ולולי גדרי הייתי סומכו בשתי ידים' עפעם אזא לשון. [ולולא גדרי הגדול בזה אין ספק שהייתי בין הנמנים לסומכו בשתי ידים בכותבת הגסהן].

דאס איז נאך פון פאר די קריג לכאורה, אין סאטמאר, נישט אזוי?

האדמו"ר מאלעסק: יא, פון תרצ"ט.[1]

---

[1] ולחיבת הקודש נעתיק כאן תצלום כתב הנ"ל:

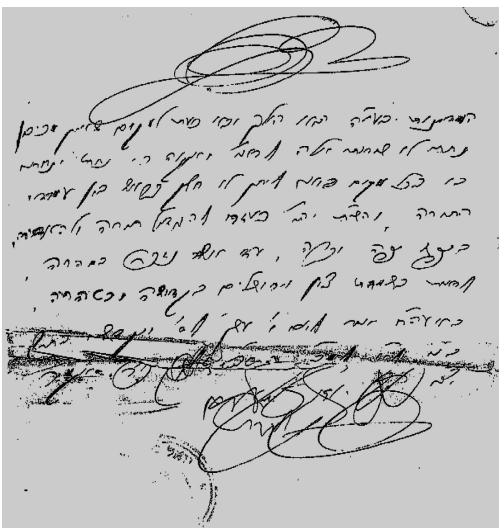

תרצ"ז איז ער דאך געווען אויף שבועות ביים רביץ (בעיר סאטמאר).

רבינו: ער איז געווען דעמאלטם א שטיק צייט אין סיגוט אויך, ער האט פארברענגט דארט מיטן רב (הגה"צ רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים ז"ל אב"ד ק"ק סיגוט).

רב דביהמ"ד אבני צדק: ווען ער איז געווען שבועות, האט אים דער רבי געזאגט, מ'זאגט אויף דיר אז דו קענסט לערנען.

שבועות אינדערפרי האט אים דער רבי געזאגט שטיי נעבן מיר ביים קרעפל פשעטל, און דער רבי האט אנגעהויבן צוזאגן די קשיות, האט אים דער רבי געזאגט נו, און ער האט אנגעהויבן צו זאגן וואס ער טראכטט, האט אים דער רבי געזאגט, נו דאם האב איך טאקע געוואלט זאגן...

ומן הראוי להעתיק ג"כ מכתב תהלה שכתב מרן רביה"ק ז"ל לכ"ק האדמו"ר מאלעסק זצ"ל בהיותו אברך לאחר נישואיו, בזה"ל:

ב"ה, ויצ"ק בא מבוא באר לחי רואי, ה"ה תלמידי ש"ב האברך היקר חו"ב ותיק מלא עתיק בנש"ק מאלים ותרשישים כש"ת מו"ה יצחק אשכנזי נ"י אשר עמד בבית מדרשינו ושאב מבארה של תורה ויראה זמן זמנים טובא, וכולם שווין לטובה, למד ויגע ומצא כדי מדתו, להגות יומם ולילה בתורתו, וסדוררה וערוכה משנתו, ואחר שהגיע ליום כלילתו, הוא יום חתונתו, הנני לברכו כפי הראוי לברכתו, ואם גם להלאה יוסיף אומץ לעסוק בתורה ה' תמימה, ימים ימימה, ולילות כימים להשימה, יזכה לעלות מעלה מעלה, ברום המעלה לתפארת בית אבותיו הקדושים זלה"ה עמודי העולם, זכותם יגן עליו לעולם, מן העולם ועד העולם, עדי נזכה לראות במהרה בישועת כל ישראל ושמחתן.

באעה"ח ב' לס' ישימך אלקים כאפרים וכמנשה, התשכ"ו לפ"ג, פה ברוקלין יצ"ו (חתי"ק)

רבינו: יא, ער האט דערציילט, השוחט בשבת איז מס' חולין (דף יד) דאם איז געווען דער פשעטיל.

רב דביהמ"ד אבני צדק: ער איז געווען אויף פסח אויך ביי די סדרים, תרצ"ט.

רבינו: ער איז געווען א שטארקער מושלם.

רב דביהמ"ד אבני צדק: רב דושינסקיא (הגה"ק מהרי"ץ דושינסקיא גאב"ד ירושלים זצ"ל) האט אים געשיקט אויף אסאך שליחות'ן אין די אנהייב ת"ש יארן.

ביי די פרשה מיטן יום תפלה אין ארץ ישראל, צוזאמען מיטן בילגעריייער רב איז ער אויך געגאנגן שתדלן ביי הרב דושינסקיא וועגן דעם יום תפילה.

רבינו: זיי האבן געוואלט מ'זאל מאכן איינם צוזאמען אין זעלבן טאג.[2]

2

ונעתיק כאן מה שכתב הגה"צ ממעלבארן זצ"ל בדברי זכרון אחר הסתלקותו של הרה"ק המהר"א מבעלזא ונתפרסם בהקובץ אוצרות ירושלים, והיא נדפסה מחדש בספר מגני המלך שהוא ליקוט מסיפורי הגה"צ הנ"ל, וכה כתב: בא' מלילי חודש אדר שנת תש"ד אחרי בואו לארה"ק נקראתי לבוא למרן זי"ע באישון לילה, ואז פתח פיו הקדוש והביע לפני משאלות לבו לגזור יום תענית תשובה ותפילה בכל המדינות בעולם, לרגל המצב וצרת כלל ישראל הנאנחים ונדכאים ע"י הצר הצורר ימ"ש.

באותו מעמד שמעתי מפיו הקדוש דברים מחרידים ומזעזעים, קורעים כל לב על מצב אחב"י ובפרט על עתיד גורלם של אחינו שבגלות אונגארין, וכמדומני שהי' זה הפעם היחידי שנשמע ממרן זי"ע גילוי דעת כלשהוא על המצב, ואז רמז מרן שעוד בהיותו בחו"ל חשב על כך שאם ינהגו השי"ת במעגלי צדק ויגיע אל המנוחה והנחלה, לצאת מאפילה לאורה שיגזור תענית צבור, ועתה הגיעה השעה הראויה לכך, ואמר לי - הנני מטיל התפקיד הזה עליך לסדר הענין עצהיו"ט, וזיזני ואמצני לפעול ולהפעיל בכל יכולתי להוציא מחשבתו הקדושה מכח אל הפועל.

[כאן הוסיף הגה"צ הבעל מספר זצ"ל - יש לציין שמרן זי"ע הקפיד מאוד שלא להוציא מביתו התיבות 'עת צרה', רק אמר שיהודי הגולה סובלים מגזירות ומצב המלחמות].

ומדי דברו בענין זה נקרא אל הקודש פנימה גם הגה"צ מבילגורייא זצ"ל, ומרן הוסיף לדבר בנידון זה, ודבריו היו חוצבים להבות אש קודש, וניכר הי' כי הרגיש ברוח קדשו את מה שעלול לבוא על יהדות אונגארין התמימה והישרה, מרן הביע דעתו שמלבד ה'קול קורא' של הרבנים הגאונים ומו"צ שבארה"ק על קביעת יום התענית, רצונו להוציא בעצמו 'קול קורא' יחד עם כ"ק האדמו"ר האמרי אמת מגור זצ"ל.

פקודת מרן שמרה רוחי, ובאתי בדברים עם כל הנוגעים בדבר, ועם עסקני היהדות החרדית. ההכנות ב"ה הוכתרו בהצלחה מרובה, הזמן המיועד ליום התענית הוקבע ע"י מרן ליום ער"ח ניסן יום ה' כ"ח אדר.

כמה מהעסקנים ניסו לחוות דעתם שכבר מאוחר עד יום המיועד בכדי שתהי' יכולת להודיע ולהתקשר עם מדינות העולם, והעלו בדעתם

אפשרות לקבוע יום אחר למטרה קדושה זו ולדחותה עד אחר הפסח, וכששאלתי את מרן הוו"ד על כך בהרצותי לפניו הנימוק דלעיל, סירב ואמר לא לשנות את היום המיועד ויהי מה, ואח"כ נודע כבר טעמו, כי כאשר החליט מרן להכריז על יום תענית בער"ח, הי' עוד לפני המהפיכה באונגארן ולא ידעו עדיין מה שיבוא עליהם רח"ל, וכאשר הגיע יום המיועד היה כבר בתוקף כניסת הרשע וקלגסיו באונגארין, ומרן חזה ברוח קדשו כל זה, ולכן הי' בדעת קדשו להקדים יום התענית, כדי להקדים רפואה למכה.

וכאן יש לציין את גודל ההשתדלות שהוצרך כדי לקבל הסכמה מכל רבני הקהילות והעדות ליום תענית ציבור ויום תפילה כללי, כי בשנת תרצ"ח סידר כ"ק האדמו"ר האמרי אמת "יום תענית" בארה"ק יחד עם הרב הערצאג והר' עוזיאל, והם רצו שגם רבני העדה החרדית ובראשם הגאב"ד הגרי"צ דושינסקיא זצ"ל ישתתף עמהם, והם קבעו את העצרת הכללית ביום שני בשבת בחורבת ר' יהודה החסיד שבירושלים העתיקה, והגרי"צ דושינסקיא לא רצה להשתתף עמהם בשום פנים ואופן, והוא סידר בנפרד יום תענית באותו שבוע ביום רביעי, וגם הגאב"ד פרעשבורג ז"ל חתם עם הרב דושינסקיא, וכל הארץ נעשה אז כמרקחה, כי היו אנשים שטענו שבשעה שכל יהדות הגולה נתונה בצרה ובשביה, צריכים להתאחד בלי פירוד לבבות, ורבני העדה לא רצו להצטרף עם רבני הרבנות הציונית שהעבירה על הדת אלפי ישראל, ועל כן הבנתי את גודל העבודה שצריך להשקיע כדי שכל גדולי וצדיקי יסכימו על יום אחד להתפלל ולהתענות כרצון מרן זי"ע.

ועליתי לביתו של האמרי אמת ומסרתי לו הצעת מרן זי"ע לגזור תענית כללי ביום מסויים, ושרצון קדשו שגם הוא יסכים וישתתף בה, התנצל האמרי אמת שהוא אינו יכול להשתתף מחמת תשות כוחו, אבל הוא יאמר לחתנו ר' איטשע מאיר לעווין שישתתף בשמו, ואכן הצעתי הכל לפני ר' איטשע מאיר, ואכן אז נדפס בפקודת מרן זי"ע כרוז בענין התענית, ורובו ככולו היתה נוסחתו של מרן ובחתימתו, והאדמו"ר מגור זצ"ל בא ג"כ על החתום על כרוז זה, והנה העתקתו:

ב"ה. ירושלים עיה"ק תובב"א, אדר תש"ד. כבוד אחב"י באה"ק תובב"א ובחו"ל ד' עליהם יחיו!

בראותינו איך עם ישראל נתונים בצרה ר"ל, מצאנו לנחוץ מאד לקבוע יום תענית לתפלה לכלל ישראל על יום החמישי כ"ח בחודש אדר שנה זו, איש ואשה מבן י"ח שנה ומעלה יתענו ביום זה, הזקנים וחלושי כח יפדו תעניתם בצדקה.

ביום התענית יתאספו בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ולהרבות באמירת תהלים בתפלות ותחנונים, ולשוב בתשובה שלימה ולקבל עלינו עול תורה והמוצות בעהשי"ת בשלימותה.

ובזכות זה ירא ד' בעני עמו יחוס ויחמ על שארית הפליטה, ונזכה לגאולה שלימה בב"א. מאת המצפים לישועה ולהרמת קרן ישראל במהרה.

נאם אברהם מרדכי אלטר (מגור), הק' אהרן רוקח מבעזלא, הק' מרדכי רוקח באאמו"ר זצ"ל מבעלזא אבד"ק בילגורייא

בענין סדר התפילות והסליחות ביום התענית, והאם לומר יום כפור קטן אמר מרן שאינו רוצה לחוות דעתו, כי זה שייך לרבנים, ואמר לי ללכת אל הגה"צ מרן רבי יוסף צבי דושינסקיא זצ"ל גאב"ד ירושלים ולשאול אותו בענינים אלו, וכמה פעמים הייתי שליח ברצוא ושוב בין מרן ובין הגאב"ד זצ"ל בנוגע לעניני התענית ציבור.

ופע"א גם הלכתי עם הגה"צ מבילגורייא אל הגאב"ד, ובתוך הדברים נענה הבילגורייער רב להגאב"ד בצחות: קרובינו ר' אלימלך איז א גרויסער גוטע פריינט של הרב, והוא רוצה שהכל יסתדר על פי הוראתו של הרב, ואז גם דנו האם גם הבחורים והבתולות יתענו, ואכן תלו אז מודעה גדולה מטעם הגאב"ד וביה דינא רבא, וכן רבני הרבנות בראשות הר' הערצאג והגרצ"פ פראנק הוציאו כרוז לעצמם, והיתה תענית כללי מכל תושבי ארה"ק בלי יוצא מן הכלל, וגם שלחו טעלעגראמע"ן לחו"ל ובשאר מקומות שהיו ביכולת להגיע הכרוז מירושלים.

וזכורני שכל תושבי ירושלים נתעוררו מאוד כשנתפרסם בחוצות ירושלים שמרן זי"ע בכבודו ובעצמו יופיע בהיכל ישיבת מאה שערים, וישא דברים מענינא דיומא, ורצון קדשו היה שגם אחיו הגה"צ מבילגורייא ידרוש.

בהגיע היום המיועד נתאספו אלפי אנשים בהיכל הישיבה במאה שערים, הצפיפות היתה נוראה, אנשים נתלו על הגגות והחלונות כדי שיוכלו ליטול חלק בהמעמד רבתי, וגם הראב"ד האאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל דרש באותו מעמד, ופירש אז מה שאנו אומרין (בסדר נפילת אפים ביום ב דה) זרים אומרים אין תוחלת ותקוה, חון אום לשמך מקוה, טהור, ישועתינו קרבה. ופירש שכשמגיע הזמן שהזרים והגוים אומרים שאין לנו ח"ו תוחלת ותקוה, ואין לנו תקומה, אזי מבקשים, "חון אום לשמך מקוה" שיחון אותנו לפליטה, "טהור – היינו כי ברור, ישועתינו קרבה, אז כשהגוים אומרים אין תוחלת אזי בוודאי שישועתינו קרובה מלבוא.

מרן עלה על הבימה מעטף בטלית כשפניו הקדושים בוערים כשלהבת, ודיבר בקול בוכים [בתנועת התעוררות של לפני כל נדרי ביום הקדוש], והזכיר את הסיבה אשר הביאה אותו לגזור את התענית צבור, אחרי אשר עיניו ראו בעני עמו במדינות פולין, ועתה נתוספו צרות אחב"י באונגארין וקרא את העם לתשובה בשלימות.

בין השאר חזר על דברי הספה"ק נועם אלימלך שכתב שבכל דור ודור יש מצוה מיוחדת, ששייך ביותר לדור הזה לשמור ולתקן, [ושם כתוב כגון בדורינו מצות ציצית], ובדורנו אני אומר - אמר מרן - יש להתאמץ ולהשתדל בכל עוז בענין חינוך הבנים לתורה ויר"ש, שמירת שבת קדשנו, וטהרת המשפחה, ההתעוררות היתה גדולה עד מאד, וגעו כל העם בבכיה.

אחריו עלה הגה"צ מבילגורייא זצ"ל ודרש דברים חוצבים להבות אש שעה ארוכה, הוא גם חזר על דברי קדשו של אחיו האדמו"ר באריכות שהיה גולת הכותרת של סדר היום, ומרן עמד והקשיב לדבריו וכל הנוכחים עשו אזנם כאפרכסת, יודעי דבר אמרו שרבים שבו בתשובה באותו היום, אז התענו והתפללו יחד אחב"י בארץ ישראל ובכל ארצות תבל... עכ"ד.

רב דביהמ"ד אבני צדק: יא, און רב דושינסקיא האט בשום אופן נישט מסכים געווען, און ער האט דעמאלטס געוואלט מאכן א פשרה, אז ער האט געבעטן רב

דושינסקיא, אז יעדער זאל מאכן עקסטערע קול קורא׳ס אן עקסטערן סדר אבער מ׳זאל יא מאכן די זעלבע צייט, און דער בילגעריייער רב האט געזאגט פאר רב דושינסקיא ער זאל אים אויסהערן ווייל ער איז א פריינט.

האדמו״ר מאלעסק: ער האט געזאגט ׳מיילך איז א שטארקער גוטער פריינט פארן רב, ס׳איז כדי צו הערן וואס ער שלאגט פאר׳.

רבינו: יא, ווייל פאר די קריג איז געווען איינמאל ווען ער האט נישט געוואלט מיטגיין, ער האט נישט געוואלט מאכן אפילו די זעלבע צייט.[3]

ס׳איז אשאד די אידן זענען נישטא, ער האט פארציילט ארגינעל פון אמאל, אלטע זאכן פון צדיקים.

רב דביהמ״ד אבני צדק: ער איז געווען ביי רבי ישכר דוב (הגה״ק מהרי״ד מבעלזא זצ״ל) אויף שבת, ער איז אלט געווען עלף יאר, איז ער אריין געגאנגען נאך שבת האט ער אים

---

3 כדי להוסיף כמה פרטים אמרנו להעתיק כאן מה שסיפר הגה״צ ממעלבאהן זצ״ל בערוב ימיו מענין התענית ציבור ומחמת חיבת הלשון נעתיק דבריו מילה במילה, וכה סיפר:

ס׳איז געווען דאן סוף שבט, צו תחלת אדר, איך בין געווען בים רב אין שטוב, האלב איינס, איינס בייאכט, אפאר מינוט שפעטער, קומט א שליח, דער רב רופט מיך, ער האט זיך אומגעקוקט קיינער זאל נישט זיין אין שטוב, האט ער געזאגט: וועז איך בין געווען – איך געדענק נישט דאס לשון, איך גלייב נישט ער האט געזאגט אין אן עת צרה, דער רב האט זיך דאך געהיטן דעם דיבור – אין די זמנים וועז איך בין געווען אין די פלעצער (איידאפע אין דער קריג), האב איך מיך אונטערגענומען אז וועז השי״ת וועט העלפן, איך וועל ארויסקומען פון אונטער דעם רשע, ווייל איך מסדר זיין א יום תפילה, אז גאנץ כלל ישראל זאל פאסטן דעמאלס און עוסק זיין בתפלה לטובת דעם מצב נעבעד פון כלל ישראל. און ער בעט מיך איך זאל עס אדור כפירן.

און ער וויל א תנאי, אז דער אלטער געדער רבי רבי אברהם מרדכי זאל זיך אויך משתתף זיין. וועד ס׳איז באקאנט אביסעלע אין דער געשיכטע פון ארץ ישראל, וואס האט זיך געטוהן פאר דעם – מ׳דארף אכטונג געבן וואס מ׳רעדט, מ׳רעדט דאך פון גרויסע מענטשן – א יאר צוויי פאר דעם, איז געווען א תענית אין אר״י, דער געדער רבי, ר׳ אברהם מרדכי איז געשטאנען בראש, און רב הערצאג (יצחק אייזיק הערצאג רב הראשי פון דער רבנות הראשית) האט זיך אויך משתתף געווען, און ס׳איז געווען אין דער שוהל - אין אלט שטאט איז דא א שוהל וואס רופט זיך – חורבת ר׳ יהודה החסיד, דארט איז געווען דער יום תפילה, דאס איז געווען תש״ב אדער תש״ג. הרב דושינסקי וואס איז געווען א תלמיד מתלמידי החתם סופר, האט זיך נישט משתתף געווען - ער קען זיך נישט משתתף זיין אז הרב הערצאג וואס איז דער רב פון די ציונים איז דארט באטייליגט. דער תענית איז געווען באשטימט אויף מיטוואך, און רב דושינסקי ובית דינו, און פרעשבורגער רב (רבי עקיבא סופר) און רבי מאטל סלאנימער, און די גדולי ירושלים, האבן מסדר געווען א תענית אויף מאנטאג פארדעם, דאס האט געדאט א שטיקעלע נאך-טעם ביי המון בית ישראל, סתם מענטשן האבן עס נישט פארשטאנען, אין אן עת צרה, מען האט געמאכט אליין א תענית. נישט יעדער האט מיטגעדאלטן.

אבער דעם בעלזער רב׳ס רצון איז געווען אז כלל ישראל זאל זיך משתתף זיין אין א תענית און א יום תפילה, האבן מיר מסדר געווען דעמאלס בסייעתא דשמיא ס׳זאל זיין פון אלע זייטן. ס׳איז געווען דעמאלס, הרב דושינסקי ובית דינו, רבי צבי פסח פראנק ראב״ד פון ירושלים (רבנות), און רבי משה לנדא וואס האט זיך גערופן ליזענסקער רב, מיט הרב הערצאג, מיט הרב עוזיאל, נאכדעם איז געווען בעלזער רב מיט געדער רבי און בילגוריייער רב אויף אין קול קורא, ס׳איז געדרוקט אין אוצרות ירושלים, וואו ס׳איז באשריבן פון רב ז״ל. און ס׳איז געווען פון רצ״פ פראנק ובית דינו, און פון הרב הערצאג, ס׳הייסט אז ס׳איז געווען אן אויסנאם פון קיינעם.

דער בעלזער רב האט געוואלט שטיצן די עדה החרדית, האט דער בעלזער רב געשיקט בילגוריייער רב מיט מיר צו הרב דושינסקי, דורכצורעדן אלע פרטים, די הוראות פונ׳ם סדר האט דער בעלזער רב געוואלט ס׳זאל זיין לפי דעתו פון הרב דושינסקי, ביי א תענית איז דאך א נפקא מינה, וועד ס׳זאל פאסטן מענער וייבער, פון בר מצוה, אינגלעך, מיידלעך, אא״וו, און וואס מ׳זאל מתפלל זיין. דער בילגוריייער רב האט געזאגט פאר הרב דושינסקי, אז אונזער קרוב רבי אלימלך, איז א גרויסער גוטער פריינד פארן רב, ער האט דאך געוואלט אלעס זאל גיין לפי דעתו, און ס׳איז מאקע אלץ מסודר געווען מיט דער הסכמה פון הרב דושינסקי. און ס׳איז געווען, ערב ראש חודש ניסן איז געווען דער תענית, און דעמאלס האט דער בעלזער רב בכבודו ובעצמו געהאלטן א דרשה, דעמאלס האט דער ראב״ד פון דער עדה החרדית הרב בענגיס גערעדט, דער בעלזער רב האט גערעדט, און בילגוריייער רב האט גערעדט.

האט דעמאלס דער בעלזער רב געזאגט כהאי לישנא, אין נועם אלימלך שטייט, אז אין יעדן דור איז דא א געוויסע מצוה וואס מען דארף ספעציעל נזהר זיין, זאגט דער נועם אלימלך כגון בדורינו מצות ציצית, בדורינו האט דער רב געזאגט, דארף מען זיך מחזק זיין אין ענין שמירת שבת, טהרת המשפחה, אין חינוך הבנים על טהרת הקודש. דער רב זכרונו לברכה, וועד ס׳האט אים געקענט, וועז ער איז ארויפגעאנגען אויבן, די הענט האבן אים געציטערט, און טויזנטער מענטשן זענען געשטאנען פון אלע זייטן, דאס התעוררות איז געווען נישט פשוט. מ׳מוז צוגעבן א מורא׳דיגע זאך אז בשעת דער רב האט געזאגט מ׳זאל מסדר זיין דעם תענית, ווי איך האב פריער געזאגט, ס׳איז געווען סוף שבט, אנפאנג אדר, דעמאלס שבת פרשת זכור איז אריינגעגאנגען דער רשע קיין אונגארן, ס׳איז ידוע די מעשה פון מוושאי״ער רב... און בשעת מ׳האט שוין געפאסט און מתפלל געווען איז שוין געווען צרות אין פוילן און אין אונגארן אויך. ס׳איז דאן געווען א מורא׳דיגער התעוררות, נישט נאר אין אר״י איז עס געווען, מ׳האט געשיקט דעמאלס טעלעגראמעס קיין שוויין, קיין לאנדאן און אין אלע פלעצער וואו מ׳האט געקענט אנקומען האט מען מודיע געווען, די גאנצע וועלט האט מיטגעהאלטן, און גראד נאכדעם האט זיך טאקע נעבעך געענדיגט די צרות, עד כאן לשונו.

געדרייט די פיאות, און געזאגט, א חסידיש יונגל פון גאליציע מיט פיאות,

רבינו: כ׳האב געהערט פונעם טאטן ז״ל אז דער בעלזער רב איז נישט צוריק געגאנגען תיכף קיין בעלזא נאך די מלחמה – ער איז געווען קודם אין ראצפערט און שפעטער אין מונקאטש, אבער נאך די קריג ווען ער איז שוין אהיימגעפארן איז ער פארבליבן אין האלאשיץ – דאס איז שוין געווען אין שנת תרפ״ב, איז מען געקומען פון בעלזא פרעגן פארוואס ער קומט נישט צוריק קיין בעלזא, איז דערביי געשטאנען אין שטוב א יונגל מיט פיאות, האט דער בעלזער רב געפרעגט ׳אין בעלזא איז אויך דא קינדער מיט פיאות?׳, מיינענדיג צו זאגן אז ער וויל נישט צוריק גיין קיין בעלזא, ווייל ס׳איז נישטא דארט קיין קינדער מיט פיאות, האבן זיי געזאגט ׳אז דער רבי איז אין האלאשיץ איז אין האלאשיץ דא קינדער מיט פיאות, אז דער רבי וועט זיין אין בעלזא וועט אין בעלזא זיין קינדער מיט פיאות׳... ווען דער בעלזער רב האט עס געהערט, האט ער געזאגט אז ער פארט צוריק קיין בעלזא.

דער טאטע ז״ל פלעגט דערציילן א מעשה, וואס ער האט עס געהערט פונעם איד וואס איז געווען דארטן. דער בעלזער רב איז געווען אין בארדיוב, איז געקומען א איד פון פעסט, ער איז געווען א חסידישער איד, אבער אז ער האט זיך באזעצט אין פעסט, און אז די קינדער זענען אויפגעוואקסן אין פעסט, האט זיך עס אנגעזעהן אויף זייערע פיאות. אז דער בעלזער רב איז געווען אין בארדיוב איז ער געקומען, און ער האט מיטגענומען די קינדער, ער האט געהאט א עלף יעריגער יונגל, און ער האט שלום געגעבן, און דער בעלזער רב קוקט אים אן און קוקט אזוי אויפן קינד, דער איד האט פארשטאנען אויף די בליקן וואס דאס מיינט, זאגט ער פארץ בעלזא רב ׳רבי, זיי לערנען וואויל גמרא מיט תוספות׳, האט ער זיך געגעבן א שטעל אויף און געזאגט ׳א חוצפה און א עזות צו לערנען גמרא מיט תום׳ אן א פיאות׳.[4]

דער בעלזער רב האט דעמאלטס אנגעהויבן מקרב צו זיין בחורים.

א׳ מבניו: אויף די מציבה שטייט געשריבן.

רבינו: ׳מקרב לבות צעירי הצאן׳ [בתוך נוסח מציבתו חרות: הרב הקדוש שר התורה מאור הגולה רבא דעמי׳ מדברנא דאומתי׳ רועה ישראל ׳מקרב לבות צעירי הצאן לעבודת ה״ ידיו רב לו בנגלה ובנסתר].[5]

---

4 בשולחן הטהור בליל שב״ק פרשת וירא שנת תשע״ב בבני ברק יצ״ו סיפר רבינו עובדא הנ״ל, ועוד סיפר רבינו מה ששמע מאביו מרן רבינו בעל ברך משה זי״ע, ששמעו מאיש אחד שעמד שם בשעת מעשה, שפע״א בא להרה״ק מהרי״ד איש חסיד נכבד, אך פיאות ראשו היו טמונות שלא יראו אותם החוצה, והרה״ק הביט בו בתמהון לדעת פשר הדבר כי הוא הכיר אותו מלפני המלחמה הראשונה שהתנהג בחסידות ופיאותיו היו נראים לעין כל, והתנצל האיש ואמר לפני הרה״ק כי בימי המלחמה רצה להסתיר את חזותו מפני הסכנה לכן הסתיר את פאות ראשו לבל יכירו בו אשר הוא יהודי, נענה הרה״ק ואמר לו: אדרבה, מהאי טעמא היה לך להשאירם בחוץ, והם היו מגינים עליך שלא יאונה לך כל רע, כמ״ש (דברים כח, י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ויראו ממך.

והוסיף רבינו דבאמת היא פלא היכי מרומז בפסוק הנ״ל שקאי על פיאות הראש, אכן י״ל עפימ״ש בבני יששכר (חודש אלול מאמר ב) כי הנה פאות הראש מישך שייכי גם בימי הקטנות כשעדיין אינו בן מצוה כי גם לקטן צומחים פאות הראש, משא״כ פאות הזקן לא שייכא רק בימי גדלות כשמגיע האדם לכלל בן מצוה כי אין לו זקן בימי קטנות, והנה כשאנחנו נושאים על גופינו י״ג תיקוני דיוקנא (היינו פאות הזקן) במצותיו ית״ש אזי אנחנו מעוררים י״ג מדות של רחמים לעילא, וב׳ שמות הוי״ה הקודמים בתורה לי״ג מדות הם מרמזים כביכול למצות פאות הראש שנצטוינו שלא להקיף, עיי״ש בראיכות, ומסיים וז״ל: וכל זה הוא מקובל בידינו מחכמי האמת עד מפי משה מפי הגבורה, עכדה״ק. ולפי דבריו הקדושים שפיר יובן מה שהסמיך הרה״ק מבעלזא הפסוק של וראו כל עמי הארץ כי ״שם ה׳ נקרא עליך״ על פאות הראש, מכיון ששמות הוי״ה שנזכרו לפני י״ג מידות רומזים על פיאות הראש, והבן [ועי׳ בלב אהרן (אבות פ״א עמ׳ ק״ה, ופ״ו עמ׳ ר״ע) מ״ש מרן רבינו שליט״א לפרש בזה].

5 עיין בס׳ פניני הסידות (פר׳ צו אות י״ב) שהרה״ק המהרי״ד מבעלזא דיבר ממצב היהדות הירוד במדינת רוסלאנד, ונענה ואמר: אילו היו מנהיגי עדת החסידים ברוסלאנד מחלקים יותר ׳קוגעל׳, היו פחות בולשעביקע״ן מבני ישראל, כי הרבה בחורי ישראל נסחפו אחר תעמולותיהם של הרוסען, ואם היו מחזיקים אותם גם בפעולות חיצוניות היו מצילים אותם מטמיון רח״ל.

וכן ידוע שהרה״ק המהר״א מבעלזא אמר שאצל זקינו המהר״ש זי״ע לא הניחו לאברכים לבוא כי אם למבוגרים שבהם, כי הם עדיין לא מילאו כריסם בש״ס ופוסקים, ואצל זקינו המהר״י כבר התירו לאברכים לבוא להסתופף בשערי החסידות, אך עדיין נפקד מקום הבחורים, [עיין בס׳ י״ג אורות ח״ב שהרבנית מבעלזא ע״ה חילקה חלות רק לאברכים, והיתה חוקרת כאו״א שיאמר הפסוקים מה יקר וגו׳ שאומרים אחר עטיפת טלית, כדי לבדוק אם הוא עדיין בחור], אמנם אצל אביו המהרי״ד כבר החשיבו גם בחורים ונתנו להם להתחמם באור החסידות, והמשיך המהר״א ואמר - אולם אלי יבואו כבר גם הטף.

ועיין בס׳ נפלאים מעשיך (ח״א) שהגה״צ מפאיע הי״ד סיפר שהרה״ק רבי משה׳לע משינאווא זי״ע היה מקרב מאוד בחורים שהסתובבו והסתופפו במחיצתו, ובכך היה מחזיק אותם שילכו בדרך התורה והיראה.

דער בעלזער רב האט זיך אמאל געטראפן מיט איינעם פון די רוזשינ׳ער רבי׳ם וואס איז אוועק וואינען קיין ווייען, און ס׳האט זיך דערקענט אויף די אייניקלעך פון יענעם רבי׳ן אז זיי וואוינען אין ווייען, זיי זענען געגאנגען מיט קורצע פיאות, און דער בעלזער רב האט זיך געווונדערט אויף וואס ער האט געזעהן.

האט ער זיך פארענטפערט און ער האט געזאגט פאר׳ן בעלזער רב, אז ס׳איז געווען די קריג און ער איז אנטלאפן קיין ווייען, און דאס איז די סיבה אז די קינדער זעהן אזוי אויס, האט דער בעלזער רב געזאגט ׳וועגן דעם האב איך מיר אויסגעקליבן די ראצפערטער בלאטעס׳ (שבחר לו לשכון בראצפערט עיר קטנה משום גורל הדורות).

א׳ מבניו: וועז ער איז אהיים געפארן האט אים רבי ישכר דוב געווארנטשן הצלחה און סייעתא דשמיא אין תורה, האט ער געזאגט אז ער מיינט אז ס׳איז מקויים געווארן.

וועז ער איז געקומען פון סטאניסלאוו נאך די ערשטע וועלט מלחמה, דארט איז שוין געווארן זייער מאדערן, איז וועז ער איז געקומען צו פארן איז ער געווען א יונגל און איז געגאנגען מיט א בעקיטשע, און דער בעלזער רב ז״ל האט אים געזאגט וועז ער האט אים געזעהן מיט א בעקיטשע, האט ער אים זייער שטארק באלויבט, ער האט אים געזאגט אז דער של״ה הק׳ זאגט אז די לבוש ווייזט אויף די פנימיות, ער האט הנאה געהאט פון אים אז ער איז געקומען מיטן חסידישן לבוש, א יונגל איז געגאנגען מיט א בעקיטשע,

רבינו: נאך די ערשטע קריג איז געווען א גרויסע ירידה אין גאנץ גאליציע. מזרח גאליציע איז געווען נאך ערגער, ס׳איז געגאנגען שנעלער, מערב גאליציע איז נאך געווען אביסל בעסער.[6]

וועז דער בעלזער רב איז אהיים געקומען קיין בעלזא, האט ער געטראפן די שטאט זייער נישט בסדר, ס׳איז געווען בשפל המצב, ס׳איז געווען אזוי פארדארבן, אז כ׳האב געהערט ווי דער טאטע האט אמאל געזאגט אז דער בעלזער רב האט געזאגט אז ער וועט נישט לאזן שרייבן אין די כתובה....., ס׳איז געווען זייער שרעקליך.

ס׳איז דא א שארפע דרשה וואס ער האט אמאל געזאגט אין בעלזא אין יענע תקופה וועגן גיין אויסגעשניטן, און מ׳האט עס אויסגעהאנגען אין אלע בתי מדרשים, ס׳האט געהייסן האנט–בלויזט (השופות בשר).[7]

האדמו״ר מאלעסק: ביי רבי ישכר דוב איז געווען ער האט געזאגט מ׳זאל אים לאזן קוקן.

רב דביהמ״ד אבני צדק: וועז ער איז געשטאנען און געקוקט אויפן בעלזער רב און זיין טאטע האט אים געוואלט אוועק נעמען, האט דער בעלזער רב געזאגט, לאז אים קוקן...[8]

ופע״א נענה הרה״ק ואמר: דער טאטע פלעג רודפ׳ן בחורים, ווייל ער פלעג זיי זאגן האט׳ס התונה!, אבער וואס איז געווען דער סוף? זיי זענען פארכאפט געווארן מיט ציונות און אגודה, וועגן דעם בין איך זיי היינט שטארק מקרב, כי הרבה בחורים שלא רצו עדיין להתחתן וחיפשו אחר מקום להתחמם נפלו לבורות נשברות, וע״כ ראה הרה״ק רבי משה שצריך לקרבם בדברים, כדי לשמור על הגחלת שלא תכבה.

6

ועיין בקובץ זרע יעקב (גליון י״ז עמ׳ רע״ד) שפעם באו איזה קבוצה של בחורים ממערב גאליציע לבעלזא הנמצא במזרח גאליציע להרה״ק המהרי״ד מבעלזא זצ״ל, והרה״ק נהנה מאוד מהם שהללו בשבת ומועד עם ספאדיק, שבמזרח גאליציע לא הלכו בחורים בימים ההם עם ספאדיק רק במערב גאליציע, הבחורים הללו באו מגליל צאנז ששם הניחו תפלין בחוה״מ, ומכיון שבבעלזא לא לבשו תפלין בחוה״מ ע״כ שאלו את פי הרה״ק אם ישנו ממנהגם למנהג המקום או לא, וענה להם

בזה״ל: אויב מ׳גייט אזא לבוש וואס איז באמת א פאר, דארף מען שוין נישט לייגן תפלין אין חול המועד.

7

ונעתיק כאן מ״ש בסוף ס׳ גנות עלי נהר: ״הכרזה מכ״ק מרן מהרי״ד מבעלזא ז״ל [ומציין שם שכפי הנראה שהיא מתקופה שלאחר מלחמת העולם הראשונה]: קול ה׳ חוצב להבות אש מכ״ק מרן רב האון איש אלוקים קדוש רבן של כל בני הגולה מו״ר ישכר דוב זצוק״ל מבעלזא אשר ציוה להכריז בביהכ״נ ובביהמ״ד בשמו הקדוש: אלע איידן זענען ב״ה ערליך, נאר דורך די צווידערטע צייטן וואס עס איז געווען נישט היינט געדאכט, איז א טייל ואכן ביי די נשים גרינג געווארן, ווייל זיי וויסן נישט דאס הארבקייט פון דעם איסור, איבער דעם געפינט זיך נשים וואס גיינן אין אייגענע האר אויך אין גלוי בשר, עיי״ש באריכות.

8

ונעתיק מה שכ׳ הגה״צ ממעלבארן זצ״ל בספר מוגזי המלך: ״מן שמיא קזכינא כד הוינא טליא, שאאמו״ר ז״ל לקח אותי עמו לחצר הקודש בעלזא בשב״ק פר׳ אחרי קדושים שנת תרפ״ו, ואז זכיתי לראשונה לראות את צורת קדשו של מרן המהרי״ד זי״ע ולהסתופף בצל קדשו, ומרגע הראשון שזכיתי לראות תואר צורתו נפעמתי ולא אדבר, לא יכולתי להעלים עיני מהדרת קדשו, ואז בירכני: התמדה און הצלחה בתורה!, ואחרי קבלת שלו׳ בחדרו המיוחד נעמדתי מול פני קדשו, כשהוא יושב בראש השלחן ואני נעמדתי בקצהו השני של השולחן [והשולחן היה קצר].

וכשאאמו״ר ראה זאת, ניגש אלי ורצה לרמז לי שלא אעמוד שם, פן ח״ו אבלבל בעמידתי את מרן, ומרן זי״ע הרגיש בכך, ורמז בידו הקדושה שאשאר על מקומי.

וזכיתי אז להסתופף בצל הקודש בשעת התפילות ובעריכת השולחנות, כי מרן זי״ע ערך ג׳ שולחנות בשב״ק, וראיתי במו עיני שהראה התקרבות גדולה לבחורי חמד וצעירי הצאן, ועל ידי זה נמשכו לתורה ויראה, וכך נעשה בעלזא למבצר של תורה וחסידות. אמנם לא ארכה השמחה כי

א' מבניו: דער רבי איז אמאל געווען אין אויסטראליע צי אין בראזיל ביי אים?

רבינו: ניין. כ'בין אמאל געווען אין בראזיל, אבער נישט אין זיינע צייטן. כ'בין געווען תשנ"ד אין בראזיל, דעמאלטס איז ער שוין נישט געווען דארט. ער איז שוין געווען דאהי.

א' מבניו: בראזיל איז געווען זייער א שוואכע שטאט ווען ער איז אהין געקומען, ס'איז גראדע געווען דארט סאטמארער אידן, אבער די שטאט איז געווען שוואך.

רבינו: ס'איז היינט שוואכער ווי ס'איז געווען דעמאלטס. נאך וואס ער איז געקומען איז עס געווארן שיין, ס'האט זיך שיין אנטוויקלט, אבער די לעצטע יארן איז עס פוחת והולך.

א' מבניו: דעמאלטס איז געווען אסאך אידן, אבער ס'איז געווען מחללי שבתים, דעמאלטס אין יענע יארן ווען ער איז אנגעקומען.

די ערשטע דרשה וואס ער האט געזאגט האט ער פארציילט א מעשה פון רבי דוד הורוויץ פון שטאט סטאניסלאוו, ער איז אמאל ארום געגאנגען אין די געשעפטן מ'זאל פארמאכן וועגן שמירת שבת, איז געווען א חצוף וואס האט נישט געוואלט פאלגן, און ער האט אים געשאלטן און גלייך נאך שבת איז יענער געשטארבן, ער האט געוואלט אפשרעקן די בראזילער אידן האט ער פארציילט די מעשה. ער האט אונז געזאגט, 'כ'האב מיך געמוטשעט דעם דרייסט און פארציילט די מעשה'.[9]

אונז זענען מיר געווען מיט אים אויף א נסיעה תשנ"ח, האט ער דעמאלטס פארציילט, זעקס שעה זענען מיר געפארן פון סטאניסלאוו קיין מעזיבוש, האט ער פארציילט זעקס שעה פון סטאניסלאוו, די גאנצע היסטאריע וואס איז אלס געווען אין סטאניסלאוו, וויפיל חסידישע שוהל'ן ס'איז אלין געווען אין סטאניסלאוו.

רבינו: ס'איז א גרויסע שטאט סטאניסלאוו.

א' מבניו: ער האט געזאגט אז ס'איז געווען צוואנציג-דרייסיג חסידישע בתי מדרשים.[10]

רבינו: אלע מיני חסידות זענען געווען דארט.[11]

א' מבניו: דער אנטיניער רבי איז דארט געווען.

ער האט דאך געלערנט ביים אנטיניער אלס יונגל, ער האט אים פארהערט יעדע וואך און האט אים געגעבן א קניף אין בעקל ווי גוט ער קען.

וקם רבינו ואמר: המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, מ'זאל נישט וויסן פון קיין צער נאר תמיד מיט שמחה.

תש כוחותיו של מרן, וכשהיו שומעים את קולו בעזרה בשעת התפילה וראו שאע"פ שהוא חלש הוא עובד את ה' במסירות נפש, נתעוררו מזה לתשובה".

9 וכה מסופר בשם הגה"צ זצ"ל בספר מגזי המלך: ...שמעתי שבתקופת הרבנות של הגאון הבר ליואי זצ"ל נודע לו על א' שפרץ פירצה נוראה בחומת השבת ופתח חנותו בעצם יום השבת, והמרא דאתרא שלח לו שליח שיסגור את חנותו תיכף ומיד, והלה זלזל בדבריו ולא אבה לשמוע לקולו, וכך חזר ונשנה הדבר כמה פעמים, עד שהבר ליואי שלח לו בהתראה 'אויב ער וועט נישט צושפארן שבת די גשעשפט, וועט ער שבת בייטאג נישט עפענען די גשעשפט רח"ל, והלה עמד במרדו ולא סגר חנותו, ובאותו השבוע מת במיתה חטופה ל"ע.

ושם בהג"ה מתואר: ופע"א סיפר הגה"צ מספר זצ"ל שבדרשת שבת הגדול הראשונה שנשא לבני קהילתו בתוכני העיר סאן פאולא ועוררם על שמירת השבת קודש וגדרי הכשרות, סיפר עובדא הנ"ל, אחר שגמרתי את הדרשה – המשיך הגה"צ בעל המספר זצ"ל - קם אחד מהנוכחים שם ושמו היה מר. י. נויטאן שמוצאו היה מעיר שאפראן ורץ לביתו של ידידי הגאון רבי בנימין ציטראן ז"ל וטען לפניו האם רב כזה הבאת עלינו שיקלקל את ישראל, ורבי בנימין ענה לו שאני לא קיללתי אלא סיפרתי את העובדא דברים כהוויתן.

10 ויש לציין שבס' ערים ואמהות בישראל (ח"ה) נתפרסם מאמר מתושב סטאניסלאוו שמונה והולך שם למעלה מחמישים וחמש בתי מדרשות, ומונה את שמותיהן ואת שמות הגבאים דשם, עיי"ש.

11 ונתאר מה שכ' הגה"צ ממעלבארן זצ"ל בספר מגזי המלך: "העיר סטאניסלאוו היתה עיר ואם בישראל, עיר מלאה חכמים וסופרים, והרבה חסידישע אידן קבעו בה משכנם, וכל קבוצה בנתה לעצמה חסידישע ביהמ"ד ושם קבעו מקום לעצמם כל החסידים שנסעו לאותו גוע של צדיקים, חוץ מזה התגוררו בהעיר כמה אדמורי"ם ובנש"ק שכולם התייחסו אליהם בכבוד והערצה, השתתפו בעריכות השולחנות ובימים טובים בעת התפילות, וכך היתה ה'חסידישע לופט' בעיר סטאניסלאוו, ונציין כמה מהם.

האדמו"ר הרה"ק רבי חיים האגער זצ"ל מאנטיניא קבע משכנו בתוככי העיר, וכלם המליכוהו עליהם ברצון כאיש קדוש ופועל ישועות, וכן נתפרסם כגאון מופלג, והיה לו שם ביהמ"ד בשם 'וויזניצער קלויז', ועיין במערכת הרה"ק אנטיניא מה שהארכנו לספר אודותיו ואודות חסידיו שהתגוררו בסטאניסלאוו.

ובעת שלמדתי בבית מדרשו של הרה"ק מאנטיניא התפלל שם החסיד הישיש רבי אלימלך פלעשער ע"ה, והי' מקושר אל הרה"ק מאנטיניא, אבל הוא נסע עוד להסתופף אצל הרה"ק התורת חיים מקאסוב זי"ע ואח"כ לבנו רבי מענדלי' וויזניצער הצמח צדיק, והוא עוד זכה לראות גם את הרה"ק מרוזין, והרה"ק רבי מאיר'ל מפרעמישלאן, וכמדומני שהכיר גם את המהר"ש מבעלזא, ותלי"ת שהי' לי הזכי' להכיר יהודים כאלו. ועיי"ש שהאריך לתאר את פני העיר עם יושביה עד המלחמה.

ניחום אבלים ע"י כ"ק אדמו"ר מאלעסק זצ"ל

אצל כ"ק מרן רבינו שליט"א – על פטירת אמו הרבנית ע"ה

יום ד' פרשת מטות מסעי תש"ע לפ"ק

השיחה נסתובבה בענין שמות אנשים

האדמו"ר מאלעסק: ווען כ'האב א נאמען געגעבן 'חנוך העניך' (לבנו הגה"צ רבי חנוך העניך אשכנזי שליט"א, חדב"נ ורב ביהמ"ד אבני צדק בקר"י) **נאכ'ן אלעסקער זיידן דער לב שמח** (הרה"ק רבי העניך'ל מאלעסק ז"ל שעל שמו הק' נקרא) **וואס האט אויך געהייסן 'דוב', און דער רבי ז"ל האט מיך טאקע אמאל געפרעגט צי ער הייסט נאר חנוך העניך.**

רבינו: מ'האט אים גערופן רבי העניכ'ל אלעסקער.

האדמו"ר מאלעסק: ער האט זיך אונטער געשריבן 'חנוך דוב'.

רבינו: האט ער געהייסן 'חנוך העניך דוב'?!.

רבינו פנה לחתנו הגה"צ רב דביהמ"ד אבני צדק בקר"י: און דו הייסט נאר חנוך העניך...

רב דביהמ"ד אבני צדק: מיין עלטערער ברודער הייסט דוב.[12]

רבינו: הייסט דאס, אז דעם טאטנ'ס ערשטער שווער[13] האט אויך געהייסן 'חנוך העניך דוב', כ'האב קיינמאל נישט געהערט רעדן פונעם טאטן אז ער זאל הייסן 'חנוך דוב'.

האדמו"ר מאלעסק: יא, 'חנוך דוב'.

רבינו: דער טאטע שרייבט אויף אים נאר 'חנוך העניך'.

האדמו"ר מאלעסק: זיין ספר הייסט יד חנוך, און ס'איז דא אויך עיר חנוך.

הגרח"ה: דעם סידור לב שמח האט ער (בעל המחבר בעצמו) נאך געדרוקט בחייו, און דארט שרייבט דער לב שמח אינעם שער בלאט 'חנוך דוב'.

רבינו: די באבע דעם קדושת יו"ט'ס רביצין (בזיוו"ש), איז געווען רבי יואל אשכנזי'ס (הגה"ק אבד"ק זלאטשוב ז"ל בעמ"ס מהר"י אשכנזי) טאכטער, און זי איז געווען א יונגע אלמנה מיט א קינד וואס האט געהייסן ר' משה – מ'האט אים געהרופן ר' משה די רביצינ'ס – און זי איז געווען ביי רבי העניך אלעסקער און זי האט זייער געווייינט, זי איז נאכנישט אלט געווען קיין צוואנציג יאר און זי איז שוין געווען א אלמנה מיט א קינד, האט זי זייער געווייינט, האט רבי העניך איר געזאגט 'איך וויים נישט פארוואס זי וויינט אזוי, איך זעה אויף איר גרויסע אורות'.

האדמו"ר מאלעסק: ער איז געווען שדכן ביי איר.

רבינו: יא, שפעטער האט ער איר אנגעטראגן פאר"ן קדושת יו"ט.

כאן הגיע האדמו"ר מוויזניץ וומספ"ג שליט"א

רבינו: רבי העניך אלעסקער מיטן ייטב לב זענען געווען גרויסע ידידים, ווען דער ייטב לב איז נישט געזונט געווען און ער האט געליטן מורא'דיגע יסורים, ממש אז ער האט שוין נישט אויסגעהאלטן די יסורים, האט ער געשיקט א שליח קיין אלעסק צו רבי העניך ער זאל מתפלל זיין אדער אהער אדער אהין...

ער האט געשיקט רבי יצחק אהרן (שוואריץ ז"ל שו"ב) **אלם שליח** – ער איז געווען דער שוחט אין סיגוט – און ער איז געפארן קיין אלעסק, און פרייטאג צונאכט'ס ביים טיש האט ער געשטעלט וויין און האט מזכיר געווען דעם ייטב לב, און דער לב שמח האט אים גארנישט געענטפערט... מוצאי שבת איז מען געווארן געווארן אז דער ייטב לב האט שוין דעמאלטם נישט געלעבט, ער איז נסתלק געווארן פרייטאג צונאכט'ס ביים דאוונען, ביים זאגן 'על כן ה' אלקינו בשכבינו ובקומינו...'.

האדמו"ר מאלעסק: ס'איז דא א טעלעגראם צווישן זיי.

רבינו: ער שרייבט דארט 'דורש שלומו באהבה'.

האדמו"ר מוויזניץ: כ'האב געהערט פון מיין טאטן (האדמו"ר מוויזניץ מאנסי ז"ל) **אז דער אהבת ישראל איז אוועק** פרייטאג צונאכטס, און דער מונקאטשער רב האט א שבת פריער געמאכט א מי שבירך, און יענעם שבת וואס ס'איז געווען די פטירה, האט ער נישט געהייסן מאכן א 'מי שבירך', ר' חיים בער (הרה"ח ר' חיים בער גרינפעלד ז"ל משב"ק אצל צדיקי בית מונקאטש הדרכ"ת והמנח"א) **האט געמיינט אז מן הסתם** האט דער מונקאטשער רב פארגעסן, האט ער אליינס אנגעהויבן צו מאכן א מי שבירך, האט דער מונקאטשער רב אים געזאגט 'כ'האב דיר געבעטן?!', ווען ס'איז געווארן מוצאי שבת, איז געקומען די ידיעה אז פרייטאג צונאכטס איז שוין געווען די פטירה, האט דער מונקאטשער רב זיך אנגערופן, ווי מען א איד נעמען קוויטלעך אז מ'פילט נישט

---

12 ה"ה מ"מ הרה"צ ר' ישכר דוב אדמו"ר מאלעסק שליט"א שנקרא שמו אחר א"ז הגה"צ הישיש רבי ישכר דוב רוקח האדמו"ר מלינסק ז"ל חותנו של כ"ק אדמו"ר מקאלוב ז"ל בוויליאמסבורג מה"ס חקל תפוחין.

13 הגה"ק רבי העניך אדמו"ר מסאסוב וקערעצקי ז"ל חותנו של מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל בזיוו"ר, הוא הי' בן הגה"צ רבי יוסף דוב בן הרה"ק ר' שלמה'לע אבד"ק סאסוב בן הגה"ק רבי העניך'ל מאלעסק ז"ל.

אז אזא איד גייט אוועק פון די וועלט, אזוי האט ר' חיים בער פארציילט.

הגה"צ רב דקהילתינו ומסכ"ג שליט"א: וועז ס'איז געווען פרייטאג פאר די פטירה פונעם ייטב לב, איז געווען אז יענעם פרייטאג האבן די נוצרים (קאטאליקן) געמאכט א פאראדע, און די שטוב מענטשן האבן מורא געהאט אז טאמער וועט נאך היינט פרייטאג זיין די פטירה, וועט מען היינט דארפן מאכן די לויה, קען אויסקומען גרויסע פראבלעמען, האט דער ייטב לב זיך אנגערופן 'זארגט'ס ענק נישט, היינט נישט'.

רב דביהמ"ד אבני צדק: די יסורים איז געווען מיט די בני מעיים?

רבינו: ער האט געהאט יענע מחלה ל"ע.

רב דביהמ"ד אבני צדק: דער לב שמח האט געשריבן עפעס א שם (כי מרן הייטב לב שלח אליו במכתב בקשה סמוך לפטירתו שיכתוב לו אודות השם שיכוון בעת יציאת נשמתו, ואכן הלב שמח שלח להייטב לב תשובה על שאלתו), און אין לב שמח החדש איז דא א ביאור אויף דעם פון רבי פנחס חיים דער ראזלער רב (הרה"ק רבי פנחס חיים טויב ז"ל אבד"ק ראזלא מח"ס אוהל מועד).

רבינו: ער שרייבט עם צום ייטב לב.

ס'איז אינטערסאנט אז דער ייטב לב האט געשיקט זאגן פאר רבי העניך אלעסקער, 'אז א איד האט געדארפט א טובה, אז כ'האב נאר געקענט א טובה טוהן, האב איך אים געקענט א טובה געטוהן, און אונז זענען מיר פון איין שורש נשמה, איז פארוואס טוט ער מיר נישט א טובה', אזוי האט ער אים געשיקט זאגן.

רב דביהמ"ד אבני צדק: דער לב שמח איז אוועק איין יאר שפעטער, שנת תרמ"ד ב' דר"ח אלול.

רבינו: כמעט איין יאר, וויניגער מיט אפאר טעג (כי מרן הייטב לב נסתלק לפניו ביום ו' אלול שנת תרמ"ג).

ווי אלט איז ער געווען?

האדמו"ר מאלעסק: פיר און אכציג יאר.

רבינו: איז ער עלטער געווען פונעם ייטב לב, דער ייטב לב איז געווען פינעף און זיבעציג (בשנת פטירתו לחה"ד).

מוה"ר שמואל הכהן פריעדמאן חי', משב"ק: דער מונקאטשער רב (הגה"ק בעל מנחת אלעזר ז"ל) איז אוועק אינעם זעלבן טאג (ביום ב' סיון שנת תרצ"ו) ווי דער אהבת ישראל.

האדמו"ר מוויזניץ: איין יאר שפעטער, שנת תרצ"ז.

וקם האדמו"ר מאלעסק לנחם את רבינו

ניחום אבלים אצל כ"ק אדמו"ר מאלעסק זצ"ל

על פטירת אחיו הרה"צ איש החסד רבי יקותיאל זלמן אשכנזי ז"ל

יום ג' פרשת תצוה תשע"א לפ"ק

בנו הגה"צ ר' זלמן שליט"א אב"ד אויסטילא: מ'האט אים (ה"ה הרה"צ ר' זלמן ז"ל) אמאל געפרעגט פארוואס ער גיט צדקה פאר יעדן איינעם?, ווייל אין די ליסטע זעהט מען אז ער האט געגעבן פאר אלעמען, פון דעם חסידות און פון יענעם חסידות, און אויך פון די ספרדישע און די ליטווישע וועלט, האט ער געענטפערט אז אמאל איז ער געזיצן ביים רביץ ז"ל (מרן רבינו בעל דברי יואל) איז שטוב שבת בייטאג אויף א קאוטש (בה"גבאי–שטוב" אשר בבית רבינו הדברי יואל ז"ל ביום שב"ק בעת סעודתא דעתיקא קדישא) און געווארט ער זאל קענען אריינגיין צום רביץ צום בענטשן – ווייל ביז נאך די פיש האט מען נישט געקענט אריין גיין – און האט אריינגעליינט די הענט אין די זייטן פונעם קאוטש, האט ער דארט געטראפן א רעסיט (קבלה).

האדמו"ר מאלעסק: יא, דארט איז געשטאנען לכבוד הרב הצדיק מסאטמאר, ס'איז געווען א קבלה אויף דריי הונדערט דאלער פאר ישיבת גער אין ירושלים.

בנו הגר"ז: האט ער געזאגט אז דער רבי האט געגעבן פאר יעדן איינעם, דארף איך אויך געבן פאר יעדן איינעם.

רבינו: ס'איז טאקע אזוי געווען, דער פעטער האט געגעבן פאר יעדן,[14] פאר סלאנים האט ער אויך געגעבן (ובישיבת סלאנים בירושת"ו יש טבלא ובו מוזכר נדבת לבו הטהור של מרן רבינו ז"ל).

ס'איז דא א בריוו אין מכתבים דברי יואל פאר א גורר"ער ראש ישיבה וואס איז געווען דא נאך געלט.[15]

---

14 בהזדמנות אחרת תחת אחד השיחים כשדיבר רבינו מענין זה, אמר בזה"ל: דער פעטער ז"ל האט געהאט א פארקערטע שיטה פון די וועלט, די וועלט איז שטארק מדקדק "וועמען צו גיבן", און מ'איז נישט מדקדק "פון וועמען צו נעמען", ביי אים איז געווען פונקט פארקערט די שיטה, ער האט מדקדק געווען "פון וועמען צו נעמען", און נישט מדקדק געווען "פאר וועמען צו גיבן..."

15 עיי' בס' דברי יואל מכתבים (ח"ב מכתב קפ"ד) מכתב המלצה שנתן לו רבינו ז"ל למען השלמת בנין ישיבת חידושי הרי"ם בת"א, וז"ל: "המוכ"ז הרב הגאון המפורסם החסיד המפואר כש"ת הרב ר' גדלי' הערץ שליט"א ר"מ דישיבת חידושי הרי"ם בתל אביב הא להכא מהתם לטובת בנין הישיבה שעוסקים כעת בהעמדת בנין לישיבת חידושי הרי"ם, ע"כ מהראוי שכאו"א יקח חלק במצוה זו כ"א בנדבת להוסיף

האדמו"ר מאלעסק: כ'האב געהאט די חזקה צו עסן ביים רבי'ן שבת אינדערפרי מיטן הויז בחור, דריי יאר האב איך דארט געגעסן און מ'האט געבענטשט מזומן, און נאך מיין חתונה האט מיין ברודער עם איבער געגומען, און ער איז געווען מיטן הויז בחור.[16]

בנו הגר"ז: כ'האב געזעהן נעכטן די ליסטע (רשימת הצדקות של הנפטר הרה"צ ר' זלמן ז"ל), און דארט זענען געווען ניין און זיבעציג יתומים און יתומות פון אנהייב שנת תשע"א ביז ראש חודש שבט.

האדמו"ר מאלעסק: ער איז געווען א גרויסער צדיק.

בנו הגר"ז: כ'האב פריער געפרעגט דעם טאטן פון וואו ער האט גענומען דעם וועג, ס'קען זיין, דער זיידע רבי סענדער (אבי הגה"צ ממעלבוירן ז"ל הרה"צ ר' אלכסנדר חיים אשכנזי ז"ל מעיה"ק ירושת"ו) איז אויך געווען א גרויסער בעל חסד פאר אלמנות.

האדמו"ר מאלעסק: דער רבי ז"ל (בעל דברי יואל) האט געזאגט אז ער האט געקענט דעם זיידן רבי איציקל און ער האט געזאגט אויף אים אז ער איז געווען א גרויסער ערליכער איד.

בנו הגר"ז: ר' איציקל איז געווען דעם זיידן רבי סענדער'ס טאטע, ער איז געווען דער אלעסקער רבי אין סטאניסלאוו.

והמשיך הגר"ז לספר בשבח הנפטר ז"ל: נאך די חתונה (של בת הגר"ז אב"ד אויסטילא עם נכד רבינו שליט"א בן חדב"ג הגה"צ ר' ברוך ט"ב שליט"א) בין איך אריין צו אים אין שפיטאל – ער איז דאך נישט געווען אויף די חתונה, נאר ער האט אנגערופן אינמיטן די חתונה – בין איך געזיצן ביי אים ביינאכט אנדער–האלבן שעה, און די גאנצע שמועס איז נאר געווען דער רבי ז"ל האט אזוי געטוהן און דער רבי ז"ל האט אזוי געטוהן, די גאנצע קאפ איז אים געווען נאר פונעם רבי'ן ז"ל, מ'האט אויך געערעדט וועגן דעם וואס דער רבי האט צוגעשריבן צו א בריוו פון רבי משה פיינשטיין וועגן מאנסי אז מ'טאר נישט לערנען אינגלעך מיט מיידלעך אין איין בנין (ער' בם' זכר צדיק לברכה חלק ג' עמ' 324).[17]

רבינו: יא, דער פעטער האט צוגעשריבן צו דעם,[18] און זיי האבן נישט געגלייבט אז דער פעטער האט אזוי געשריבן, ווייל זיי האבן ג'טענה'ט אז ביי די מוסדות אין וויליאמסבורג איז אויך געווען א צייט וואס די אינגלעך זענען געווען אין די זייט און מיידלעך פון די זייט.[19]

בנו הגר"ז: און דער רבי האט געהייסן מ'זאל מאכן צוויי מוסדות אין מאנסי, בית דוד און בית רחל.

רבינו: אזוי האט ער געהייסן פאר די מאנסי איינוואוינער.

בנו הגר"ז: שפעטער (בשנת תשל"ה) ווען מ'האט געוואלט מאכן די סאטמאר'ע מוסדות אין מאנסי, זענען זיי געקומען צום רבי'ן זאגן אז זיי געבן אויף דעם נאמען בית רחל, כדי דער רבי זאל קענען נעמען דעם נאמען (ולייסד את הבית חינוך לבנות בשם 'בית רחל' ע"ש בתו הרבנית מרת רחל ע"ה א"ח הגה"צ ר' יקותיאל יהודא ז"ל אבד"ק סיגוט כמו בשאר המקומות שרבינו קבע השם 'בית רחל') און דער רבי האט זיי געזאגט 'אז זיי האבן עס, זאלן זיי בלייבן מיט דעם', און ער האט דארט א נאמען געגעבן 'בית אסתר' (ע"ש בתו הבתולה מרת אסתר ע"ה שנפטרה בדמי ימיה).

וקם רבינו ואמר: המקום ינחם וכו'.

כברכות ה' הטובה עליו. וזכות מצות החזקת התורה ולומדי' יגן על כל התומכים והעוזרים להתברך בשפע ברכה והצלחה ובכל מילי דמיטב. כעתירת הבעה"ח יום ד' לס' וידגו לרוב בקרב הארץ, תשכ"ז לפ"ק, פה ברוקלין יצ"ו [חתי"ק]".

ועיי' בס' במחיצתם (חלק ב' עמ' 539) מר"ש לורענץ שכאשר ביקר רביה"ק זי"ע בלאנדאן בשנת תשי"ח פירסם מר הארי גודמאן יו"ר אגוד"י בלאנדאן מאמר 'ברוך הבא' לרבינו הק', ובין השאר סיפר שהוא ביקר אצל רביה"ק בביתו, והוא נתן לו אלפיים וחמש מאות דאללער.

וכאשר קרא ר' יחמיאל ישראל יצחק דאמב מנטורי קרתא את המאמר הלו בהכת"ע מיהר לרבינו לספר לו, ורבינו סיפר לו שאכן העניק את הסכום הנ"ל, והסביר לו שכשמתאוננים על איזה דבר צריכים לחזק אותם מצד שני, עיי"ש באריכות.

וכן פע"א תחת אחד השיחים סיפר כ"ק מרן רבינו שליט"א שדודו האדמו"ר רבי נפתלי חיים אדלער ז"ל מדזיקוב סיפר לו שהוא היה נוסע לאסוף כספים למען מוסדות וויזניץ באהר"ק, וגם קיבל מרביה"ק סכום הגון, וכן ידוע שרביה"ק נתן סכום גדול לישיבת סלאנימא בירושת"ו.

16 כידוע נהג רבינו ז"ל מקודם לערוך את שולחנו הטהור ברבים ביום שב"ק כמנהג אבותיו הק' עד שנת תשי"ד, ומאז והלאה ערך את הסעודה בביתו בחדר הספרים בכל יום שב"ק אחה"צ בשעה מאוחרת.

17 בשנת תש"ך נתעוררו הרבה תושבים ממאנסי שלא ילמדו הבנים וגם הבנות בבנין אחד כמו שהיה שם כמה שנים לפני זה, אמנם הבעלי בתים הראשונים דשם לא ראו זאת בעין יפה, ובאו בטענה שאין להם די כסף להוצאות הבניה לשני בנינים, ונמנו וגמרו לשאול בחוות דעת של הגר"מ פיינשטיין ז"ל ושל מרן רבינו ז"ל.

18 וזל"ק של מרן רבינו ז"ל שהוסיף על מכתב הגר"מ ז"ל: אין ספק שהוא תיקון גדול להפריד הילדים מהילדות כנז"ל, והוא נחיצות גדול שכדאי להשקיע בזה כוחות מרובין, והשי"ת יהי' בעזריכם להרביץ תורה וטהרה בישראל עדי נוכה לראות במהרה בישועת כל ישראל ושמחתן. באעה"ח אור ליום ד' לס' הפרד נא התש"כ לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו.

19 כי באותן השנים היה קשה מאד להשיג בנין להמוסדות בווילאמסבורג ובבארעם סט. הי' שם בנין שהיה בנוי יחד עם עוד בנין על דושאנסאן עוו"ע, וע"י החצר הי' נחשב כבנין אחד [בצורת ם], ושם למדו התלמידים והתלמידות של המוסדות, אולם הכניסה להת"ת היה בצד בארעם סט., והכניסה להבית חינוך לבנות הי' בצד דושאנסאן עוו"ע, והחלונות של הבית חינוך לבנות שהי' ממול הת"ת היו מכוסים וסגורים, ועכ"ז הי' רבינו מחשב בכל יום מתי יבוא לידו שיוכל להפריד את התלמידים מהתלמידות, ומה שאמרו שהמכתב הוא מזויף הי' רק כסיבה שלא יצטרכו לקיים את הפסק דין שניתן להם.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

סעודת רעוא דרעווין שב"ק פר' בא תשפ"ב לפ"ק

בעיר הנופש פאלם ספרינגס קאליפארניע יצ"ו

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, **היום אתם יוצאים בחודש האביב**, שטייט אין **דברי יחזקאל** פונעם שינאווער רב ז"ל, ברענגט ער אראפ וואס עס שטייט אין **זוהר הקדוש**, אז אידן גייען ארויס בדימוס זכאי בדין ראש השנה אין זכות פון אכילת מצה, אזוי שטייט אין זוהר הק', זאגט דער דברי יחזקאל, היו"ם מינט מען ראש השנה, היום אתם יוצאים, מ'גייט ארויס זכאי בדין, בחודש האביב, בזכות פון מצה וואס מ'עסט אין חודש האביב, אזוי שטייט אין דברי יחזקאל.

דארף מען צו פארשטיין, וואספארא שייכות האט עס, פארוואס גייט מען ארויס זכאי בדין ראש השנה אין זכות פון די מצות מצה וואס מ'עסט חודש ניסן אום פסח.

נאר עס קען זיין דאס ענין אזוי, מיר געפינען זיך יעצט אין די ימי השובבי"ם, אין די וואכן וואס די ספרי קודש, בפרט דער אר"י הקדוש האט דאס מגלה געווען, אז דאס איז ימים נשגבים, געהויבענע טעג, געהויבענע וואכן פון שובו בנים שובבי"ם, דאס איז א זמן פון תשובה, מ'קען מתקן זיין וואס מ'האט חוטא געווען אין עניני קדושה, הזמן גרמא וען מ'ליינט פון גאולת ישראל, וען אידן זענען ארויס געגאנגען מעמק הבכא, מ'איז ארויס געגאנגען פון מצרים, במילא איז דער זמן מוכשר מתקן צו זיין די כתמי הנפש, וואס מ'האט חוטא געווען, אויף דעם גייט ארויס דער בת קול שובו בנים שובבי"ם אין די ימי השובבי"ם, אז מ'איז זיך משים על הלב, מ'האט אביסל התבוננות די חומר הענינים זעהט מען ענינים חמורים מאוד מאוד, געוואלדיגע ענינים חמורים, אז מ'גיט זיך נישט אכטונג חלילה אויף די אויגן, מ'גיט זיך נישט אכטונג אויף די מחשבות, און אוודאי כל שכן אויף די מעשים, איז עס א געוואלדיגער גרויסער פגם, א חטא גדול ונורא, על זה ידוו כל הדווים, וועז חלילה מ'גיט זיך נישט אכטונג, אידישע קינדער זענען אין עומק הגלות, מ'גייט דא און מ'גייט דארט, מ'וועלט נעבעך נכשל אין ראיות אסורות.

דער זיידע ז"ל אין ייטב פנים, אין די תורות פון די ימי השובבי"ם, זאגט ער, אז א ראיה אסורה, אדער א הרהור אסור וואס מ'טאר נישט, יעדער איד וועלט דאך באשאפן מיט א צלם אלקים אזוי ווי דער פסוק זאגט, בצלם אלקים עשה את האדם, דער אויבערשטער האט באשאפן א איד מיט א צלם אלקים, אבער אז מ'גיט זיך נישט אכטונג אויף די מחשבות און אויף די אויגן, פארלירט מען דעם צלם אלקים.

שטייט אין אלשיך, הראינו את מראיך השמיעיני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאוה. הראינו את מראיך זאגט דער אלשיך הק', לאמיר זעהן צו דו האסט דעם צלם אלקים, השמיעיני את קולך, דעם קול בתפילה וואס אידישע קינדער זענען מתפלל, כי קולך ערב, וועז איז קולך ערב? וועז ס'איז ומראיך נאוה, וועז איז דער אויבערשטער מקבל די תפילות פון אידישע קינדער? וועז ס'איז ומראיך נאוה, מ'האט א שיינע מראה, מ'האט א צלם אלקים, דעמאלטס איז כי קולך ערב.

דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט אין פרשת בשלח, האט אויך א שמועס אין דעם ענין באריכות, אז די תפילות וועלן נתקבל נאר וועז מ'האט דעם צלם אלקים, אז מ'האט נישט געזינדיגט און מ'האט נישט פארלוירן דעם צלם אלקים.

דער פעטער ז"ל אין פרשת שמות, זאגט ער א אויסדרוק, אלע צרות ישראל, אלע צרות וואס אידן ליידן זיך אפ איז וועגן דעם, ווייל מ'גיט זיך נישט אכטונג אויף די אויגן, מ'גיט זיך נישט אכטונג אויף די מחשבה, וועגן דעם ווערט די תפילות נישט נתקבל, וואלטן אידן געהאט ערליכע אפגעהיטענע מחשבות, וואלט נתקבל געווארן די תפילות פון אידישע קינדער, וואלט נישט געווען אזויפיל צרות, אזויפיל עגמת נפש.

לויט דעם קען מען עס פארשטיין, אז מ'גיט זיך נישט אכטונג אויף די אויגן, מ'גיט זיך נישט אכטונג אויף די מחשבות, פארלירט מען דעם צלם אלקים, אז מ'פארלירט דעם צלם אלקים איז דאס א תנאי אויף קבלת התפילות ווי דער אלשיך הק' זאגט, כי קולך ערב איז נאר וועגן ס'איז ומראיך נאוה, במילא אז ס'איז דער היפך וועלן די תפילות נישט נתקבל.

ס'איז דא אזויפיל לבבות נשברות אין אידישע הייזער, אין אידישע שטובער, אידישע קינדער זענען מרבה בתפילה לקל חי, פארוואס ווערט מען נישט נענה, פארוואס פועל'ט מען נישט אויס מיט די תפילות פאר אידישע קינדער, דאס איז נאר וועגן דעם, ווייל אז ס'איז נישט מראיך נאוה, איז נישט קולך ערב פאר'ן הייליגן באשעפער, איז דא אזויפיל עגמת נפש אין אידישע הייזער, אלעס דער מקור דערפון איז ווייל מ'גיט זיך נישט אכטונג אויף די אויגן, מ'גיט זיך נישט אכטונג אויף די מחשבות, דאס איז גורם אויף די אלע ענינים.

קען זיין, עס שטייט ויקם מלך חדש על מצרים, ער האט געזאגט, הבה נתחכמה לו, זאגט רש"י, הבה נתחכמה לו למושיען של ישראל, קען זיין אזוי, וואס האט ער זיך געוואלט מתחכם זיין למושיען של ישראל. נאר ס'שטייט פון הגאון רבי מרדכי בנעט ז"ל, זאגט ער א תירוץ פארוואס אידן זענען ארויס געגאנגען פון מצרים פאר'ן זמן, ס'איז נאכנישט געווען קיין פיר הונדערט יאר, נאר צוויי הונדערט און צעהן, זאגט ער, ווייל אידן האבן מתפלל געווען, און תפילה עושה מחצה, אזוי ווי זיי האבן מתפלל געווען איז האלב אראפ געגאנגען, במילא איז מען ארויס געגאנגען נאך צוויי הונדערט און צעהן יאר, אזוי זאגט הגאון רבי מרדכי בנעט ז"ל.

דער פרעה האט אויך אזוי פארשטאנען, ער האט מורא געהאט, ס'איז טאקע דא א גזירה פון פיר הונדערט יאר, ער האט אבער מורא געהאט אז אידן וועלן מתפלל זיין, הבה נתחכמה לו, הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, רב ועצום ממנו, זאגט די גמרא, אפילו ס'איז דא א גזר דין ווען א ציבור איז מתפלל קען מען צורייסן א גזירה, אזוי זאגט די גמרא אין מסכת ראש השנה, הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, זאגט דער כלי יקר, ממנו כביכול, הקב"ה איז גוזר אבער ווען א ציבור איז מתפלל קענען זיי מבטל זיין, האט ער מורא געהאט ס'איז טאקע דא א גזירה פון פיר הונדערט יאר, אבער אז מ'וועט מתפלל זיין איז תפילה עושה מחצה, וועט האלב אראפ גיין.

האט ער זיך געוואלט מתחכם זיין, וירעו אותנו המצרים, דער של"ה הק' זאגט אז די מצריים האבן פארדארבן אידישע קינדער. דער פעטער ז"ל זאגט וירעו אותנו המצרים, דער ביטערער חטא ווערט אנגערופן רע, וירעו אותנו המצרים, די מצריים האבן מכשיל געווען אידישע קינדער, מיט ראיות אסורות און מחשבות אסורות, דאס איז געווען וואס פרעה האט זיך געוואלט מתחכם זיין למושיען של ישראל, זיי זאלן נישט קענען ארויס גיין דורך תפילה עושה מחצה, עס זאל נישט קענען זיין, מ'וועט פארלירן דעם צלם אלקים, און אז ס'וועט נישט זיין מראיך נאוה וועט נישט זיין קולך ערב, במילא וועט מען מוזן אויסדינען די גאנצע פיר הונדערט יארן, דאס איז געווען וואס פרעה האט זיך געוואלט מתחכם זיין למושיען של ישראל.

מיט דעם פארשטייט מען וואס מ'זאגט ביי די תפילות פון ראש השנה, ארשת שפתינו יערב לפניך קל רם ונשא, מבין ומאזין מביט ומקשיב, וואס איז דער מביט, און וואס איז דער מקשיב, מביט, דער אויבערשטער קוקט צי עס איז דא א צלם אלקים, און אז ס'איז דא א צלם אלקים דעמאלטס איז ומקשיב, דעמאלטס הערט ער צו די תפילות פון אידישע קינדער, וואס אידישע קינדער זענען מתפלל, כי קולך ערב, ווען ס'איז מראיך נאוה, איז ער מביט ומקשיב, מביט ער קוקט צי ס'איז נישטא קיין חסרון אינעם צלם אלקים, איידער ער איז מקשיב איז ער א מביט.

עס כאפט אן א אימה און א פחד, הקב"ה איז א מביט, הקב"ה איז א מקשיב, פאר ער איז א מקשיב איז ער קודם מביט, ער קוקט קודם, ער קוקט אן יעדן איינעם,

כולן נסקרים בסקירה אחת, צי עס פעלט נישט, צי עס איז נישטא קיין חסרון אינעם צלם אלקים, טאמער נישט קען ער נישט מקבל זיין די תפילות, במילא איז ליידער בעוונותינו הרבים דא צרות בבתי ישראל, עגמת נפש, כאטשיג מ׳איז מתפלל, דאך ווערט מען נישט געהאלפן.

קען זיין, עס שטייט אין מדרש, גלתה יהודה מעוני, זאגט דער מדרש, גלתה יהודה מעוני, ווייל זיי האבן מבטל געווען לחם עוני, אזוי זאגט דער מדרש, מ׳האט נישט געגעסן קיין מצה, גלתה יהודה מעוני, וואס קען זיין פשט, ווייל מ׳האט נישט געגעסן קיין מצה דאס האט גורם געווען די גלות?, נאר באמת דער זיידע ז״ל זאגט אין ייטב פנים כמה פעמים, אז דער ביהמ״ק איז חרוב געווארן צוליב דעם ביטערן חטא, זאגט ער, דער חטא דאס האט גורם געווען דער חורבן ביהמ״ק.

עס שטייט אין תפארת שלמה, אין די רמזים פון יו״ט פסח, אז די סגולה פון יו״ט מצה איז ס׳זאל זיין א שמירה אויף א גאנץ יאר ער זאל ניצול ווערן פון די חטאים אין עניני קדושה, טייטשט ער דאס וואס עס שטייט, ושמרתם את המצות, די סגולה פון מצות מצה איז ס׳זאל זיין א שמירה אויף א גאנץ יאר. לכאורה איז דאך שווער די קשיא, גלתה יהודה מעוני, זיי זענען נכשל געווארן אין עניני קדושה, וואלט מען ווען געווען נזהר אין אכילת מצה, וואלט זיי נזהר געווען א גאנץ יאר, זיי וואלטן געהאט הייליגע אויגן, הייליגע מחשבות, אפגעהיטענע אויגן, אפגעהיטענע מחשבות, וואלט קיין חורבן ביהמ״ק נישט געקומען, גלתה יהודה מעוני, זיי האבן מבטל געווען לחם עוני, מצה ווערט אנגערופן לחם עוני, לחם שעונין אליו דברים הרבה, דורך מצה איז מען זוכה צו א שמירה אויף א גאנץ יאר, און אז מ׳איז זוכה צו שמירה אויף א גאנץ יאר, במילא פארלירט מען נישט דעם צלם אלקים, און אז מ׳פארלירט נישט דעם צלם אלקים איז דער אויבערשטער מקבל די תפילות, איז מצה לחם שעונין עליו דברים הרבה, מ׳קען מתפלל זיין אויף ענינים מרובים, אויף אסאך ענינים קען מען זיך אויסבעטן דורך די מצה א גאנץ יאר דורך דעם וואס מ׳עסט מצה.

קען זיין, די גמרא זאגט אין מס׳ גיטין, ברענגט די גמרא א מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי, האט ער געהערט אז ס׳איז דא א תינוק בבית האסורים, יפה עינים וטוב רואי, ער האט שיין אויסגעזעהן, ער האט געהאט דעם צלם אלקים, ס׳איז געווען מראיך נאוה, האט דער תנא רבי יהושע זיך געשטעלט ביים פתח בית האסורים, מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים, ענה אותו תינוק, הלא ה׳ זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך, האט דער תנא רבי יהושע געזאגט, מובטחני בו אז ער וועט זיין א מורה הוראה בישראל, און האט אים אויסגעלייגט פאר דמים מרובים.

יעדער פרעגט די קשיא, וואס איז דא געווען די חכמה נפלאה, דאס איז דאך א פסוק, מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים הלא ה׳ זו חטאנו לו, קומט אויס רבי יהושע האט געזאגט די רישא פונעם פסוק, און דער תינוק האט געענטפערט דער סיפא דקרא, און וואס איז געווען די שאלה וואס ער האט געפרעגט מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים.

קען זיין אזוי, שטייט אין עבודת ישראל, אין די פסח תורות, אז אין מצות מצה איז מרומז דער שם הוי״ה, אזוי זאגט ער דארט אן אריכות הדברים. אין די מצה איז מרומז דער שם הוי״ה, דער תנא רבי יהושע בן חנניה האט געפרעגט מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים, ווי אזוי איז דאס צוגעקומען, אזויפיל אידישע צרות, מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים, צרות ישראל נעמט נישט קיין עק, צרות ישראל איז געוואלדיג גרויס, מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים, ווי אזוי איז דאס צוגעקומען צו אזעלכע ביטערע צרות, אידן האבן דאך מתפלל געווען, אידן האבן געבעטן פון הקב״ה, פארוואס זענען זיי נישט נענה געווארן בתפילתם, דאס איז געווען די שאלה, א מורא׳דיגע קשיא וואס רבי יהושע בן חנניה האט געפרעגט.

ענה אותו תינוק, הלא ה׳, דאס גייט ארויף אויף מצות מצה, וואס דער עבודת ישראל זאגט אז ס׳איז מרומז דער שם הוי״ה, הלא ה׳ זו חטאנו לו, גלתה יהודה מעוני, ווייל זיי האבן מבטל געווען מצות מצה, דאס האט גורם געווען ולא אבו בדרכיו הלוך, ווי דער תפארת שלמה זאגט, איה הקדשה היא בעינים על הדרך, אז מ׳איז אויפן וועג און מ׳האט אפגעהיטענע אויגן, מ׳איז אויף די דרכים ווען מ׳גייט אויפן וועג, הלא ה׳ זו חטאנו לו, מ׳האט מבטל געווען מצות מצה. וואלטן זיי נישט מבטל געווען מצות מצה, ווען זיי וואלטן מקיים געווען מצות מצה כהלכתו, וואלט עס געווען א שמירה אויף א גאנץ יאר, און אז מ׳וואלט געהאט

אפגעהיטענע אויגן און אפגעהיטענע מחשבות, וואלט די תפילות נתקבל געווארן, הלא ה' זו חטאנו לו, דאס האט גורם געווען ווייל מ'האט נישט געגעסן קיין מצה, במילא ולא אבו בדרכיו הלוך, איז נישט געווען קיין שמירה אויף די אויגן וועג מ'איז אויפן וועג, מ'האט זיך נישט אכטונג געגעבן אויף די אויגן, אזוי ווי דער תפארת שלמה זאגט ס'איז פארבינדן איינס מיטן צווייטן, די קדושה פון מצות מצה דאס איז גורם צו זיין ערליך און אפגעהיטן א גאנץ יאר. אבער אז מ'האט מבטל געווען מצות מצה, במילא איז געקומען דאס אז מ'האט נישט געהאט אפגעהיטענע אויגן אפגעהיטענע מחשבות, הלא ה' זו חטאנו לו, עס האט געפעלט דער צלם אלקים, במילא אז ס'האט געפעלט דער צלם אלקים איז נישט נתקבל געווארן די תפילות וואס אידישע קינדער האבן מתפלל געווען, און אז ס'איז נישט נתקבל געווארן די תפילות איז געווען די צרות רבות ורעות. וועגן דעם האבן אידן געהאט צרות משונות, אזוי ווי דער פעטער ז"ל האט געזאגט, אלע צרות ישראל קומט וועגן דעם, אז מ'גיט זיך נישט אכטונג אויף די אויגן, מ'גיט זיך נישט אכטונג אויף די מחשבות, במילא פאסירט דאס וואס עס פאסירט.

היום אתם יוצאים בחודש האביב, אין זכות פון מצות אכילת מצה איז מען זוכה, רש"י זאגט ליל שמורים הוא, משומר ובא מן המזיקין, דורך דעם וואס מ'עסט די מצה, מ'איז מקיים דעם בערב תאכלו מצות, מ'איז מקיים מצות מצה, דורך דעם איז משומר ובא מן המזיקין, איז מען משומר פון די מזיקין, מ'איז אפגעהיטן, אז מ'זאל קענען האבן אפגעהיטענע אויגן אפגעהיטענע מחשבות א גאנץ יאר, במילא איז מען אפגעהיטן פון צרות א גאנץ יאר, משומר ובא מן המזיקין, ס'איז א ליל שמורים, משומר ובא מן המזיקין.

קומט אויס, אז מ'עסט מצה איז מען זוכה צו האבן דעם צלם אלקים, און אז מ'האט דעם צלם אלקים, ס'איז מראיך נאוה איז קולך ערב, איז דער קול וואס אידן זענען מתפלל זיס פאר הקב"ה, דער אויבערשטער איז מקבל די תפילות פון אידישע קינדער. עס קומט די הייליגע טאג ראש השנה, אידישע קינדער בלאזן שופר, אידישע קינדער זענען מתפלל צו הקב"ה, אלעס וועט מען געהאלפן, די תפילות וועלן נתקבל.

מצ"ה זאגט דער חתם סופר איז ראשי תיבות מ'כל צ'רה ה'צילני, פון יעדע צרה איז דער אויבערשטער מציל, וויל דורך מצות מצה איז מען זוכה צו זיין ערליך אפגעהיטן א גאנץ יאר, צו האבן אפגעהיטענע אויגן, אפגעהיטענע מחשבות, און אז מ'איז ערליך איז מען זוכה צום צלם אלקים, און אז ס'איז דא א צלם אלקים על פניו, דעמאלטס איז מען זוכה אז די תפילות וועלן נתקבל לרחמים ולרצון, אידן זענען מתפלל די הייליגע טעג, היום אתם יוצאים גייט מען ארויס זכאי ביי די תפילות און די תקיעות וואס מ'בלאזט אין די הייליגע טעג, גייט מען ארויס זכאי בחודש האביב, אין זכות פון מצה וואס מ'עסט בחודש האביב. דאס ברענגט קדושה און שמירה פאר א אידיש קינד אויף א גאנץ יאר.

על כל פנים, מ'שטייט יעצט פרשת בא, דער רבי פון לובלין ז"ל האט געזאגט פרשת בא איז די ערשטע טעג פון יו"ט פסח, מיר האבן געליינט היינט ושמרתם את המצות, ווי דער תפארת שלמה זאגט ושמרתם את המצות די מצות איז א שמירה אויף א גאנץ יאר. דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זוכה זיין אין די וואכן ווען מ'ליינט פון גאולת ישראל, מ'ליינט פון די מצות אכילת מצה, ס'זאל גורם זיין קדושה אויף אידישע קינדער, די קריאה פון די מצוה זאל אריינברענגען השפעות קדושות אויף אידישע קינדער, מ'זאל זיין ערליך און אפגעהיטן, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך, מ'זאל זיין ערליך אפגעהיטן פארן הייליגן באשעפער, צו האבן אפגעהיטענע אויגן אפגעהיטענע מחשבות.

דער אויבערשטער זאל העלפן אז די תפלות וואס אידישע קינדער זענען מתפלל א גאנץ יאר, וועט נתקבל וועלן ברחמים וברצון, ס'זאל טאקע זיין מצ"ה מ'כל צ'רה ה'צילני, השי"ת זאל אפהיטן אלע אידישע קינדער מכל צרה וצוקה, השי"ת יאמר לצרות ישראל די, ונשמע ונתבשר בשורות טובות, מ'זאל נישט הערן חלילה קיין בשורות רעות, אך טוב וחסד ירדפוני, אין אידישע הייזער זאל זיין ששון ושמחה, ס'זאל זיין פרייליך אין אידישע הייזער תמיד בכל עת ובכל זמן, דער אויבערשטער וועט העלפן, אין זכות וואס אידישע קינדער זענען אפגעהיטן, וועט מען זוכה זיין מקרב צו זיין די גאולה העתידה, און זוכה זיין צו התרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

ניסידה ע"י רבינו הגה"ק
מוהרי"ט ז"ע ושושלתה"ח

בני ברק
תש"ע

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

סימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מריחוק מקום וקירוב הלב למעננו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל השמחה שבמעון קדשו

בהולדת נכדתו תחי' במזל טוב

אצל נכדו הרב **אלעזר טייטלבוים** שליט"א

בן בנו הגה"צ רב דקהילתינו ויליאמסבורג שליט"א

ובהולדת נכדו נ"י במזל טוב

אצל נכדו הרב **משולם זושא ראזענבוים** שליט"א

חתן חדב"נ הגה"צ רבי חנוך הענך אשכנזי שליט"א

רב ביהמ"ד אבני צדק בקרית יואל יע"א

ובהולדת נכדתו תחי' במזל טוב

אצל נכדו הרב **פנחס דוד מייזליש** שליט"א

בן חדב"נ הגה"צ רבי שמעון זאב מייזליש שליט"א

רב ביהמ"ד ישמח משה בקרית יואל יע"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח במדה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלוזו וחסידים ברינה יגילו